

CARTE

FOARTE FOLOSITOARE DE SUFLET

CARE CUPRINDE TREI PĂRȚI

**PARTEA ÎNTĂI
ÎNVĂȚĂTURĂ CĂTRE DUHOVNIC**

**PARTEA A DOUA
CANOANELE SFÂNTULUI IOAN POSTITORUL**

**PARTEA A TREIA
SFĂȚUIRE CĂTRE CEL CE SE SPOVEDEȘTE**

Primiți dar cu dragoste, o cinstiți duhovnici, această carte, primiți-o și sfinții voastre, preoților, primiți-o cu dragoste, de asemenea și voi, toți creștinii. Nu vă uitați la titlul său: *Învățături către Dubovnic*, căci folosul ei nu este numai pentru duhovnic, ci și pentru tot creștinul care se îngrijește de folosul sufletului său. Nu vă scumpiți de a avea ficcare dintre voi această carte mult trebuincioasă. Luați-o și, citind-o cu luare aminte, veți înțelege cât folos poate să găsească creștinul în ea; pentru că ficcare va învăța, pe lângă celelalte, și cum să-și facă spovedirea păcatelor sale. Căci, într-adevăr, taina aceasta, din cele șapte ale Bisericii, este considerată de cei mai mulți mai puțin importantă. De aceea nici nu știu și nici nu voiesc să se mărturisesc bine, nesocotind faptul că fără o mărturisire făcută cum se cuvine – îndrăznesc să spun – nu vor avea mântuire.

Mă adresez însă cu deosebire sfințiilor voastre, duhovnicilor, și vă spun vai vouă dacă, după obiceiul cel rău înrădăcinat prin locurile noastre, după ce veți cumpăra această carte, din lenevire, o veți arunca pe raftul bibliotecii și va sta acolo, prăfuită, fără a o citi adesea ca să învățați cele ce sunt cuprinse în ea, ca să știți să povățuiți pe păcătoșii ce vin de vi se mărturisesc. De se va întâmpla așa, mai de folos vă este să lepădați sarcina duhovniciei și să vă rușinați numindu-vă astfel, după cum s-ar rușina cineva numindu-se croitor, sau orice alt meseriaș, fără să știe canoanele meșteșugului său.

De aceea, cu dragoste din inimă vă rog, părinți duhovnici, cucernici preoți și creștini de pretutindeni, luați această cârtică și, pentru dragostea lui Dumnezeu, citiți-o adeseori cu luare aminte și fiți încredințați, că toți veți culege mare folos dintr-însa.

CARTE
FOARTE FOLOSITOARE DE SUFLET
DESPRE SFANTA SPOVEDANIE

Coperta: Maria COMAN
Corectură: Cosmin Constantin Murariu
Tehnoredactare: Teodor COMAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Carte foarte folositoare de suflet : învățătură către
duhovnic și povățuire către cel ce se spovedește -
București : Editura Bizantină, 2005
ISBN 973-9492-62-2

265.62

Copyright ©: EDITURA BIZANTINĂ
ISBN: 973-9492-62-2

C A R T E

FOARTE FOLOSITOARE DE SUFLET

CARE COPRINDE TREI PĂRȚI

PARTEA ÎNTÂI
ÎNVĂȚĂTURĂ CĂTRE DUHOVNIC

PARTEA A DOUA
CANOANELE SFÂNTULUI IOAN POSTITORUL

PARTEA A TREIA
SFĂȚUIRE CĂTRE CEL CE SE SPOVEDEȘTE

Tălmăcită din limba greacă de un traducător anonim
și acum a șaptea oară tipărită într-o
ediție diortosită și înglijită de
Pr. Prof. Univ. Dr. Constantin COMAN

EDITURA BIZANTINĂ

Notă asupra ediției

Am vrut de mult timp să scriu o carte despre Taina Sfintei Spovedanii. Din experiența mea de duhovnic și cea de teolog simțeam nevoia să spun unele lucruri care prea adesea scăpau tuturor cărților scrise pe această temă, foarte multe de altfel. Simțeam că problema nu este pusă cum se cuvine în adâncul ei. Au trecut anii și prinderea mea în alte griji mult mai puțin importante au făcut ca gândul acesta să nu prindă trup.

Rânduiala lui Dumnezeu a fost însă alta. De curând mi-a pus în mână o carte rară despre spovedanie, scrisă mult mai bine decât aș fi putut să o fac eu. Este vorba despre o carte scrisă în limba greacă de un autor necunoscut. Cartea a circulat foarte mult în lumea ortodoxă. În anul 1929 era tipărită pentru a șasea oară în limba română, la Tipografia Cărților Bisericești, cu binecuvântarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și sub supravegherea unui grup de trei episcopi. De atunci nu am cunoștința să fi mai fost retipărită. Am îngrijit textul și am îndreptat traducerea, acolo unde era cazul, improspătând limba, atât cât să fie inteligibilă, dar păstrând aroma limbii române vechi, bisericești.

Toate cărțile de până acum, aproape fără excepție, într-o măsură mai mare sau mai mică, circumscriu implicațiile păcatului la om și la lumea înconjurătoare. Această înțelegere nu este una teologică, ci este mai curând una psihologică. Nu este de mirare că de foarte multe ori, preoții duhovnici se confundă cu psihologii, tot mai răspândiți și mai căutați pentru rezolvarea problemelor sufletești ale contemporanilor noștri.

În realitate, păcatul omului se răsfrânge în primul rând asupra relației acestuia cu Dumnezeu. Păcatul este o ofensă, o defăimare, o nespusă supărare pe care omul o aduce lui Dumnezeu, Celui care cu iubirea Lui nemărginită l-a adus la existență, îl ține în viață și-l dăruiește fără discriminare cu darurile Sale cele bogate. Păcatul lovește întâi de toate relația noastră cu Dumnezeu, dacă ea există?! Iar dacă aceasta nu există și ne numim credincioși sau creștini, atunci ne amăgim pe noi înșine. A fi creștin înseamnă a răspunde chemării lui Dumnezeu, a înțelege că Dumnezeu există și pentru tine, a înțelege și a simți tot ceea ce face Dumnezeu pentru tine și a te comporta în consecință.

Este cartea despre spovedanie care părăsește teologia scolastică, cea care închidea cercul preocupărilor și înțelegerii numai la cele omenești și la cele lumești. Este cartea care recuperează din perspectiva Tainei Mărturisirii teologia vie a Bisericii Răsăritene, a Sfinților Părinți, a energiilor necreate, teologie care așează în centrul discursului ei relația personală, vie și dătătoare de viață a credinciosului cu Dumnezeu, acum și aici.

Pr. Prof. Univ. Dr. Constantin COMAN

Pomenirea Sfinților
Apostoli Irodion, Agav și Ruf

Precuvântare

Pe cât este de mare dregătoria duhovnicilor, pe atât este de mare trebuința și pe atât de mare osteneala pentru ca să poată fi lucrată cu folos și cu roadă. Duhovnicii, cu adevărat, pe rând, unul după altul, au primit de la Sfinții și purtătorii de Duh Apostoli puterea de a lega și a dezlega păcatele oamenilor, după hotărârea Domnului: „*Căroră veți ierta păcatele, se vor ierta lor și căroră le veți ține, vor fi ținute*” (Ioan 20, 23). Acest lucru este numai al lui Dumnezeu; dar este necesar să se ostenească și aceștia, ca să cunoască care păcate se cuvine să lege sau să dezlege, precum a zis Petru, verhovnicul Apostolilor către Clement, Papă al Romei: „*vei lega ceea ce se cuvine să fie legat și vei dezlega ceea ce se cuvine să fie dezlegat.*”

Făcându-se mijlocitori între Dumnezeu și oameni, duhovnicii împacă pe oameni cu Dumnezeu. Este însă trebuință ca ei să cunoască foarte bine felul și știința acestei împăcări, precum a zis fericitul Pavel: „*Pentru că Dumnezeu era Cel ce întru Hristos împacă lumea, ... punând întru noi cuvântul împăcării*” (2 Cor. 5, 19). Ei sunt doctorii și primitorii de oaspeți pe care i-a rânduit Domnul, după pilda Evangheliei, la sălașul cel de oaspeți al Bisericii, ca să poarte grijă de cei bolnavi, adică de păcătoșii aceia care sunt răniți de tâlharii cei nevăzuți, adică de diavoli. De aceea este mare trebuință ca ei să cunoască ce răni se cuvine să fie arse, care să fie tăiate și la care să pună pansament. Apoi să cunoască la care oameni să folosească vin și asprime, și la care să întrebuițeze untdelemn și blândețe.

Duhovnicilor, cu adevărat, li s-a dat să fie judecători, să judece poporul lui Dumnezeu, cel numit cu numele lui Hristos.

Însă li s-a dat lor și să cerceteze cu multă atenție, ca să afle adevărul și dreptatea, care sunt ascunse în acest fel de judecăți, ca nu cumva să se întâmple și să facă judecată nedreaptă, partinitoare, sau din neștiință, sau pentru altă oarecare patimă, ci ca să se îplinească la dânsii ceea ce a zis dumnezeiescul Pavel: „*... cel duhovnicesc toate le judecă, iar el nu este judecat de nimeni*” (1 Cor. 2, 15). Acestora li s-a dat să fie asemenea vânătorilor, precum potrivit îi numește Proorocul Ieremia: „*Și după aceea voi trimite vânătorii și îi vor vâna pe ei... din găurile stâncilor*” (15, 16). Li s-a dat să fie asemenea preoților Legii vechi, care curățau pe cei leproși: „*Mergând arătați-vă pe voi preoților*” (Luca 17, 14). Li s-a mai dat ca să știe și multe meșteșuguri și să facă mari osteneți, ca să poată vâna de prin pădurile și de prin codrii păcatului, pe ticăloșii păcătoși; și să aibă multă luare aminte, ca să poată cunoaște care lepră, adică care păcat este de moarte și care este vrednic de iertare, care este în parte și care este cuprinzător, care este la suprafață și care este înrădăcinat în adânc.

Și ca să spun pe scurt, duhovnicii au fost rânduiți să fie păstori ai oilor celor cuvântătoare ale lui Hristos. Este însă nevoie ca să verse multe sudori, urcându-se până pe culmile munților, pogorându-se prin văi, alergând și căutând încoace și încolo, ca să afle oaia cea rătăcită – pe păcătos, zic – care este vânat de fiara-diavolul, și, aflându-o, să o ridice pe umerii lor și să o aducă mântuită, ca pe un dar de mult preț, la Cel dintâi dintre păstori, Hristos, după cum se zice: „*Toți cei dimprejurul lui vor aduce daruri*” (Psalm 75).

Pentru aceasta, ca să se facă oarecum mai ușoare greutățile pe care le întâmpină duhovnicii în dregătoria lor, s-a adunat cu multă silință această învățătură de la mulți sfinți Dascăli, adăugându-se și Canoanele Sfântului Ioan Postitorul, și altele care de nevoie s-au așezat aici, ca după acestea să canonisească duhovnicii pe cei ce se mărturisesc.

Primiți dar cu dragoste, o cinstiți duhovnici, această carte, primiți-o și sfințiile voastre, preoților, primiți-o cu dragoste, de asemenea și voi, toți creștinii. Nu vă uitați la titlul său: *Învățătură către Duhovnic*, căci folosul ei nu este numai pentru duhovnic, ci și pentru tot creștinul care se îngrijește de folosul sufletului său. Nu vă scumpiți de a avea fiecare dintre voi această carte mult trebuincioasă. Luați-o și, citind-o cu luare aminte, veți înțelege cât folos poate să găsească creștinul în ea; pentru că fiecare va învăța, pe lângă celelalte, și cum să-și facă spovedirea păcatelor sale. Căci, într-adevăr, taina aceasta, din cele șapte ale Bisericii, este considerată de cei mai mulți mai puțin importantă. De aceea nici nu știu și nici nu voiesc să se mărturisească bine, nesocotind faptul că fără o mărturisire făcută cum se cuvine – îndrăznesc să spun – nu vor avea mântuire.

Mă adresez însă cu deosebire sfințiilor voastre, duhovnicilor, și vă spun vai vouă dacă, după obiceiul cel rău înrădăcinat prin locurile noastre, după ce veți cumpăra această carte, din lenevire, o veți arunca pe raftul bibliotecii și va sta acolo, prăfuită, fără a o citi adesea ca să vă învățați cele ce sunt cuprinse în ea, ca să știți să povățuiți pe păcătoșii ce vin de vi se mărturisesc. De se va întâmpla așa, mai de folos vă este să lepădați sarcina duhovniciei și să vă rușinați numindu-vă astfel, după cum s-ar rușina cineva numindu-se croitor, sau orice alt meseriaș, fără să știe canoanele meșteșugului său.

De aceea, cu dragoste din inimă vă rog, părinți duhovnici, cucernici preoți și creștini de pretutindeni, luați această cărti-cică și, pentru dragostea lui Dumnezeu, citiți-o adeseori cu luare aminte și fiți încredințați, că toți veți culege mare folos dintr-însa, și de le veți pune și în lucrare, veți fi și fericiți, după cum se zice: „*Fericiți cei ce aud cuvântul lui Dumnezeu și-l împlinesc pe el.*”

PARTEA ÎNTÂI

ÎNVĂȚĂTURĂ SCURTĂ ȘI LUCRĂTOARE CĂTRE DUHOVNIC

DE LA MULȚI PĂRINȚI ADUNATĂ

CAPITOLUL I

Ce se cuvine să fi dobândit cineva înainte de a fi făcut duhovnic; și, întâi, despre fapta cea bună a duhovnicului

Întâi, o, părinte, care vrei să devii duhovnic, se cuvine să ai fapte bune și o sfințenie mai aleasă și mai deosebită decât a celorlalți oameni, chiar și decât a preoților cu care împreună viețuiești și dintre care vrei să fii ales. Să ai patimile tale vindecate și biruite. Să fii mai presus în toate și mai deosebit decât toți ceilalți și, ca unul ce vei să te faci duhovnic, se cuvine să petreci o viață duhovnicească, povățuit fiind numai de cugetul Sfântului Duh, dacă voiești să ai numele de duhovnic adevărat și unit cu lucrul.

Pentru aceasta, Marele Vasile hotărăște în acest chip ce este duhovnicul, zicând: „Duhovnic se numește cel ce nu mai viețuiește după trup, ci de Duhul lui Dumnezeu este purtat și fiu al lui Dumnezeu este și s-a făcut asemenea chipului Fiului lui Dumnezeu.” (Despre Sfântul Duh, Cap. 25) Apoi și Dumnezeiescul Grigorie Sinaitul zice: „Nu este lucrul tuturor a povățui pe alții, ci numai al celor a cărora li s-a dat dumnezeiasca alegere, după cum zice și Apostolul: „Alegerea duhurilor, care desparte pe cel rău de cel bun cu sabia cuvântului”. (Foaia 923, în *Filocalie*)

Însă nu este suficient să ai numai un singur dar al Sfântului Duh, ci trebuie să ceri de la Dumnezeu să-ți dea darul îndoit (ca să nu zic înmulțit), precum Elisei a cerut de la Ilie și a zis: „*Duhul cel ce este întru tine, să fie îndoit întru mine*” (4

Regi 2, 9), ca să poți cu acesta să te povățuiești și pe tine însuși și pe alții. Am zis că tu, cel ce vei să te faci duhovnic, se cuvine să ai patimile tale vindecate și biruite. Căci, dacă mai înainte de a vindeca patimile tale, vei încerca să vindeci patimile altora, vei auzi: „doctore, vindecă-te pe tine însuși”, și ceea ce zice Sfântul Grigorie de Dumnezeu cuvântătorul: „te faci altora doctor, tu fiind plin de răni?”. Dacă vrei să fii cu adevărat luminător și desăvârșitor al altora, se cuvine mai întâi să te luminezi și să te faci desăvârșit pe tine însuși, pentru ca astfel să luminezi și să faci desăvârșiți pe alții. Pe scurt, se cuvine mai întâi să ai tu și apoi să dai și celorlalți, „căci împărțășirea merge mai înainte de «dare»”, zice Dionisie Areopagitul în *Ierarhia bisericească* (cap. 3).

Și, după toate acestea, tu trebuie să fii chip și pildă spre tot lucrul bun și spre toată fapta cea bună, înaintea ochilor fiilor tăi celor duhovnicești. De aceea, caută și vezi că, de vei posti tu, vor posti și ei, de te vei smeri tu, se vor smeri și ei. Pe scurt, de vei petrece tu cu bună rânduială și după Hristos, se vor îndemna a petrece și ei asemenea. Iar dacă tu vei zice numai, dar nu vei și face, să știi că nu vor asculta cuvintele tale; vor crede mai mult cele ce văd la tine cu lucrul, decât cele ce aud din gura ta; că ochii, după pilda cea de obște, sunt mai credibili decât urechile. Apoi tu, fiindcă ai să întâmpini la mărturisire atâtea și atâtea fețe primejdioase și ai să auzi atâtea și atâtea păcate urâte ale oamenilor și toate întinăciunile și spurcăciunile patimilor lor, se cuvine să fii sau nepătimaș ca soarele care, trecând prin locuri pângărite, nu se spurcă, sau ca porumbița cea curată a lui Noe, care, trecând peste atâtea trupuri împuțite ale oamenilor celor înecați de potop, nu a șezut pe nici unul din ele. Pentru aceasta și Sfântul Meletie Mărturisitorul zice că „nu se cuvine ca cei pătimiși să fie povățuitori și iconomi ai sufletelor. Precum leul nu poate să păstorească oi, și vulpea nu poate să păstorească păsări, tot așa nu se cuvine ca cei pătimiși să fie povățuitori ai sufletelor,

pe care ei trebuie să le aducă lui Dumnezeu izbăvite de patimi” (Treapta 171). Iar dacă tu, pătimaș fiind, vei căuta să te faci duhovnic, vai!, cu adevărat, având mintea întunecată de patimi, tu nu vei putea să judeci îndreptarea cea potrivită, de care are trebuință fiecare păcătos. „*Fățarnice – zice Sfânta Evanghelie – scoate întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți gunoiul din ochiul fratelui tău*” (Matei 7, 5). Tu nu vei canonisi cum se cuvine, ci prea lesne vei face pogorăminte mari la păcătoșii aceia care cad în aceleași patimi pe care le ai și tu. „*De vreme ce cu judecata cu care judeci pe celălalt, pe tine te osândești, căci aceleași lucruri faci și tu, cel ce judeci*” (Romani 2, 1).

Un creștin a întrebat pe un înțelept dacă sunt aceleași păcate în toate locurile. Iar înțeleptul i-a răspuns că sunt aceleași, pentru că Dumnezeu este Același în toate locurile. Atunci creștinul i-a spus: „cum se explică, atunci, că eu pentru aceleași păcate pe care le-am făcut în locuri diferite, am fost canonisit cu diferite canoane? Când eram în cutare loc, duhovnicul de acolo nu m-a muștrat deloc pentru beție, iar pentru curvie m-a muștrat foarte tare, încât muștrarea aceea a fost de ajuns a mă opri de la păcat. Iar când eram în alt loc, duhovnicul de acolo, pentru curvie nici o sfătuire înțeleaptă nu mi-a dat, iar pentru beție m-a muștrat foarte tare, ca pe un fur de cele sfinte, și m-a canonisit.” Înțelegem din aceasta, că duhovnicii aceștia, la patimile pe care le aveau și ei făceau pogorăminte mari, iar la patimile pe care nu le aveau făceau muștrarea necesară.

Tu nu vei putea să întorci pe păcătoși la tine, dar păcătoșii, dimpotrivă, pot să te întoarcă pe tine la dâșii. Aceia te vor atrage pe tine la voia lor și nu tu pe aceia la voia ta – lucru pe care îl oprește Dumnezeu, zicând către Ieremia: „*Se vor întoarce aceia către tine, iar tu nu te vei întoarce către dâșii*” (Ier. 15, 19). Iar de câtă primejdie și de câtă pierzare de suflet sunt pricinuitoare acestea și la tine și la cei ce se pocăiesc,

fiecare poate înțelege. Drept aceea și Nichifor Hartofilax, dezlegând unele întrebări ale lui Teodosie Zăvorâtul, zice: „Cu adevărat primejdios lucru și cu îndrăzneală este a lega și a dezlega pe cei ce au căzut în greșeli și a nu face leacurile potrivite cu patimile.”

CAPITOLUL II

Despre cunoștința ce se cade să aibă duhovnicul despre Dumnezeieștile Scripturi, despre Dogme și despre Sfintele Canoane

Se cuvine, tu, cel ce vrei să te faci duhovnic, să ai cunoștință și iscusință deosebită de Scriptura Vechiului Testament și de cea a Noului Testament, de Dogmele credinței ce se cuprind în Simbolul credinței, adică în *Crez*, și chiar mai mult și mai cu dinadinsul, de toate Canoanele Sfinților Apostoli, ale Sfintelor Sinoade și ale Sfinților Părinți, cu a căror citire se cuvine să te îndeletnicești ziua și noaptea, încât să le știi pe de rost. Să te culci cu dânsese, ca și Alexandru cel Mare cu Iliada lui Homer. Pe acestea să le respiri în fiecare ceas și în fiecare clipă, de vreme ce vrei să te faci cărmaci al Corăbiei Sfintei Biserici și vrei să ții în mâinile tale Canoanele acestea, care sunt ca o cârmă a Bisericii. Pentru aceasta trebuie să fii iscusit și să știi cum se cuvine să întorci cârma și să o ții cu meșteșug astfel încât, la vremea potrivită, când te vei face duhovnic adică, prin această cârmuire cu iscusință să izbăvești de furtuna păcatului pe păcătoși. Căci, precum zicea un dascăl, mare lucru este acesta, adică doctorii să se îndeletnicească de-a pururea cu citirea cărților celor doctoricești, pentru ca să afle vreo doctorie nouă cu care să poată să lungească viața cea vremelnică a vreunui bolnav. Dimpotrivă, duhovnicii rareori sau cu greu deschid vreo carte dumnezeiască ca să învețe vreo doctorie prin care să dea viață veșnică și mântuire păcătoșilor.

CAPITOLUL III

Despre păcatele cele de moarte, cele vrednice de iertare și cele ale lipsirii

Pe lângă acestea se cuvine să știi că, precum doctorul are nevoie să știe care sunt bolile trupului, așa și tu, cel ce vrei să te faci duhovnic, trebuie să cunoști care sunt bolile sufletului, adică păcatele, ca să știi cum să le vindecii. Și chiar dacă bolile sufletului, adică păcatele, sunt de multe feluri, trebuie să știi că acestea se împart în trei:

- păcatele cele de moarte
- păcatele vrednice de iertare
- păcatele lipsirii și ale nelucrării

Păcatele de moarte

De moarte sunt, după cum zic Ghenadie Scholarul, Coresie, Mărturisirea Ortodoxă și Hrisant, Patriarhul Ierusalimului, păcatele cele de bună voie, care strică ori numai dragostea cea către Dumnezeu, ori și pe cea către aproapele și îl fac pe acela care le săvârșește vrăjmaș lui Dumnezeu și vinovat morții celei veșnice a chinului. Cele mai cuprinzătoare sunt:

- mândria,
- iubirea de argint,
- desfrânarea,
- invidia,
- îmbuibarea pântecelui,
- mânia și
- trândăvia

Păcatele cele vrednice de iertare

Iară vrednice de iertare sunt păcatele cele de bună voie, care nu strică dragostea cea către Dumnezeu și pe cea către aproapele, nici nu îl fac pe om vrăjmaș lui Dumnezeu și vinovat morții celei veșnice. La acestea sunt supuși chiar și sfinții, după graiul fratelui lui Dumnezeu: „Că multe greșim toți” (Iacov 3, 2), și după al lui Ioan: „De vom zice că nu avem păcat, pe noi ne înșelăm” (1 Ioan 1, 8), și după Canoanele 125, 126, și 127 ale Sinodului din Cartagina. Iar acestea sunt, după cum zic Coresie și Hrisant: vorba deșartă, cea dintâi mișcare și pornire a mâniei, cea dintâi mișcare a poftei, cea dintâi mișcare a urâciunii, minciuna cea cu glumă, invidia trecătoare, când râvnești asupra cuiva, când ai mahnire mică pentru bunătățile aproapelui, și cele asemenea.

Alții fac alte deosebiri în rândul păcatelor celor de moarte și ale celor vrednice de iertare, tâlcuind cuvântul lui Ioan care zice: „Este păcat spre moarte și este păcat nu spre moarte”; precum și al lui Mitrofan al Smirnei, care zice: „Păcat spre moarte este tot păcatul care se pedepsea în legea veche cu moartea, precum: hula împotriva lui Dumnezeu, uciderea de bună voie, zăcerea cu dobitoace și altele; iar nu spre moarte sunt acelea care nu se pedepseau cu moartea, precum: uciderea fără de voie și altele.” Iar Anastie Sinaitul (întreb. 54) zice că păcat spre moarte este acela care se face cu știință, nu cu neștiință. Dar și hula împotriva lui Dumnezeu și păcatul cel mare săvârșit cu știință, precum uciderea sau preacurvia, sunt spre moarte. Iar canonul al 5-lea al Sinodului al VII-lea Ecumenic numește păcat spre moarte pe cel nepocăit și neîndreptat.

Păcatele lipsirii

Păcate ale lipsirii se numesc lucrurile sau cuvintele bune, sau gândurile acelea pe care putea cineva să le facă sau să le gândească, dar s-a lenevit și nu le-a făcut, nici nu le-a zis, nici nu le-a gândit. Acestea se nasc, precum am zis, din păcatul cel de moarte al trândăviei. Eu știu foarte bine că pe aceste păcate ale lipsirii, oamenii nu le cunosc nicicum că sunt păcate; pentru că puțini sunt aceia care socotesc păcat faptul că nu au făcut milostenia pe care puteau și aveau mijlocele necesare să o facă, sau că nu au dat acel sfat bun pe care puteau să-l dea aproapelui, sau să facă rugăciune sau altă faptă bună. Încă știu prea bine, că Dumnezeu pentru acestea va cere socoteală în ziua judecății. Și cine oare ne încredințează de aceasta? Pilda slugii leneșe, care avea un talant și l-a îngropat în pământ: aceasta a fost osândită nu pentru că a făcut vreun păcat sau nedreptate (pentru că ce i s-a dat, pe deplin iarăși a întors), ci pentru că, putând să-l înmulțească, s-a lenevit și nu l-a înmulțit. „Se cuvenea, zice, să dai argintul meu schimbătorilor și eu venind aș fi luat al meu cu dobândă” (Matei 25, 26). Ne încredințează de aceasta și pilda celor cinci fecioare neînțelepte, care au fost osândite nu pentru altceva, ci numai pentru lipsa untdelemnului. La fel și păcătoșii care la judecată vor sta de-a stânga; aceștia nu vor fi osândiți pentru că au făcut vreun păcat, ci pentru lucruri pe care trebuia să le facă și nu le-au făcut: „Că am flămânzit, și nu mi-ați dat să mănânc, am însetat și nu mi-ați dat să beau” (Matei 25, 42).

Păcate ale lipsirii se numesc și câte răutăți puteau și aveau mijloace să le oprească cu cuvântul sau cu lucrul, și nu le-au oprit. Pentru aceasta sunt și certați asemenea cu cei ce le fac, după Canonul 25 al Sinodului din Ancira, Canonul 51 al Marelui Vasile și Canonul 25 al Sfântului Ioan Postitorul. Pentru aceasta, un dascăl aseamănă păcatele lipsirii cu otrava și mușcarea aspidiei; că precum aceasta omoară fără a aduce

durere omului (și Alexandrinii cu aceasta omorau pe cei ce făceau mici greșeli, precum zice Galinos), așa și păcatele acestea omoară sufletul fără a da durere și fără ca păcătoșii să simtă.

Treptele păcatului

Se cuvine să mai știi, o, duhovnicule, că treptele păcatului, de la început până la sfârșit, sunt douăsprezece.

- Prima treaptă este când face cineva binele, dar nu-l face bine, adică nu cu scop bun, ci amestecă binele cu răul; ca atunci când face cineva milostenie sau post sau un alt lucru bun ca să fie slăvit de oameni.
- A doua treaptă este lucrarea nedesăvârșită a lucrului celui bun.
- A treia este băntuiala lucrului celui rău.
- A patra este unirea cu răul.
- A cincia este lupta care se dă la toate treptele păcatului; căci se cuvine ca omul să se nevoiască și să se lupte ca să facă binele bine, și să nu înceteze de la acest bine.
- A șasea este învoiala cu răul.
- A șaptea este păcatul cu mintea, precum zice Sfântul Maxim, că după ce face învoială, omul se străduiește să-și întipărească păcatul acela în mintea sa atât de lămurit, ca și cum l-ar fi făcut în fapt.
- A opta este lucrarea însăși a păcatului.
- A noua este obiceiul de a face păcatul deseori.
- A zecea, este deprinderea păcatului, care silește pe om să păcătuiască vrând și nevrând.
- A unsprezecea este deznădăjduirea.

- A douăsprezecea este omorârea de sine, când omul se omoară pe sine având mintea sănătoasă, dar fiind biruit de deznădăjduire.

Deci tu, o, părinte duhovnic, trebuie să te străduiești în tot chipul ca să întorci pe păcătos la treptele păcatului cele dinapoi și mai mici și să-l oprești de a trece la cele dinainte și mai mari. Iar mai mult decât toate, trebuie să te sârguiești să-l smulgi din deznădăjduire, indiferent în care treaptă a păcatului s-ar afla.

CAPITOLUL IV

Despre cele zece porunci

Se cuvine încă să știi, o, părinte, care vrei să te faci duhovnic, cele zece porunci, și care sunt cei ce le încalcă pe acestea, după cum zice Mărturisirea Ortodoxă. Pentru aceasta punem aici pe cei ce greșesc la cele zece porunci, și pentru tine, duhovnicul, și pentru cel ce se pocăiește. Pentru tine, pentru a-i cunoaște pe aceștia și în felul acesta să întrebi cu ușurință la spovedanie, pe cei ce se pocăiesc, dacă au greșit încălcând poruncile. Iar pentru cel ce se pocăiește, ca să-și cerceteze conștiința sa mai înainte de a se spovedi și să vadă de a greșit la vreuna din aceste zece porunci, pentru ca, aflând cu ușurință păcatele sale, să le țină minte și să le spovedească pe toate așa cum trebuie.

Despre întâia poruncă

„Eu sunt Domnul Dumnezeuul tău Cel ce te-am scos pe tine din pământul Egiptului și din casa robiei, să nu-ți fie ție alți Dumnezei afară de mine.” (Ieșire 20, 2).

La această poruncă greșesc:

- cei care sunt fără Dumnezeu,
- cei care au mai mulți dumnezei,
- cei ce se leapădă de Pronia lui Dumnezeu și țin seamă de noroc și de ursitori,
- toți fermecătorii, vrăjitorii și
- cei care cinstesc cele nevrednice de cinste,
- toți cei care nu cred cu dreaptă socoteală într-unul Dumnezeu cel în Treime.

Pe scurt, toți aceia care nădăjduiesc mai mult în om sau în ei înșiși sau în bunătățile cele pământești și de aiurea dobândite, decât în Dumnezeu.

Mai greșește față de această poruncă și:

- cel care a amestecat de bună voie gânduri ale necredinței cu vreun lucru al credinței, sau le-a grăit cu gura sa;
- cel care a urât pe Dumnezeu, sau s-a lepădat de El;
- cel care a ispitit pe Dumnezeu, cerând de la Dânsul minuni fără să fie nevoie;
- cel care a furat lucru sfânt și bisericesc;
- cel care a vândut sau a cumpărat cu bani darul lui Dumnezeu;
- cel care s-a lenevit și nu a învățat tainele credinței și învățătura cea creștinească;
- cel care a citit cărți potrivnice credinței și faptei celei bune;
- cel care nu a arătat cucernicia și cinstea cea cuviincioasă față de cele dumnezeiești;
- cel care nu s-a spovedit cu cuviincioasă cercetare a conștiinței, cu durere și cu hotărâre să nu mai greșească;
- cel care, aflându-se în păcat de moarte, s-a împărtășit cu prea curatele Taine;
- cel care a ridicat mână asupra oamenilor bisericești;
- cel care s-a deznădăjduit de milostivirea lui Dumnezeu, sau a păcătuit nădăjduindu-se în dânsa sau a hotărât să păcătuiască până când poate și pe urmă să se pocăiască;
- și, cea mai pe urmă de toate, cel care a sfătuit sau a ajutat la toate aceste păcate sau, putând să le oprească, nu le-a oprit cu cuvântul sau cu lucrul.

Despre a doua poruncă

„Să nu-ți faci chip cioplit și nici vreo asemănare cu ceva din câte sunt în cer, sus, ori din câte sunt pe pământ, jos, ori din câte sunt în apele de sub pământ, să nu te închini lor, nici să slujești lor” (Ieșire 20, 4).

La aceasta greșesc:

- cei care în chip nemijlocit slujesc idolilor, închinându-se zidirii iar nu Ziditorului - precum păgânii și închinătorii la idoli - sau
- cei care slujesc idolilor indirect, prin împătımirea ce au față de materie și față de lucrurile lumii - precum sunt lașomii - pentru care a zis dumnezeiescul Pavel: „Omorâți mădularele voastre cele pământești; desfrânarea, necurăția, patima, pofta cea rea, lăcomia - care este închinare la idoli.” (Coloseni 3, 5). Lângă aceștia stau și
- cei care-și îmbuibă pânțele, pentru care a zis același Pavel: „Cărora pânțele le este Dumnezeu” (Filipeni 3, 19).
- toți aceia care au evlavie fățarnică și nu adevărată, și toți aceia care socotesc evlavie lucrurile cele de afară și nu iau în seamă lucrurile cele mai grele ale Legii: judecata, mila și credința (Mat. 23, 23);
- cei care cred în nălucirile viselor, precum și cei pătimiși și iubitori de dezmierdări, care iubesc și au patimă la chipurile și idoli patimilor lor, care le închipuie în mintea lor.

Despre a treia poruncă

„Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deșert, pentru că nu va lăsa nepedepsit Domnul pe cel care va lua numele Lui în deșert” (Ieșire 20, 7).

La această poruncă greșesc:

- hulitorii,
- câți fac jurămintele, sau calcă jurămintele, sau pun pe alții de fac jurăminte;
- câți pomenesc pe Dumnezeu la orice pricină și zic: Dumnezeu știe, și altele asemenea;
- câți făgăduiesc lui Dumnezeu să facă vreun lucru bun, dar nu săvârșesc făgăduințele lor;
- proorocii mincinoși, și
- câți cer de la Dumnezeu cereri necuviincioase după voia lor. Încă și
- dacă cineva ia cuvintele Scripturii în glumă și în râs,
- sau nu suferă ticăloșiile și bolile trupului cu răbdare și cu mulțumire, ci cârtesc socotind pe Dumnezeu nedrept. Nu numai dacă hulește pe Dumnezeu și pe sfinții lui, ci
- dacă face și pe alții să hulească, sau dacă
- socotește că Dumnezeiasca Scriptură cuprinde basme, se împotrivesc ei și laudă mai mult cărțile păgânilor.

Despre a patra poruncă

„Adu-ți aminte de ziua Sâmbetei să o sfințești pe ea, șase zile să lucrezi și să faci toate lucrurile tale, iar a șaptea zi, Sâmbăta Domnului Dumnezeului tău” (Ieșire 20, 8).

La această poruncă greșesc:

- aceia care nu merg la Biserică Duminică - în care a mutat Dumnezeu Sâmbăta cea veche și pentru că El este Domn Sâmbetei (Matei 12, 8) și nu este supus nici unei stăpâniri, dar și pentru că în ziua aceasta a fost Învierea Lui și înnoirea a toată lumea.

- aceia care nu merg la biserică la celelalte sărbători ale Domnului și ale Maicii lui Dumnezeu și ale Sfinților, care nu merg ca să asculte Dumnezeieștile Cuvinte;
- sau aceia care merg la Biserică, dar numai din obicei, ca să-și petreacă vremea neluând aminte la slujbă, ci numai bârfind și vorbind despre cele lumești.
- aceia care, pentru pofta cea fără de măsură a bogăției, lucrează sărbătorile, sau pun pe alții să lucreze, cei care fac jocuri, mâncăruri și băuturi, vrajbe și alte asemenea acestor necuviințe și merg pe la cârciumi în aceste zile, cu deosebire de Sfintele Paști – Praznicul Praznicelor și Sărbătoarea Sărbătorilor. Atunci sunt datori mai mult a slăvi pe Dumnezeu și cu gândurile și cu cuvintele și cu lucrurile și nu a umbla pe calea cea împotrivă, la jocuri sau în cârciumi, ca și cum n-ar fi sărbătoare creștinească, ci păgânească, a lui Bachus, dumnezeul bețivilor.
- aceia care, în loc de a sta acasă și a-și aduce aminte de ziua aceea, în care cerurile se vor deschide și se va arata Judecătorul cu trâmbițele lui, se va face învierea morților, judecata cea dreaptă și răsplătirea fiecăruia după lucrurile sale; - ei fac voile diavolului și poftele satanei, neaducându-și aminte de cuvântul Scripturii, care zice: „Slujiți Domnului cu frică și vă bucurați Lui cu cutremur.” Pentru aceasta și Sfinții Apostoli, în așezămintele lor, nu dau voie creștinilor să vorbească sau să facă vreun lucru necuviincios în Sărbători și în Duminici. Încă greșesc
- aceia care știu carte și nu citesc cărțile cele dumnezeiești la sărbători,
- acei păstori și întâistătători de Biserici care nu-și învață poporul,
- cei care nu dau din avuțiile lor o părticică mică la milostenia ce se strânge la sărbători pentru săraci, despre care scrie și dumnezeiescul Pavel (1 Cor. 16).

Despre a cincea poruncă

„Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta ca să-ți fie ție bine și să trăiești mult pe pământ” (Ieșire 20, 12).

La această poruncă greșesc:

- acei copii care nu cinstesc pe părinții lor cu dragoste, cu ascultare și cu mulțumire, după cum și ei trebuie să ia de la părinți hrană, ajutor, învățatură și pildă bună.
- cei care nu cinstesc pe părinți lor duhovnicești, pe arhieriei, pe preoți, pe învățători, pe cei ce s-au făcut lor stareți prin chipul îngeresc; slugile care nu cinstesc pe stăpânii lor și acei supuși care nu cinstesc pe împărații și pe domnii lor, într-un cuvânt, toți cei cărora li s-a făcut bine și nu cinstesc pe binefăcătorii lor. La această poruncă încă greșesc și
- cei care au căsătorit sau au făcut călugări pe copiii lor cu sila sau i-au pus la altă treaptă fără voia lor, sau nu i-au trimis la Biserică, sau nu s-au îngrijit ca ei să aibă obiceiuri bune, sau nu i-au pedepsit când au greșit, sau nu i-au învățat carte, sau vreun meșteșug.
- asemenea și copiii care nu au îngrijit pe părinți în trebuințele lor, sau nu i-au cercetat în bolile lor, sau fără binecuvântarea lor s-au căsătorit.
- greșeste și bărbatul care nu s-a îngrijit pentru femeia sa sufletește și trupește, sau a ocărât-o peste cuviință, sau a pedepsit-o fără dreptate.
- asemenea și femeia care nu a ascultat de bărbatul său. La această poruncă greșesc încă și
- toți stăpânii și cei mai mari, care nu poartă de grijă pentru slugile și supușii lor, sufletește și trupește.

Despre a șasea poruncă

„Să nu ucizi” (Ieșire 20, 15).

La această poruncă greșesc:

- cei care omoară pe cineva trupește, sau cu mâna lor, sau prin alții, sau cu sfat, sau cu ajutorul și îndemânarea lor;
- cei care omoară pe cineva sufletește, precum sunt ereticii, învățătorii cei mincinoși și toți creștinii care pricinuesc sminteală altora cu pilda vieții lor celei rele;
- cei care în vremea ciumei sau a altei boli molipsitoare, știindu-se că sunt molipsiți, se amestecă cu ceilalți și îi molipsesc;
- cei care se omoară singuri; pe scurt,
- toți cei ce se aruncă pe ei înșiși în primejdii.
- la această poruncă se adaugă și mânia, invidia și celelalte patimi, care sunt pricinuitoare de ucidere. Greșeste cineva și
- dacă a poftit răul aproapelui, sau s-a bucurat de ticăloșiile lui sau s-a mâhnit de binele lui;
- dacă are vrajbă cu altul și dorește să-i facă răsplătire;
- dacă nu a iertat pe vrăjmașul său, sau nu a cerut iertare de la el;
- dacă a alungat pe săraci cu cuvinte ocărătoare;
- dacă a dat buruieni ca femeia să lepede copilul;
- dacă a ținut parte celor răi;
- dacă a pus sminteli și a pricinuit vrajbe;
- dacă a bătut pe cineva sau a rănit;
- dacă a mustrat pe cineva fără de dreptate, din mânie și nu din dragoste;
- dacă a luat stăpânire de dascăl sau de judecător, sau de doctor sau de preot sau de duhovnic, sau de arhieru sau de boier nefiind vrednic, sau a făcut pe alții nevrednici de au luat;

- dacă s-a vătămat din multa mâncare și beție, sau din poftele trupești și alte necuviințe.

Despre a șaptea poruncă

„Să nu săvârșești adulter” (Ieșire 20, 13).

La această poruncă greșesc nu numai:

- cei care desfrânează cu femeia măritată a aproapelui,
- cei ce curvesc cu femeie nemăritată (căci, după canonul al patrulea al Sfântului Grigorie de Nyssa, și curvia se socotește preacurvie). Greșesc și
- monahii cei care curvesc sau se însoară, și cei care cad în preacurvie duhovnicească, adică în eres și gânduri rele.
- La această poruncă se amintesc: lăcomia, cântecele, privirile cele desfrânate și îndemnătoare spre poftă și toate celelalte care sunt pricinuitoare de curvie.
- Încă greșește cineva și dacă, fie bărbat sau femeie, s-a sulemenit sau s-a împodobit, sau s-a uns cu vopsele și cu miresme cu scop rău și a smintit pe altul,
- dacă a îndemnat pe cineva să păcătuiască trupește sau s-a făcut mijlocitor la aceasta cu scrisori, cu vești, cu daruri și cu altele asemenea.

Despre a opta poruncă

„Să nu furi” (Ieșire 20, 14).

La această poruncă greșesc:

- cei care sunt hoți pe față, precum sunt tâlharii, răpitorii și cei ce iau cu sila;
- cei care sunt furi în ascuns, precum cei care fură pe ascuns;

- cei care sunt furi amăgitori, precum sunt negustorii și toți cei ce se silesc să amăgească pe altul vânzând cu măsuri false și făcând alte mii de meșteșuguri și de minciuni (pentru aceasta și Domnul a numit pe negustorii furi și tâlhari, zicând: „Casa mea casă de rugăciune se va chema, iar voi ați făcut-o peșteră de tâlhari” (Matei 21, 13), precum și cei ce iau dobândă.

Această poruncă se calcă prin iubirea de argint, împreună cu patimile și păcatele care se nasc din iubirea de argint.

Încă greșește la aceasta și:

- dacă va cumpăra cineva lucru de furat știind că este de furat, ca să-l ia mai ieftin decât face;
- dacă a trecut banii răi în loc de buni sau,
- dacă nu a lucrat lucrătorul cum se cuvenea sau a lucrat rău și a luat plata pentru lucru bun;
- dacă nu a plătit cineva celor ce l-au slujit;
- dacă a găsit ceva și a ascuns fără a cerceta cine a pierdut;
- dacă nu a participat cinstit la tocmeala care s-a făcut;
- dacă s-a lenevit de lucrurile peste care a fost mai mare sau dacă a fost purtător de grijă al sărmanilor, al văduvelor sau al Bisericii, al școlilor sau al tovarășilor;
- dacă a dat daruri Judecătorului ca să judece nedrept, sau el a luat daruri ca să judece nedrept;
- dacă cere milostenie neavând trebuință;
- dacă vând negustorii lucrul cel rău în loc de bun, sau îl amestecă cu cel bun;
- dacă vând un lucru mai scump decât l-au cumpărat;
- dacă se vorbesc cu alți negustori să vândă cu preț nedrept;
- dacă vând mai scump la cumpărătorul care nu știe, sau cumpără mai ieftin de la vânzătorul care nu știe;
- dacă nu vând precum le poruncește stăpânul;

Mai greșesc față de această poruncă:

- dacă dau daruri la stăpâni ca să-i lase să vândă cum vor;
- dacă nu fac socoteală corectă cu tovarășii lor;
- dacă spun minciuni ca să-și însușească bani străini;
- dacă are cineva lucru strein, sau zălog, și îl lasă de se strică sau îl cheltuiește;
- dacă a jucat în cărți, sau a jucat alte jocuri cu copii sau cu alții neiscușiți ca să-i înșele.
- la această poruncă încă greșește și dacă a făcut cineva pagubă la lucrul și averea fratelui său;
- dacă a mutat hotarele și semnele moșiilor sau ale caselor ca să ia din moșia sau casa aproapelui său;
- dacă a tăiat pomii fratelui său,
- dacă i-a furat animalele fratelui;
- dacă va amăgi cineva și va lua sluga altuia cu fângăduință că-i va da mai multă plată;
- dacă va deschide cineva scrisori și le va citi, sau va face iscălitura altuia, sau o va prescrie, sau o va rade, sau o va rupe.

Toate acestea sunt furtișag și trebuie să le dea înapoi de vrea cineva să ia iertare.

Despre a noua poruncă

„Să nu mărturisești strâmb împotriva aproapelui tău” (Ieșire 20, 16).

La această poruncă greșesc:

- cei care mărturisesc strâmb și cu nedreptate ca să păgubească, sau să facă rău fratelui lor;
- cei care au păreri și presupuneri asupra fratelui lor (că minciuni sunt și acestea ale minții);

- cei care râd de slujirile cele firești ale minții, sau ale glasului, sau ale feței, sau ale celorlalte membre ale trupului aproapelui, fiindcă nu este el pricina acestor slujiri;
- judecătorii cei care pentru daruri, sau pentru că nu socotesc bine lucrul, fac judecată nedreaptă.
- la aceasta încă greșește, dacă a sfătuit cineva, sau a îndemnat pe altul să mărturisească strâmb,
- dacă a împiedicat pe altul cu lucruri nedrepte de a lua vreo dregătorie,
- dacă a putut să oprească nedreptățile și mărturiile cele mincinoase și nu a voit,
- dacă transmite cuvinte și vești spre vătămarea aproapelui,
- dacă a osândit sau a clevetit sau a ascultat cu dulceață pe alții clevetind sau a lăudat pe clevetitorul sau s-a lingușit și cu nedreptate a lăudat pe cineva.

Despre a zecea poruncă

„Să nu poftesti femeia aproapelui tău, să nu poftesti casa vecinului tău, nici țarina lui, nici sluga lui, nici slujnica lui, nici boul lui, nici înjugătorul lui, nici tot dobitocul lui, nici câte sunt ale aproapelui tău” (Ieșire 20, 17).

Cele dintâi patru porunci învață datoriile cele către Dumnezeu și erau scrise în tabla cea dintâi, precum spune la Mărturisirea Ortodoxă, iar celelalte șase învață îndatoririle cele către aproapele și erau scrise în a doua tablă.

Pentru aceasta și Domnul, în dragostea cea către Dumnezeu și în cea către aproapele, a cuprins în Evanghelie cele zece porunci și a zis: „o iotă sau o cirtă nu va trece din lege (adică din cele zece porunci).”

Și din aceste șase porunci, cele cinci, care învățau datoriile către aproapele, opresc pe om numai de la cuvinte și lucrări ale păcatului cele din afară, iar cea de-a șasea poruncă îl oprește și de la singură pofta rea a sufletului, adică dinăuntru. Îl oprește să nu poftască nicidecum păcatul, nici cu inima lui, fiindcă pofta lui este pricină și rădăcină a tuturor cuvintelor și a lucrurilor celor din afară. Pentru aceasta și Domnul spune despre această poftă: „*tot cel ce caută la femeie spre a o pofti pe ea, iată a preacurvit cu dânsa în inima sa*” (Matei 5, 28), iar alteori spune: „*din inimă ies gândurile cele rele, uciderile, preacurviile, furțișagurile, mărturiile mincinoase, hulele*” (Matei 15, 19). Și Sfântul Ioan Gură de Aur zice că: „așa cum flacăra aprinde trestia, tot așa și pofta aprinde sufletul; și așa cum fumul orbește și vatămă ochii, tot așa și pofta vatămă mintea; și iarăși: rădăcina preacurviei este pofta cea neînfrânată, și pentru aceasta nu numai curvia a pedepsit-o Domnul, ci și pofta a socotit-o” (Al doilea cuvânt despre post).

Deci la această poruncă greșesc toți aceia care, chiar dacă cu lucrul nu iau cele străine, poftesc cu sufletul și cu inima să aibă sau femeie, sau animal, sau orice fel de alt lucru străin.

Acestea fiind spuse, două lucruri însemnăm aici:

1. Cel ce se pocăiește nu trebuie să știe pe de rost toate greșelile acestea pe care le-am pus la fiecare poruncă, ci numai câte a făcut și să le mărturisească pe ele.

2. Că, deși toate acestea nu sunt păcate de moarte, trebuie însă pe toate să le mărturisească duhovnicului, întocmai cum le-a făcut.

CAPITOLUL V

Despre împrejurările și pricinile păcatului

Încă trebuie să știi tu, o, Părinte, care vrei să te faci duhovnic, cele ce se numesc împrejurări și pricini ale păcatului. Acestea, după cum zice Coresie, sunt șapte:

1. Cine? Adică cine este cel ce a făcut păcatul.
2. Ce? Adică ce păcat a făcut.
3. Pentru ce l-a făcut?
4. Cu ce l-a făcut?
5. Când l-a făcut?
6. Unde l-a făcut?
7. De câte ori l-a făcut?

Cu acestea șapte întrebări cercetându-se fiecare păcat, se vede a fi mai mare sau mai mic. Lângă acestea șapte se socotesc și cele mai înainte de păcat și cele de după păcat.

Cine este cel ce a păcătuit?

Adică cine este persoana care a păcătuit? A păcătuit singură, fără să fie în legătură cu alta, precum Petru, Pavel, sau în legătură cu altcineva? Legătura poate fi de patru feluri: după fire, precum tatăl cu fiul; după întâmplare, precum Arhiereul, împăratul, stăpânul și, pe scurt, fiecare boier sau conducător care sunt în legătură cu poporul lor cel supus și

peste carele stăpânesc; *după voință*, precum prieten cu prieten, și *după meșteșug*, precum dascălul sau meșterul cel mare cu ucenicul.

Se mai adaugă și acestea: *după cin*, precum călugărul sau filosoful și *după vârstă*, precum tânărul sau bătrânul. Pe scurt, să spun că aceasta se zice și se aplică la toată așezarea pe care o are fiecare: a înțelepciunii, a puterii trupești, sufletești, duhovnicești, politice.

Cercetându-se astfel păcatul, adică răspunzându-se la întrebarea *cine*, se constată a fi mai mare sau mai mic. Mai mare este greșeala arhiereului, a împăratului, a celui cu vrednicii, pentru pilda cea rea pe care o dă poporului, decât aceeași greșeală pe care o face un supus. Mai mult greșește un copil când ocărăște pe părinții săi, sau prietenul pe prieten, sau ucenicul pe dascăl și pe meșterul său, decât când îi va ocări pe aceștia toți un străin. De asemenea, un călugăr, un filosof, un bătrân, mai mult greșesc de se vor împodobi, decât un mirean, un neînvățat sau un tânăr care se împodobesc.

Este importantă și persoana celui care a păcătuit și care se spovedește, dacă este preot, sau mirean, sau călugăr. Dar să nu arate numele aceluia. Sfântul Isidor spune că mai mare este păcatul preotului decât al mireanului, nu după fire, ci pentru dregătoria preotului. Vezi și pe dumnezeiescul Gură de Aur, în *Al doilea cuvânt despre preoție*, aceleași lucru zicând.

Plăcut și vrednic de știință este ceea ce se povestește în cârticica ce se numește *Duhovnicul învățându-se*. Odinioară s-a întâmplat ca un împărat să se spovedească la un duhovnic de țară, dar priceput; și după ce împăratul a spus toate păcatele sale, i-a zis duhovnicului: nu am altceva să-ți mai spun; iar duhovnicul i-a zis: „O, împărate până acum ai spus păcatele lui Alexie, acum spune și păcatele împăratului - vrând să arate cu aceste cuvinte, înțeleptul duhovnic, că tot cel care are stăpânire și

dregătorie, atât politică, cât și duhovnicească, nu se cuvine să se spovedească ca un om de rând, sau să fie cercetat de duhovnic ca unul din poporul cel de obște, ci pe lângă păcatele ce a făcut ca un om, trebuie să mărturisească și câte bunătăți putea să facă poporului său ca unul ce are stăpânirea și nu le-a făcut; și câte răutăți din pricina lui se fac supușilor lui, și el nu le îndreptează, lucruri pentru care o să dea socoteală cu amănuntul în fața lui Dumnezeu.

Deci, după această rânduială trebuie să spovedești și tu, o, duhovnice, pe cei cu dregătorie duhovnicească sau politică.

Ce păcat a făcut?

Cercetându-se păcatul, adică ce păcat a făcut, se va vedea dacă este mai mare sau mai mic. Adică, păcatele de moarte sunt mai mari decât cele vrednice de iertare iar din păcatele de moarte, uciderea este mai mare decât furtul; și decât toate, este mai mare lepădarea de Dumnezeu și păgânismul.

La această pricină, adică ce păcat a făcut, se aduc în discuție și se cercetează și păcatele lipsirii, adică câte bunătăți putea să facă cineva, sau să spună, sau să gândească și nu le-a făcut, sau nu le-a spus, sau nu le-a gândit. Și câte răutăți putea să oprească cu cuvântul, sau cu lucrul, și nu le-a oprit.

În acest fel se cercetează chipul păcatului, adică de este lucru, sau cuvânt, sau înțelegere sau gând. Asemenea și felul lui, adică: preacurvie, sau desfrânare, sau ucidere. Și ce fel de cuvânt: cuvânt deșert, sau jurământ strâmb, sau mărturie mincinoasă. Și ce fel de gând: mândrie, sau eres, sau hulă cu mintea, sau bântuială, sau unire, sau învoială și celelalte.

Pentru ce a făcut păcatul?

Cercetându-se și pricina pentru care omul a păcătuit, adaugă sau împruținează greutatea păcatului, adică de a ucis cineva pe tirani, ca să izbăvească cetatea de tiranie, sau a furat ca să miluiască pe săraci, sau a lovit pe siluitor ca să izbăvească pe fecioara pe care o silea, mai puțină greutate are decât cel ce va ucide, sau va fura, sau va lovi pentru oarecare planuri rele ale sale. Pe scurt, toată lucrarea și tot păcatul se judecă mai bine în funcție de finalul și de scopul lui.

Pentru aceasta și Fericitul Augustin zice: „se deosebește foarte mult pentru care pricină, pentru care scop se face un lucru”. Că atâta putere are scopul și sfârșitul peste lucrurile oamenilor, încât fiecare scop trebuie să fie potrivit și unit cu lucrarea, și dimpotrivă fiecare lucrare trebuie să fie potrivită cu scopul, adică scopul cel bun să aibă și lucrări bune și scopul rău să aibă lucrări rele. Cu toate acestea, dumnezeiescul Maxim, spune într-un loc: „Scopul tuturor lucrurilor pe care le facem noi este Dumnezeu, fie le facem pentru El, fie pentru altă pricină” („Despre Dragoste” 102, 36). Iar în alt loc spune: „Dracii nici întreaga înțelepciune nu o urăsc, nici de post nu se îngrețosează, nici de împărțirea banilor, nici de iubirea de străini, nici de cântarea Psalmilor, nici de celelalte toate, prin care se închipuie viața cea după Dumnezeu, atâta timp cât scopul și pricina acelora se îndreaptă către dânsii” („Despre Dragoste” 105, cap. 70).

Mijlocul prin care se face păcatul

Mijlocul prin care se face păcatul împruținează sau împruținează gravitatea lui, adică, cel ce va păcătui cu știință sau premeditat, sau cu viclesug, sau cu rea voință, păcătuiește mai greu decât cel ce a făcut același păcat din neștiință, fără

de voie, din amăgire sau întâmplare, din ușurătate a minții și din nerăutate. Se amintește și unealta cu care a păcătuit cineva, adică lemnul sau cuțitul cu care a omorât cineva, sau oamenii cu a căror mijlocire și ajutor a făcut păcatul.

Vremea în care a păcătuit.

Vremea în care a păcătuit cineva împruținează sau împruținează gravitatea păcatului; adică, dacă cineva în vreme de nevoie și de foamete va fura pâine sau grâu, păcătuiește mai puțin decât cel care a furat fără de nici o nevoie ca aceasta. Sfântul Vasilie zice în Canonul 86: „Cel ce mănâncă pâine în vreme de nevoie și de foamete, nu păcătuiește. Și câți greșesc după primirea Evangheliei, mai greu păcat au, decât cei ce greșesc fiind sub Lege. Și femeile cele ce iau buruieni aducătoare de moarte, după zămisirea copilului, mai greu păcătuiesc, decât cele ce iau acestea mai înainte de zămislire.”

Locul în care se săvârșește păcatul.

Locul în care se săvârșește împruținează sau împruținează gravitatea păcatului. De va ucide cineva sau va fura în Biserică, păcătuiește mai greu decât cel care a ucis sau a furat în casă; pentru că cel ce a făcut acestea în Biserică, îndoit păcătuiește, făcând în același timp ucidere și arătând față de Dumnezeu păgânătate și necredință și, totodată, hoție și furtișag de cele sfinte. Cel ce a păcătuit în pustie, mai greu păcătuiește decât cel ce păcătuit în lume, cel ce a păcătuit în mănăstire decât cel ce a păcătuit în oraș, cel din oraș care are multe pilde de fapte bune decât cel de la țară, cel ce a păcătuit la vedere decât cel ce a păcătuit într-ascuns.

Pentru aceasta și dumnezeiescul Gură de Aur în Cuvântul

către cei ce au țiitoare, zice: „Cât de mari păcate va face cineva, dacă le va face în taină și pe nimeni nu va sminti, se va canonisi mai puțin decât cel ce va păcătui cu păcate mai mici, însă la vederea celor mulți, pentru că pe mulți va sminti.

De câte ori a păcăuit

În aceeași măsură crește sau împuținează greutatea păcatului și repetarea păcatului. Cel ce va păcătui odată sau și de două ori, are mai puțină certare decât cel ce a făcut același păcat nu odată sau de două sau de trei, ci de multe ori. Vezi Canonul 8 al Sinodului din Ancira. Vezi încă și pe dumnezeiescul Gură de Aur (Cuvântul 38 la Evanghelia de la Ioan), care spune că urmează mai multe chinuri pentru cei ce cad de repetate ori în același păcat: „Dacă vom lua grele chinuri pentru păcatele cele mai dinainte, și din nou în aceleași vom cădea, cu mult mai greu iarăși vom pătimi”. Înseamnă că oamenii beau păcatul ca apa și uită câte pahare beau - precum zice Iov: „*Urât este și necurat omul care bea strâmbătăți întocmai ca băutura*” (15, 16). Ca să găsească cu ușurință numărul păcatelor, duhovnicul trebuie să întrebe pe cel ce se pocăiește, câtă vreme a făcut păcatul, apoi de câte ori pe săptămână, sau pe lună cădea în păcat și din acestea să-și dea seama, pe cât este cu puțință, de numărul acestora.

Așa și Domnul a întrebat pe tatăl celui îndrăcit: „*Câtă vreme este de când i s-a făcut lui aceasta? Iar el a zis: din copilărie.*” (Marcu 9, 21). Și fiindcă nu ajunge numai aceasta, a arătat și necurmarea îndrăcirii: „*Și de multe ori în foc l-a aruncat și în apă, ca să-l piardă pe el.*”

Se cuvine și aceasta să însemnăm: când tu, duhovnice, mărturisești oameni care de rușine nu vor să spună de câte ori au păcăuit, trebuie să-i întrebi dacă au făcut acel păcat de o mie de ori, sau de două mii de ori, ca auzind ei numărul atât de

mare, să ia îndrăzneală și astfel să poată mai ușor să pogoare numărul decât să-l urce dacă îi vei întreba un număr mai mic.

Despre cele dinainte de păcat și de după păcat

Pe lângă acestea, trebuie să se cerceteze și viața cea dinainte de păcat și cea de după păcat a celui ce se pocăiește, după Canonele 3, 5 și 7 al Sinodului din Ancira și Canonul 2 al Sinodului din Neocezareea. Mai puțină certare va avea cel ce mai înainte de păcat avea viață cu fapte bune, decât cel ce petrecea viața sa cu nebagare de seamă, cel ce mai înainte de spovedire va înceta de a păcătui, decât cel ce va înceta după spovedire, cel ce de la sine a alergat și s-a spovedit, decât cel ce a fost vădit (după Canonul 7 al Marelui Vasile) și decât cel ce de frica morții s-a spovedit. Într-un cuvânt, cel ce după păcat s-a pocăit, decât cel ce nu s-a pocăit.

Pentru aceasta și Isidor Pelusiotul zice: „La greșeli nu numai felul păcatului se caută ci și mintea celui ce păcătuiește, dregătoria, vremea, mijlocul și rădăcina. Și după păcat, de s-a bucurat, sau s-a mâhnit, sau fără zdrobire de inimă s-a aflat, sau de a petrecut într-însul, de s-a pocăit, sau din întâmplare, sau cu amăgire sau cu mai-înainte cugetare, sau după deprinderea cea rea și după obișnuință. Și multe altele sunt cele prin care se face cercarea aceasta.”

CAPITOLUL VI

Despre Taina pocăinței

Se cuvine ție, celui ce vrei să te faci duhovnic, să știi bine și taina pocăinței, care va fi cel mai de aproape lucru cu care vrei să te îndeletnicești. De asemenea, trebuie să știi și părțile pocăinței, care sunt: zdrobirea inimii, mărturisirea și împlinirea canonului. Dar acestea vor fi arătate mai pe larg la *Sfătuirea către cel ce se pocăiește* (și citește-le acolo).

Așadar, acestea pe care le-am spus până aici dacă le știi bine, poți să iei dregătoria duhovniciei (aflând încă și cele pe care le vom spune la capitolul al șaptelea). Iar de te știi pe tine însuși lipsit și neiscusit la știința acelora, păzește-te, pentru Domnul, și să nu te faci duhovnic. Odată pentru că, neavând cunoștințele necesare pentru aceasta, în loc să te faci doctor te vei face ucigaș pentru atâtea și atâtea suflete, și te vei face ucigaș și pentru sufletul tău. Iar apoi Domnul, fără cunoștințele acestea nu te primește, nu numai duhovnic să te faci, ci nici preot, căci așa spune prin Osea: „*Tu ai lepădat cunoștința și Eu te voi lepăda pentru ca să nu-Mi slujești ca preot*” (4, 6). Aceasta spune și Domnul, că iconomul sufletelor, care este duhovnicul, trebuie să fie nu numai credincios (adică îmbunătățit, după cum zice Teofilact), ci și înțelept și cunoscător: „*Oare cine este iconomul cel credincios și înțelept, pe care-l va pune Domnul peste slugile sale, ca să dea la vreme măsura de grâu?*” (Luca 12, 42). Acestea tâlcuindu-le Sfântul Teofilact, spune: „Nevoie este totodată și de credință și de înțelepciune; că știu eu pe mulți, care păreau a fi îmbunătățiți cu fapte bune, cinstitori de Dumnezeu și credincioși, dar pentru că nu puteau iconomisi

cele bisericesti cu înțelepciune, nu numai bani, ci și suflete au vătămat. Și nici nu-ți va folosi ție să spui că te-a cercetat pe tine pentru aceasta Arhiereul tău; pentru că Arhiereul socotește că tu ai de la tine însuși această cunoștință și nu ți-o dă, nici ochi nu-ți dă să vezi dacă tu ești orb.

CAPITOLUL VII

Despre Preoția cea lucrătoare și vocea celui ce se va face duhovnic

Am spus mai întâi, ce fel de viață și fapte bune trebuie să ai tu, o, părinte, cel ce voiești să te faci duhovnic. Am spus apoi, de ce lucruri se cuvine să ai cunoștință. Îți mai spuneam și că trebuie să fii și preot hirotonisit după Canoane și după lege. Și preot nu caterisit pentru păcatele tale arătate, sau căzut pentru păcatele tale ascunse și caterisitoare de preoție, nici oprit până la o vreme, ci preot având preoția lucrătoare. Mai trebuie și să ai hirotesia prin punerea mâinilor Arhiereului dar și voie de la acesta prin cartea de duhovnicie, ca să fii duhovnic.

Că cel caterisit nu poate să fie duhovnic, mărturisește răspunsul lui Ioan al Chitruului, care spune: „Oricine, duhovnic fiind, va face vreun păcat caterisitor, se caterisește deodată și de preoție și de dregătoria duhovniciei.” Iar răspunsul 11 al lui Simeon al Tesalonicului spune: „Cel ce primește mărturisirea gândurilor, trebuie să și binecuvânteze și rugăciune de dezlegare să citească, să slujească, să împărtășească pe cei ce se mărturisesc și să mijlocească către Dumnezeu pentru cei ce se pocăiesc. Acestea toate, cel caterisit nu poate să le lucreze.”

Iar cel ce s-a lepădat de Preoție pentru nevrednicia sa, nu se face duhovnic, așa cum se arată la același Ioan al Chitruului, care spune: „Cel ce de voie sau fără de voie s-a lepădat de preoție, nu poate să primească mărturisirea gândurilor.” Iar în Canonul 8 al lui Nicolaie Patriarhul se spune: „Cel ce singur se va lepăda de preoție, nu poate să zică nici «Binecuvântat este

Dumnezeul nostru», nici «Hristos, adevăratul Dumnezeuul nostru », nici în Altar să se împărtășească, nici să tămâieze cu tămâie. Dacă de la acestea se oprește, cu cât mai mult se oprește de a se face duhovnic!” Și, în cele din urmă, după socoteala cea dreaptă, cel ce se leapădă de preoție, cum poate să spovedească, spovedania fiind o putere lucrătoare a preoției.

Înseamnă că Arhiereul, dându-i cartea de duhovnicie, trebuie să pună și mâna pe capul celui ce se va face duhovnic, să-i dea hirotesia de duhovnic. Aceasta este necesară chiar dacă vom socoti că preotul ca preot nu are nici putere, nici lucrare de a lega și a dezlega păcatele, precum voiesc unii; chiar dacă vom socoti că preotul are putere dar nu are lucrare, precum voiesc alții; punerea mâinilor Arhiereului trebuie totdeauna să se facă, ca să se dea printr-înșa fie puterea și lucrarea împreună, fie numai lucrarea. Apoi, pentru că prin punerea aceasta a mâinilor, duhovnicul primește duhul priceperii, ca să povățuiască cu vrednicie în dregătoria sa și să iconomisească cu înțelepciune sufletele păcătoșilor, precum din punerea mâinilor lui Moise a luat acest fel de duh al priceperii și Iisus al lui Navi, precum este scris: „*Si Iisus, fiul lui Navi, s-a umplut de duhul priceperii, căci a pus Moise mâinile lui peste dânsul,*” (Deuteronom 34, 9). Pentru aceasta și la Faptele Apostolilor se spune: „*Prin mâinile Apostolilor se dă Duhul Sfânt,*” (8, 18). Pe scurt, punerea aceasta a mâinilor este lucru bun, este dătătoare de binecuvântare; pentru că și Patriarhul Tarasie, la fapta întâi a Sinodului al șaptelea, în loc de binecuvântare a înțeles punerea mâinilor, de care se pomenește la Canonul 8 al Sinodului celui dintâi. Și orice preot va spovedi fără voia arhiereului se caterisește, după Mihail Patriarhul Constatinopolului, precum se vor caterisi de Canoane și cei ce vor săvârși vreun lucru preoțesc în afara enoriei lor. Așa zice și Valsamon la tâlcuirea canonului 7 al Sinodului de la Cartagina. Simeon al Tesalonicului spune că a lucra preotul în afara enoriei sale, este ca și cum un mirean nepreoțit, lucrează cele ale preoției.

CAPITOLUL VIII

Ce trebuie să facă cineva după ce se va face duhovnic. Și, întâi, cum se cuvine să mărturisească

Acestea avându-le și în acest fel fiind pregătit, te urci, o, duhovnice, în scaunul cel înalt al mărturisirii, cu evlavie, vesel, cu grai, cu privire blândă, și cu dumnezeiască dragoste (cum spune Simeon Tesalonicianul, cap 257). Și așa șezând, trebuie să socotești că spre cel ce se mărturisește porți trei fețe: de părinte, de doctor și de judecător.

Ca un părinte trebuie să primești pe păcătos cu brațele deschise, așa cum Părintele cel ceresc a primit pe fiul cel desfrânat, fără a-l certa sau a te scârbi de dânsul, pentru păcatele lui.

Ca un doctor trebuie să vindeci rănilor lui cu untdelemn și cu vin, adică cu iubire de oameni și cu rânduire de canon, după pilda celui ce a căzut între tâlhari.

Iar ca un judecător, hotărârea ta trebuie să fie foarte dreaptă și nu înșelată de daruri sau de frică, sau de prietenie, sau de vreo altă patimă, ca să fie neclintită pe pământ și în cer, după cuvântul care spune: „*Oricâte veți lega pe pământ, vor fi legate și în cer, și oricâte veți dezlega pe pământ, vor fi dezlegate și în cer*” (Matei 18,18).

Având, așadar, vreme și loc rânduit pentru sfânta mărturisire, vreme adică dimineața, iar loc, cu deadinsul Biserica – în caz de nevoie fie și casa cinstită, curată și liniștită (precum zice Simeon al Tesalonicului, cap 257); să fie și icoana

Domnului Hristos și, mai cu seamă icoana Răstignirii Lui, aduci acolo pe cel ce vrea să se mărturisească, și făcând început cu: *Binecuvântat este Dumnezeuul nostru, zi apoi Sfinte Dumnezeule de 3 ori, și celelalte, și Psalmul 50*. Apoi, întorcându-te către el zi acestea :

Sfătuire a duhovnicului, înainte de mărturisire, către cel ce se pocăiește

Iată, fiule, Hristos (arătând Icoana lui) stă nevăzut așteptând mărturisirea ta. Deci să nu te rușinezi, nici să te temi, sau să ascunzi vreun păcat, ci din toată inima le mărturisește pe acestea, ca să iei și iertarea lor de la însuși Hristos. Iar de vei ascunde vreun păcat, să știi că nu numai acel păcat ce nu s-a mărturisit va sta însemnat ca slovele pe hârtie, ca să se arate în ziua judecății înaintea tuturor îngerilor și a oamenilor, ci îți adaugi și alt păcat, adică furțișagul de cele sfinte. Pentru aceasta de vreme ce ai venit la doctor, caută să te vindeci desăvârșit ca să nu rămâi nevindecat, că vătămarea aceasta va rămâne la tine.

Apoi, așezându-l în genunchi înaintea icoanei lui Hristos, întreabă-l cine este, ce fel de om este (de nu l-ai știut mai înainte), câtă vreme are de când nu s-a mărturisit, și mai ales spune-i să citească sfătuirea cea dintâi către cel ce se pocăiește, ca să învețe de acolo, cum trebuie să se pregătească de mărturisire, și așa pregătit să vină să-l mărturisești.

După aceea întreabă-l de crede cu tărie în toate dogmele Bisericii Răsăritului, care sunt cuprinse în Simbolul de credință și care s-au întărit de cele șapte sfinte Sinoade și de Sfinții Părinți, fără vreo adăugire sau scădere.

De mult folos și către mântuire este, să te silești să întipărești în mintea celor ce se mărturisesc, și mai ales a

acelora care sunt necărturari, aceste două dogme sobornicești ale credinței noastre, adică a Teologiei și a Dumnezeieștii întrupări.

Pentru Teologie poți spune așa: crede, fiul meu, că unul Dumnezeu, în care credem, este întreit după fețe: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Numai Tatăl naște pe Fiul și porcede pe Duhul Sfânt. Fiul se naște numai de la Tatăl, și Duhul Sfânt porcede numai de la același Tată, cu toate că sunt trei persoane, dar este un Dumnezeu după fire, precum și discul soarelui, raza și lumina lui, măcar că sunt trei, dar un soare sunt. Crede că acest Dumnezeu a făcut toate zidirile cele văzute: cerul, pământul, marea și toate cele ce sunt într-însele. Acesta a făcut și toate cele nevăzute: îngerii, dracii și sufletele.

Iar pentru dumnezeiasca întrupare, poți să spui așa: crede, fiul meu, că pentru mântuirea noastră, a oamenilor, care am călcat porunca lui Dumnezeu, o persoană a Sfintei Treimi, adică Fiul, S-a făcut din Duhul Sfânt și din Maria Fecioara om desăvârșit ca noi, însă fără de păcat, având o față și două firi, Dumnezeire și omenire, adică este Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit, a pățimit, S-a răstignit, S-a îngropat, a înviat a treia zi și S-a înălțat la ceruri, și acum șade de-a dreapta Tatălui, și va să vie iarăși ca să judece pe toți oamenii, care au să învie. Celor buni, care vor păzi poruncile lui, le va da împărăția veșnică; iar celor răi, care vor călca poruncile lui, le va da chinuri fără de sfârșit.

Apoi, după ce îl vei întreba de crede drept și fără de îndoială, spune-i :

Știi, fiule, că la celelalte judecăți, cel ce se va arăta pe sine vinovat, se pedepsește; iar la judecata acesta a mărturisirii, cel ce va arăta singur păcatul său, se iartă.

Duhovnicul nu se cuvine să întrebe

Pentru aceasta nu este datoria duhovnicului să întrebe pe cel ce se mărturisește ce a făcut. În felul acesta, cel ce se pocăiește se vădește și se mustră, dar nu se mărturisește. Spovedindu-se, trebuie singur să mărturisească păcatele sale, ca să ia și iertarea acestora, că așa poruncește și Dumnezeu: „*Spune tu întâi fărădelegile tale, ca să te îndreptezi*” (Isaia 43, 26). Pentru aceasta și tu, fiule, spre rușinarea păcatului și a diavolului, spune tu singur fărădelegile, ca să te îndreptezi.

Ce se cuvine să facă duhovnicul auzind păcatele

Acestea spunând, taci, o, duhovnice, ca să înceapă cel ce se mărturisește să spună păcatele sale și auzindu-le, oricât de mari și de multe vor fi, ia aminte bine să nu te minunezi, sau să suspini, sau vreo amenințare și vreun semn să arăți, să te îngreșezi sau să te îngreuezi. Căci precum cerboanca, când îi vin durerile nașterii, numai o mișcare de frunză poate s-o oprească de la naștere, precum spun istoricii, așa și păcătosul, când vrea să spună păcatul său, poate să-i fie greu să nască, adică să mărturisească păcatul, după cum este scris: „*Vine chinuirea aceea care naște, iar putere nu are a naște*,” (Isaia 37,3). Ci mai vârtos dă-i îndrăzneală în fiecare minut, zicându-i să nu se rușineze, că și tu, cel ce le auzi, ești om asemenea lui, pățimaș și păcătos; și că, după ce le va mărturisi, se va întoarce la casa sa ușurat și bucuros că și-a descărcat conștiința sa de greutatea păcatului.

Fiecare păcat pe care-l auzi, o, duhovnice, să-l cercetezi cu cele șapte împrejurări pe care le-am spus, adică: cine este cel ce a făcut păcatul, ce fel de păcat a făcut, pentru ce l-a făcut, cum l-a făcut, când l-a făcut, în care loc, de câte ori și la care din cele zece porunci a greșit. La aceasta să urmezi și tu

dreptului Iov, care cerceta cu osârdie fiecare judecată pe care nu o știa: „*Judecata care nu am știut-o, am cercat-o*” (29, 16).

Iar dacă vezi că cel ce se pocăiește caută pricini și pe alții vinovați pentru răul ce a făcut, spune-i, o, duhovnice: „Fiule, tu ai venit aici să-ți spui păcatele tale, spre a lua iertare, iar nu păcatele altora ca să păcătuiești și mai mult, căzând în osândă.

Pe care dintre cei ce se mărturisesc și cum trebuie să-i întrebe duhovnicul

Iar dacă cineva, fie din nesocotință, fie de rușine nu va spune mai înainte păcatele sale, atunci ești silit, duhovnice, să-l întrebi tu întâi despre păcatele lui și acela să răspundă; precum zice Fericitul Augustin: „Cercetătorul cel sârguincios și iscoditor cu de-a-mănuntul, cu înțelepciune și oarecum cu iscusință întreabă pe cel ce se pocăiește, ceea ce poate nu știa, sau de rușine voia să ascundă”.

Să-l întrebi dacă a făcut vreunul din cele șapte păcate de moarte, sau din mlădițele lor, sau din cele vrednice de iertare. Asemenea, să-l întrebi dacă a greșit la vreuna din cele zece porunci, enumerându-le pe acestea, în ordinea lor.

Însă ia aminte, duhovnice, să nu întrebi cum se numesc persoanele acelea cu care a greșit cel ce se mărturisește; căci, pe lângă aceea că este de prisos, îl faci pe cel păcătos să te considere iscoditor, după cum spune Mitrofan Critopol. Unii sfătuiesc că este foarte de folos dacă întrebările pe care ai să le pui, le vei face astfel: „Fiule, nu cumva ai ucis? Nu cumva ai furat? Nu cumva ai curvit? Pentru ca cel ce se pocăiește să răspundă numai: da părinte sau nu părinte. În acest fel, cu ușurință și fără rușine poate să-și arate păcătosul păcatele sale.

Cum trebuie să se poarte duhovnicul cu cei rușinoși

Mare meșteșug și înțelepciune trebuie să ai, duhovnice, la aceia care, de rușine, sau nu mărturisesc de fel păcatele lor, sau le mărturisesc pe jumătate și nu deplin. Uneori din păcatul cel mic pe care ei îl mărturisesc, trebuie puțin câte puțin să-l afli pe cel mare.

Dacă unul din dânșii ți s-a mărturisit, doar că a văzut o fată și a vorbit cu dânsa cu poftă, tu trebuie, cu iscusință, să-i spui gândurile rele care au urmat din aceasta, din gânduri învoiala și din învoială lucrarea. Așa cum Dumnezeu a făcut cu Iezechiel, când dintr-o gaură ce se vedea în zid, a săpat să afle ușa și prin ușă să intre să vadă înlăuntru mulți idoli ascunși. Însă trebuie să iei aminte bine, o, duhovnice, ca nu cumva să înveți pe cineva curat păcatul pe care nu-l cunoștea.

Pe cine, când și cum trebuie să mustre duhovnicul

Nu este lucru bun, o, duhovnice, nici să nu mustri pe nimeni, nici să-i mustri pe toți deopotrivă, pentru că cei înțelepți și educați se folosesc din muștrări: „*Că de vei muștra pe bărbatul înțelept, îi va folosi*„ (Pild. 19, 25). Și cei ce se mărturisesc cu obrăznicie și cu împietrire de inimă au trebuința de muștrări, după cuvântul care zice: „*Mustră-i pe ei cu asprime*” (Tit 1,13). Cei neînvățați nu sunt primitivi de muștrări: „*Nu va îndrăgi cel neînvățat pe cei ce îl muștră pe el*„ (Pilde 15, 12). Nici cei fricoși, ca să nu cadă în deznădejde de frică, nici cei ce se mărturisesc cu umilință nu au trebuință de muștrări, ci mai mult de mângâiere. Nici cei cu dregătorii, după cuvântul care zice: „*Pe cel mai bătrân să nu-l înfrunți, ci mângâe-l ca pe Părinte*” (1 Timotei, 5,1). Iar dacă vor avea vreodată trebuință de muștrări și cei cu dregătorii, să fie amestecate cu aprecieri,

așa cum face Dumnezeu în Apocalipsă cu episcopii celor șapte Biserici ale Asiei (Apocalipsă 2, 3).

Trebuie însă să mustri, o, duhovnice, câte puțin, așa cum muștră însuși Dumnezeu, după cum este scris: „*Pe cei ce cad, câte puțin îi mustri*” (Înțelep. 12, 2). Pe scurt, muștrările tale trebuie să fie totdeauna amestecate cu dulceață și cu blândețe, precum poruncește Pavel: „*Cu blândețe certând pe cei ce stau împotriva, doar le va da lor vreodată Dumnezeu pocăință*” (2 Timotei 2, 25).

Vremea potrivită pentru muștrări este după ce se va mărturisi păcătosul și după ce va lepăda puțin întunericul și se va dezbrăca de păcat. Un boier încurcându-se cu o slujnică a lui multă vreme, mulți duhovnici s-au ispitit să-l îndrepteze, dar nu au putut. S-a aflat apoi un duhovnic iscusit și l-a îndreptat, convingându-l să se depărteze de acea femeie numai cincisprezece zile. Cu multă silă, boierul a făgăduit că se va depărta. Deci îi zice duhovnicul: „mergi de șezi tu la țară cincisprezece zile, iar femeia să rămână acasă.” După cele cincisprezece zile, văzându-l duhovnicul că vine la dânsul cu atâta bucurie, ca și cum ar fi luat cununa fecioriei, îi zice: „De vreme ce te văd, fiule, că poți să înfrunți războiul împotriva patimii tale, ți-aș fi dat iertăciunea; dar ca să mă încredințez de pocăința ta, să așteptăm încă alte cincisprezece zile, în care slujnica aceasta să meargă la țară, iar tu să șezi în casa ta.” Apoi, după treizeci de zile, văzându-l duhovnicul că a venit la dânsul, atunci a început să-l mustre, arătându-i cu cuvinte vii sminteala pe care a pricinuit-o în lume, mânia cea înfricoșată la care L-a pornit pe Dumnezeu împotriva sa, chinul cel veșnic și îndelungă răbdarea lui Dumnezeu, care L-a suferit atâta vreme. Cu acestea și cu altele asemenea acestora, l-a făcut să se lase de păcat și s-a însurat cu o femeie de neam bun, asemenea lui. Vezi, o, duhovnice, cât au folosit muștrările, spunându-se în vreme cuvenită? Deci, acest chip de îndreptare să-ți fie pildă și ție,

atât pentru vremea cea cuvenită a muștrărilor, cât și pentru timpul potrivit al iertării și pentru răbdare.

Cum trebuie să economisească Duhovnicul pe cei ce au gânduri de hulă și de îndoială

De se va întâmpla să spovedești pe unii care au gânduri de hulă, sau care au totdeauna îndoieli și frică în gândurile lor, sau pentru sănătatea și viața lor, sau pentru mântuirea sufletelor lor, celor dintâi să le spui să defaimă hulele acestea și să nu le socotească nicidecum păcate, fiindcă acestea nu sunt de la ei, ci de la cel ce urăște binele, diavolul; și să se împotrivescă acestor gânduri hulitoare cu aceste cuvinte: „Mergi înapoia mea satano, că eu Domnului Dumnezeului meu mă voi închina și numai Lui unuia voi sluji, iar spre capul tău se va întoarce durerea și hula ta, în veacul cel de acum și în cel ce va să fie”, așa cum cu înțelepciune sfătuiește Sfântul Ioan Scărarul, în Cuvântul 23, împotriva hulei.

Iar celor ce au îndoieli totdeauna, născute sau din ipohondrie, sau de la diavolul, pentru încercarea sau slobozirea cea de la Dumnezeu, acestora să le spui: 1. Să se roage neîncetat lui Dumnezeu, 2. Să nu creadă gândurilor, 3. Să le dai scris canonul rânduit, pentru ca, în nedumerirea lor, să creadă cele ce văd scrise.

Cui se cuvine a muta vremea spovedaniei

De se va întâmpla ca vreunul care se spovedește la tine să nu fie pregătit de spovedanie, nici să fi făcut mai înainte vreo cercetare a păcatelor sale, ori va fi vreunul care să spună răutățile lui cele multe și mari, fără mâhnire și fără umilință, ci cu obraznicie, ca și cum ar povestit cineva faptele sale bune,

sau va fi altul care nu a păzit făgăduințele pe care le-a făcut mai dinainte, ci s-a arătat mincinos odată, de două ori, sau vreunul al cărui păcat este greu de descurcat și de cuprins în canoane, acestora și altora ca aceștia, nu se cuvine, o, duhovnice, nici să le citești îndată rugăciunea de iertare, nici să-i îndepărtezi cu totul, ci să amâni vremea iertăciunii lor, spunând către dâșii: „Mergi acum, fiul meu, și să vii în cutare zi ca să mă gândesc mai bine și eu.” Să-i dai lui ca să facă în vremea aceea și un canon: post, sau metanii, sau milostenie; căci așa poate și păcătosul să-și vină întru sine mai bine, muștrându-se cu bună știință.

Iar tu, în vremea aceasta poți: 1. Să alergi la Dumnezeu prin rugăciune, zicând împreună cu împăratul Solomon: „Dumnezeule și Doamne al milei, dă-mi mie ca fiind cu înțelepciunea cea șezătoare alături cu scaunele tale, în mine să se ostenească” (Înțelep. 9, 4). Zicând și împreună cu împăratul Iosafat: „Nici nu știm ce vom face lor, fără numai asupra ta ochii noștri” (2 Paralipomena 20, 12). 2. Să alergi la arhiereul tău și către alții iscusiți la unele ca acestea, dacă sunt de față, aproape sau prin cărți, ca să înveți de la aceștia ce trebuie să faci. Să știi prea bine, o, duhovnice, că nimic altceva nu este atât de folositor și de roditor în lucrarea ta decât aceea de a zăbovi vremea iertăciunii, precum toți de obște o mărturisesc, cu cercarea cea din toate zilele.

Nu se cuvine să spovedească duhovnicul pe cei împreună cu dânsul pricinuitori ai aceluiași păcat

De vei face (Dumnezeu să păzească!) cu cineva vreun păcat vrednic de iertare, acest păcat nu trebuie să-l spovedești tu, duhovnice, ci să-l trimiți la alt duhovnic; pentru că fiind voi împreună pricinuitori la același păcat, nici el nu poate să aibă

rușine la mărturisire și să se îndrepteze, nici tu nu poți să canonisești și să îndreptezi pe unul ca acesta, după cum se cuvine.

Am spus păcat vrednic de iertare și nu păcat de moarte, căci de vei face unul ca acesta, vei fi caterisit îndată și de preoție și de dregătoria cea duhovnicească, precum am spus mai înainte.

Cum se cuvine să cerceteze duhovnicul pe cei ce vor să se preoțească

Când va veni la tine cineva, cerând mărturie ca să se preoțească, deschide bine ochii sufletului tău și cercetează toate adâncurile inimii lui, cu mai multă osârdie decât întrebunțezi la toți ceilalți, căci aici este înțelepciunea (Apocalipsa 13, 18) și aici stă tot meșteșugul tău și toată priceperea.

După ce vei cerceta și nu vei afla la dânsul vreo piedică canonică la preoție, ia aminte să nu-i dai mărturie îndată, ci așteaptă mai multă vreme până când vei cerceta bine și pe cei cu care este împreună și știu viața lui și să te încredințezi de la dâșii. „Că se cuvine să aibă el și mărturie bună de la cei de afară”, precum zice Dumnezeuiescul Pavel (1 Timotei 3, 7).

Opririle canonice la preoție sunt cuprinse în multe canoane, dar cu deosebire acestea: Canonul 25, 61 și 80 al Apostolilor, 17 al Sinodului celui dintâi și al celui de al doilea, 3 al Sinodului din Laodiceea, 12 al Sinodului din Neocezareea, 10 al Sinodului din Sardica, 59 al Sinodului din Cartagina, 4 al Sfântului Chiril. Iar Sfântul Ioan Gură de Aur (în Cuvântul 2 la Iov) voiește ca cei ce vor să se preoțească să fie nu numai nevinovați (adică nesupuși la păcate grele), ci și fără de prihană (adică slobozi și de cele mai mici greșeli), așa cum și canoanele 9 și 19 ale Sinodului celui dintâi, hotărăsc să fie neprihăniți.

Se cuvine să aibă și mărturie de la cei dinafară; vezi și canonul al 7-lea al lui Timotei care spune că trebuie să se hirotonească preoții fiind de față poporul și împreună mărturisind. Și canonul 3 al Sinodului al șaptelea zice că așa se hotărăsc și preoții și diaconii. Ioan Gură de Aur (Cuvântul 18 la 2 Corinteni) spune că toată puterea hotărârii nu trebuie să se dea preoților, ci de către Biserică și de către obște trebuie să se hotărăscă cine va primi puterea duhovnicească. Chiril al Alexandriei spune că popoarele hotărăsc pe cei ce se preoțesc.

Aceasta se vede și din obiceiul care se păstrează până astăzi, ca arhiereul să spună la fiecare hirotonie: „Hotărârea și cercetarea să fie peste capetele celor care împreună au mărturisit.” Aceasta se numește „împreună mărturie” pentru că ea cuprinde nu numai mărturia duhovnicului (aceasta singură nu este crezută, după Canonul 141 al Sinodului celui din Cartagina), ci și a altor bărbați vrednici de credință.

În Cartea lui Hrisant este scris că duhovnicul se cuvine să cerceteze pe cei ce cer să se preoțescă nu numai la mărturisire, ci și din viața și petrecerea lor. Așa să faci, pentru ca să nu te împărtășești din păcate străine. Pentru arhiereul care va hirotoni pe unul ca acesta, Sfântul Pavel spune: *„Mâinile degrabă pe nimeni nu pune, nici nu te împărtășii de păcate străine”* (1 Timotei 5, 22). Aceasta ți se potrivește și ție, duhovnice, care dai mărturie să fie hirotonit cineva. Tu ai greutatea cea mai multă, căci în vremea de acum, arhierii, mulțumindu-se numai cu mărturia ta (lucru care nu se cuvine), hirotonesc pe câți hirotonesc.

Cum se cuvine să se poarte duhovnicul cu cei afurisiți

Dacă va veni la tine cineva care a fost afurisit de arhiereul său, să știi că nu poți să-l ierți pe unul ca acesta, după cum spune

Hrisant în Cartea pentru spovedanie, ci să-l trimiți la cel ce l-a afurisit, dacă trăiește, sau la urmașul lui, dacă acela a murit, ca să-l ierte arhiereul, așa cum rânduiesc și dumnezeieștile Canoane, 12, 13 și 32 ale Sfinților Apostoli, 5 al Sinodului celui dintâi, 6 al Sinodului din Antiohia, 14 al Sinodului din Sardica, 37 și 141 al Sinodului din Cartagina; apoi pravila lui Fotie cap. 9 și Valsamon, tâlcuitorul lui. Dacă-ți este cu puțință, se cuvine să mijlocești și tu către arhiereu ca să-l ierte.

Cum se cuvine să economisească pe cei ce au făcut făgăduințe

Dacă vor veni la tine să se mărturisească cei ce au făgăduit lui Dumnezeu să se facă călugări, sau să se ducă pentru închinare la Sfântul Mormânt, sau la sfinte mănăstiri și moaște, sau să dea milostenii, sau să facă școli sau mănăstiri, sau să țină post sau alt lucru bun sau faptă bună, pe aceștia trebuie să-i sfătuiesti, duhovnice, nu numai să săvârșească făgăduințele lor, ci să le săvârșească cu un ceas mai devreme, nelăsând să treacă vremea, pentru că păcătuiesc.

Însuși Dumnezeu spune prin gura proorocului Moise: „Iar de vei făgădui Domnului Dumnezeului tău, să nu întârzi a o da făgăduința ta, căci cerșind va cere Domnul Dumnezeul tău de la tine, și va fi întru tine păcat, (Deuteronom 23, 22); iar prin gura înțeleptului Sirah: „Nu te împiedica a da făgăduința la vreme bună, și să nu aștepti până la moarte a te îndrepta” (18, 52). Pentru aceasta și Grigorie Teologul muștră pe Rusticiana Patricia Romana, că a făgăduit să meargă să se închine la Ierusalim, dar a trecut prin Constantinopol ca să meargă într-acolo, a pierdut vremea și nu săvârșea mai degrabă făgăduința sa.

Mai înainte de a făgădui cineva, trebuie să socotească dacă poate săvârși făgăduința; iar dacă a făgăduit, mai mult, nu poate să calce făgăduința, pentru că ispitește și amăgește

pe Dumnezeu, precum zice Sirah: „*Mai înainte de a făgădui, pregătește-te pe tine să nu te faci ca omul ce ispitește pe Domnul*” (18, 22).

Și nu numai când se va făgădui cineva singur, ci și când vor făgădui părinții pe copiii lor (fiind aceia sub stăpânirea) lui Dumnezeu, în vreme de boală sau de primejdie, ca să se facă călugări; atunci sunt datori copiii împreună cu părinții să păzească și să săvârșească o făgăduință ca aceasta, aducându-i pe aceștia lui Dumnezeu, ca Ana pe Samuil, precum poruncește Dumnezeu la Capitolul 30 al cărții Numeri.

Iar dacă sunt oprți aceștia de vreo mare nevoie de a săvârși fie întemeierea școlilor, sau a mănăstirilor ce au făgăduit, trebuie să socotești bine, duhovnice, cu bună chibzuială, câtă cheltuială și osteneală puteau ei să facă spre a săvârși niște făgăduințe ca acestea, și să-i rânduiești pe dânșii să dea cheltuielile acestea la săraci, sau alte bunătăți asemenea, dacă au posibilitate; iar de nu au, să-i rânduiești să facă alte împliniri de canoane: posturi, rugăciuni, metanii și altele.

Celor ce au făgăduit să păzească fecioria și apoi s-au însurat, trebuie să le spui, duhovnice, că sunt călcători ai făgăduințelor lor, și trebuie să se pocăiască în fața lui Dumnezeu; că sunt datori și însurați fiind, să se nevoiască cu posturi, cu rugăciuni și cu strădanii ale trupului și să se înfrâneze. Chiar și pe soția lor să o determine cu multe rugăciuni să se unească la aceasta. Apoi, să-i sfătuiești pe toți aceștia să nu mai facă către Dumnezeu astfel de făgăduințe, pentru fiecare nevoie care li se întâmplă; pentru că neputând să le păzească, păcătuiesc greu, așa cum și Canonul 19 al Sinodului din Ancira și Canonul 18 al Marelui Vasile hotărâsc și canonisesc pe cei ce făgăduiesc să-și păzească fecioria și apoi se leapădă de făgăduință.

Cum să sfătuiască duhovnicul pe desfrânați, adulteri, sodomiteni, pe împreunătorii cu dobitoace și pe cei ce fac malahie

De vei mărturisi desfrânați, sau adulteri, sau sodomiteni, sau pe cei ce se împreunează cu dobitoacele, sau din cei ce fac malahie (onanie) trebuie, duhovnice, nu numai să mustri pe toți aceștia, arătându-le lor că, din cauza patimilor trupești, pierd bunătatea părții celei cuvântătoare a sufletului și se aseamănă cu dobitoacele cele necuvântătoare; ci să-i faci, pe fiecare dintre ei, să-și urască păcatul, să le arăți cât de vătămătoare de suflet este curvia, preacurvia, sodomia, zacerea cu dobitoacele și malahia.

Cine curvește vatămă și strică trupul său, îl supune la multe și nevindecate boli. Pentru aceasta Apostolul Pavel a spus: „*Cel ce curvește în trupul său greșește*” (1 Corinteni 6, 10). Deci dacă cel ce face acest păcat, este vrăjmaș sufletului său, „*Iar cel ce iubește nedreptatea, urăște sufletul său*” (Psalm 10, 5), adică cel ce curvește este vrăjmaș și trupului său. Cel ce curvește pierde fecioria, care este o vistierie fără de preț și care, dacă se va pierde odată, nu este chip ca să se mai dobândească vreodată. Atât de mult întunecă mintea omului curvia, încât slăbește voința, mai mult decât oricare alt păcat, nu lasă pe ticălosul lui săvârșitor să se întoarcă spre Dumnezeu și să se pocăiască: „*Nu vor da sfaturile lor, ca să se întoarcă către Dumnezeu, căci duh de curvie este întru dânșii*” (Osie 5, 4). Pentru aceasta cu dreptate a zis dumnezeiescul Isidor acest înfricoșător cuvânt: „*Că neamul omenesc este supus diavolului mai mult prin înverșunarea trupului decât prin alt păcat.*” Curvia este atât de urâtă lui Dumnezeu, încât numai pentru ea a adus în lume potopul din care n-au scăpat decât opt oameni, și care L-a silit să spună că S-a căit pentru că a făcut pe om.

Iar adulterinilor să le spui că preacurvia (adulterul) este de atâta vreme de când însuși Dumnezeu a poruncit să fie

omorât bărbatul și femeia care o săvârșesc: „*Cine va preacurvi cu femeia altui bărbat cu moarte să se omoare; atât adulterul și adultera*” (Levitic 20, 10). Dacă în Legea Veche adulterul era fărădelege, cu cât mai mult acum în vremea darului Evangheliei, când nunta s-a înălțat la cinste de taină. Pentru aceasta, mâniindu-se Dumnezeu atunci, a zis lui David că nu vor lipsi relele din casa lui pentru adulterul pe care l-a făcut: „*Nu se va depărta sabia din casa ta până în veac, pentru că M-ai defăimat pe Mine și ai luat pe femeia lui Urie*” (2 Regi 12, 10); așa și acum, cu mai multă asprime spune aceasta fiecărui preadesfrânat. Că fiecare preadesfrânat se numește fiu al morții, precum a spus David către Nathan: „*Viu este Domnul și fiu al morții este omul care a făcut aceasta*” (2 Regi 12, 6). Răpirea și furtașagul, comparându-se cu preacurvia, sunt ca marea ce curge prin mijlocul pământului către ocean, sau ca un om pitic față de un uriaș. Pentru aceea și Solomon a zis: „*Nu este mirare de va fi prins cineva furând,... iar preacurvarul, pentru lipsa minții pierirea sufletului său câștigă, chinuri și necinste suferă, și ocara lui nu se va stinge în veac*” (Pilde 6, 30-33).

Iar către sodomiteni să zici: Dumnezeu poruncește în Levitic să fie omorâți unii ca aceștia: „*De se va culca cineva cu bărbat ca și cum s-ar culca cu femeie, amândoi au săvârșit urâciune; cu moarte să se omoare*” (20, 13). Sfințitul Ieronim spune că numai pentru păcatul acesta al sodomei a întârziat Întruparea lui Hristos. Alt dascăl spune că pentru aceasta va fi mai curând a doua venire; și că în noaptea aceea în care S-a născut Hristos, a trimis un înger și a omorât pe toți sodomitenii care erau în lume, apoi S-a născut, ca să nu se afle atunci pe pământ un păcat așa de mare ca acesta.

Caută și în Istorii și vei afla cât de cumplit erau pedepșiți de împărați sodomitenii

Iar celor ce stau cu dobitoace să le spui că Dumnezeu poruncește în Legea Veche, la cartea Leviticului, să fie omorâți cei ce se împreunează cu dobitoace, ori bărbați de vor fi, ori femei (20, 15, 16). Și legile cele Politice (Cartea 60 a Pravilelor împărătești, Titlul 37) poruncesc să se taie mädularul unora ca aceștia. Vrednic de însemnare este mijlocul acela de care s-a slujit un duhovnic iscusit, ca să îndrepteze pe un păcătos nesimțitor, ce cădea cu o junică. Întâi i-a zis așa: tu păcătoase, ai dobândit acum o rudenie cu acea junică, nouă și neauzită, și te-ai făcut și tu asemenea cu dânsa dobitoc și necuvântător. Așadar, o lună întreagă să mergi în fiecare seară și să te închizi în grajdul tău; acolo căzând la pământ pe brânci ca animalele, să-ți pui în spate samarul măgarului tău și cu acest fel de chip să ceri cu lacrimi iertare de la Dumnezeu pentru acest înfricoșător păcat al tău. Astfel făcând ticălosul acela, și venindu-și în simțirea răutății sale, s-a îndreptat. Duhovnicii de mai înainte nu putuseră să-l îndrepteze nicicum.

Iar pentru malahie, cât de mare rău este, vezi Canonul 8 al Sfântului Grigorie de Nyssa.

Cum să iconomisească duhovnicul pe călugări

Dacă se va spovedi la tine vreun călugăr fără carte, să-l întrebi, duhovnice, dacă ascultă slujba sa cea rânduită. Dacă nu are mijloace să meargă să o asculte, tu trebuie să-l rânduiești să o citească singur cu metaniile sale. Adică: pentru Utrenie, să petreacă stând în picioare treizeci de șiruri de metanii, spunând la fiecare rugăciunea aceasta: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluește-mă pe mine păcătosul”. În loc de Ceasuri, să facă zece șiraguri de metanii;

pentru Vecernie, zece; pentru Pavecerniță alte zece precum rânduiesc Pravilele care se află în Sfântul Munte.

După așezământul și rânduiala ce se obișnuiesc în părțile Rusiei și în locurile acestea, urmăm pentru cântarea Vecerniei, o sută de rugăciuni „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluește-mă pe mine păcătosul” și metanii 25. Pentru Pavecerniță rugăciuni 50, metanii 12. Pentru Paraclis rugăciunea Precistei de șaptezeci de ori, adică: „Preasfântă Stăpâna mea, Fecioară Maria, Născătoare de Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul” și metanii 12. Pentru Acatist, rugăciuni 200, metanii 12. Pentru Canonul îngerului, rugăciuni 50, metanii 7. Pentru Canonul de Pocăință rugăciuni 30, metanii 5. Pentru Miezonoptică rugăciuni 100, metanii 25. Pentru Utrenie rugăciuni 300, metanii 50. Pentru Ceasul întâi, rugăciuni 50, metanii 7. Asemenea și pentru celelalte Ceasuri: al 3-lea, al 6-lea și al 9-lea, tot câte 50 de rugăciuni și câte 7 metanii pentru fiecare. Pentru Obedniță, rugăciuni 100 și metanii 10.

Să cercetezi de obște pe toți monahii, dacă își fac obișnuitul lor canon. Și să știi că monahul cu shima cea mare și desăvârșit este orânduit să facă într-o zi și într-o noapte trei sute de metanii mari, precum zice Sfântul Calist și Purtătorii de Dumnezeu Părinți (caută în Filocalie); iar precum spun cei cu socoteală în Sfântul Munte, să facă metanii mari 120 și închinăciuni 12 șiruri de metanii.

Rasoforii și cei ce sunt spre încercare, este rânduit să facă o sută de metanii și închinăciuni, trei șiruri de metanii, zicând la fiecare grăunte „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul” și închinându-se până la pământ.

Canonul metaniilor să știi că nu se face Duminica – după Canonul 20 al Sinodului celui dintâi, 192 al Sinodului al

șaselea și 91 al Marelui Vasilie, nici după Paști până la Cincizecime – după aceleași Canoane și după Sfântul Epifaniu, Irineu, Augustin (Epistola către Ianuarie), Ieronim, Ambrozie, Avva Isaia și Sfântul Calist.

Închinăciunile până la pământ nu se opresc în nici o vreme.

Cum să economisească pe preoții care au căzut în păcat

Dacă vei mărturisi vreo față sfințită, care a făcut curvie, sau preacurvie, sau alt păcat ascuns, opritor de preoție, pe acesta trebuie să-l oprești, duhovnice, nu numai de a sluji ci și de a boteza, a cununa, a spovedi, a face aghiasmă, și oricare altă lucrare preoțească sfințită, după Canoanele Sfinților. Dacă Canonul 26 al Sinodului 6 și Canonul 27 al Marelui Vasilie, amândouă hotărâsc să înceteze toate lucrările preoției, nici să binecuvânteze, nici să sfințească preotul acela care va cădea din neștiință în fărădelege, cu cât mai mult trebuie să înceteze toate acestea preotul care cu știință a curvit, sau a preacurvit, sau oricare alt păcat opritor de preoție a făcut?

Pentru aceea și Canonul 8 al Patriarhului Nicolae hotărăște ca preotul care s-a lepădat de preoție pentru osânda științei sale, nici „Binecuvântat este Dumnezeu”, nici „Hristos, adevăratul Dumnezeu nostru” să nu zică. Și Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului (Răsp. 13) spune despre hirotonie, că darul lucrează prin preoții și arhierii cei nevrednici; tainele pe care le săvârșesc ei sunt cu adevărat Taine, dar vai și amar unora ca aceștia, care, sau mai înainte de hirotonie, sau după hirotonie au păcătuț; căci nevrednici sunt de preoție. De voiesc să se pocăiască și să se mântuiască, trebuie să se depărteze cu totul de lucrările sfinte (vezi, că „lucrări” nu înseamnă numai Liturghia) ale preoției. Vezi și în „Mântuirea Păcătoșilor”, unde se povestește că Avva Macarie Alexandrinul, pe preotul acela

nevrednic nu l-a vindecat până când a jurat că nu se va mai lucra nici o lucrare a preoției. Canonul 10 al Sfântului Ioan Postitorul, în rânduiala citețului, pogoară preotul care, după ce a cunoscut răul, a făcut malahie a doua și a treia oară care, îndeamnă același, îl oprește pe el de la toate lucrările preoției.

Chiar și cei care în ascuns au păcătuit și s-au mărturisit, se leapădă de preoție și se pedepsesc, în baza Canonului 9 al Sinodului 1, Canonului 9 și 10 al Sinodului din Neocesarea și Canonul 70 al Marelui Vasilie. Și Sfântul Ioan Gură de Aur spune că, cei ce au făcut vreun păcat care oprește de la preoție, se leapădă singuri de preoție; „Trebuie, socotesc, să aibă atâta sfială de lucrul acesta (adică de preoție), încât și la început să fugă de sarcină și după ce a luat-o asupra-și, dacă se va întâmpla vreodată vreun păcat care să fie suficient pentru a fi cateresit, și să nu aștepte judecățile celorlalți, ci singur să se lepede de începătorie” (Cuvântul 3 despre Preoție).

Deși Agapie, în cartea numită „Mântuirea Păcătoșilor” spune că „Preotul care a păcătuit poate face sfeștanie, maslu, spovedanie și celelalte ale preoției”, aceasta după obiceiul cel nou și nu după paza cea cu acrivie a Sfintelor Canoane. Dacă unii pun înainte Canonul 9 al Sinodului din Neocesarea, care zice că preotul cel ce și-a mărturisit păcatul trupesc, pe care mai înainte de preoție l-a făcut, să nu jertfească, ci să rămână întru celelalte – zic să se înțeleagă Canonul: că împreună cu aceasta, adică cu a jertfi, se cuprind și toate celelalte sfinte lucrări ale preoției. Să rămână întru celelalte, adică nu în lucrările cele sfinte, ci în șederea și starea împreună cu preoții, pe scurt, în cinstea cea de afară, precum zice Valsamon (tâlcuirea Canonului 26 al Sinodului 6), fie încă și să se împărtășească în Altar, după același Valsamon și Zonara (chiar dacă a se împărtăși aceasta în Altar îl oprește Canonul 8 al lui Nicolae, Simeon, Arhiepiscopul Tesalonicului – Întrebarea 40 – și Canonul 70 al Marelui Vasilie, care oprește aceasta la diaconii și

preoții care fac păcat mai mult decât sărutarea cea cu patimă).

Încă și aceasta trebuie să-ți arătăm, o, duhovnice, să iei seama bine, să nu dai voie la cei preoțiți, care cad în curvie sau în preacurvie, să se împărtășească îndată - precum unii care neînțelegând bine Canonul 3 al Sfântului Vasilie s-au amăgit la aceasta - ci pe lângă aceea că îi vei opri de la preoție, trebuie să-i și canonisești întâi, după păcatul lor, și după ce-și vor săvârși canonul, atunci să-i lași să se împărtășească. Vezi și Canonul 33 al Postitorului. După toate acestea, să știi și aceasta, că dacă vor fi unii care nu vor voi să se lase de toate lucrările cele sfinte, cel puțin trebuie să-i oprești de Sfânta Liturghie. Iar dacă și aceasta nu vor voi, tu nu poți să-i silești, nici să-i vădești, ci să-i lași la știința lor, și ei vor înțelege nevrednicia lor. Vezi și Canonul 141 al Sinodului din Cartagina.

Cum să se poarte duhovnicul cu cei bolnavi

Dacă este cineva bolnav, trebuie, o, duhovnice, să alergi în grabă spre cercetarea lui, chiar și la miezul nopții, dacă va și ploua sau va ninge. După ce îl vei mângâia în boala lui, spunându-i că prin aceasta se va curăți de întinăciunea păcatului, așa cum aurul se curăță prin foc, să-l îndemni mai întâi de toate la doctoria trupească, să se spovedească cu o spovadă de obște a tuturor păcatelor vieții sale. Dacă s-a legat limba bolnavului, îndată trebuie să-l strângi de mână, sau să strigi tare, până când prin semne îți va de înțeles că vrea să se mărturisească. Atunci să-i citești rugăciunea de iertăciune și să-l împărtășești cu Dumnezeieștile Taine, ca să nu se întâmple să moară neiertat și neîmpărtașit.

Să mergi adeseori la dânsul, să-l mângâi și să-l întărești ca să nădăjduiască la mila lui Dumnezeu, până la răsuflarea lui cea mai de pe urmă și să nu deznădăjduiască, căci în ceasul acela diavolul luptă tare ca să-l arunce pe om în deznădăjduire. Pentru

aceasta, în ceasul de pe urmă, are mare trebuință de sfătuirea și mângâierea ta, pe care de o va avea, poate să dobândească dobândă veșnică, așa cum neavând-o, poate să sufere o pierdere vecinică.

Pentru cercetarea bolnavilor, vei citi și alte cărți.

Spovedania se cuvine să se facă cu răbdare

După toate acestea îți spunem, duhovnice, că de voiești să fie spovedirea ta cum trebuie, iar îndreptarea și mântuirea păcătoșilor după Canoane, trebuie să zăbovești mult la spovedire, și nicidecum să nu te grăbești, chiar dacă vor fi mulți cei care te așteaptă afară. În plus, trebuie să le spui celor ce se pocăiesc să vină mai înainte de Praznic cu multe zile, să se spovedească, așa cum și noi îi sfătuim. Cu răbdarea, ai vreme să socotești bine doctoriile cele cuviincioase pentru îndreptare de care are trebuință fiecare păcătos. Mulți duhovnici, de multe ori grăbindu-se și neavând vreme să se socotească bine, au pierdut pe mulți în loc să-i îndrepte, și s-au pierdut și pe ei împreună cu aceia, și pentru aceasta cu amar până la moartea lor s-au căit.

CAPITOLUL IX

Cum trebuie să canonisească duhovnicul

După ce vei săvârși, duhovnice, mărturisirea lucrurilor celor rele, a cuvintelor și a gândurilor celui ce se mărturisește, să-i spui: „Să știi, fiule, că Dumnezeuieștile Canoane hotărăsc că de nu va părăsi omul păcatul mai întâi, să nu fie primit la pocăință. Deci și tu, dacă făgăduiești să te depărtezi de rău, ajutându-ți dumnezeiescul dar, vei lua de la mine canonul și iertarea păcatelor tale. Toți învățătorii Bisericii spun că toată pocăința stă în a lua, cel ce se pocăiește, hotărâre tare de a nu mai păcătui cu voia sa, hotărâre fără de care, puțin îi va folosi zdrobirea, mărturisirea, împlinirea canonului, într-un cuvânt, pocăința lui.

Cum se cuvine să canonisească duhovnicul după rânduiala Sfântului Ioan Postitorul

Și așa, după ce va făgădui, îl canonisește după Canoanele Sfântului Ioan Postitorul, pe care le-a primit și le primește de obște toată Biserica Dreptmăritorilor, adică îi rânduiește atâția ani să nu se împărtășească, atât post să facă, atâtea metanii și atâta milostenie.

Cum se iconomisește cel ce se pocăiește când are multe păcate

Dacă cel ce se pocăiește are multe păcate, canonisește-l pe cel mai mare, adică pe cel ce are canon de mai mulți ani. Câtă vreme face păcatul, chiar dacă nu se împărtășește, vremea aceea nu se numără la facerea canonului. Dacă se va depărta o vreme de la păcatul pe care l-a spovedit, și va cădea iarăși în același păcat, să-i pui începătură la anii canonului. Dacă va cădea în alt păcat, trebuie să socotești care are mai mulți ani: canonul pe care îl avea nesăvârșit, sau păcatul cel de curând făcut. Iar dacă mai înainte de a se spovedi la tine, cel ce se pocăiește s-a depărtat de păcat și de Dumnezeiasca Împărtășanie, sau de la sine, sau de la alt duhovnic, să știi că se numără la canon și anii aceia de când s-a depărtat de la păcat. A se număra la canon vremea în care s-a depărtat de la păcat și de la Împărtășanie, cel ce se pocăiește de la sine, adică, fără de a mărturisi păcatul de moarte pe care l-a făcut; - aceasta să o faci cu pogorământ și milostivire, iar nu după luarea aminte cu deamănuntul și după dreptate. După ce își va mărturisi omul păcatul cel de moarte, de atunci înainte și depărtarea de la păcat și de la Împărtășanie se socotesc ca un canon; și toate bunătățile pe care le face îi și pricinuesc viață veșnică și îl și izbăvesc de chinurile cele veșnice. Dar dacă nu are spovedit păcatul de moarte, depărtarea de păcat și de Împărtășanie și toate bunătățile pe care le va face, nici viață veșnică nu-i agonisesc, nici de munca cea veșnică nu-l izbăvesc. Arătăm aceasta pentru că dacă va muri el cu acest păcat de moarte nespovedit, va dobândi munca veșnică.

Când se împărtășește cel ce are canon

Dacă cel ce se pocăiește se află încă sub canon și se va afla în primejdie de moarte, se împărtășește cu Dumnezeieștile

Taine, de nevoie. Dacă se va însănătoși, începe iarăși canonul de acolo de unde l-a lăsat mai înainte de a se împărtăși. Așa rânduiesc Canonul 13 al Sinodului întâi, Canonul 5 al Sinodului din Ancira și 5 al Sfântului Grigorie de Nyssa. Iar Ilie al Cretei zice: „Dacă cineva încă suflă puțin și nu a murit cu totul, dar este nesimțitor și nu poate să mănânce nimic, sau în alt chip scuipe ceea ce i se pune în gură, preotul trebuie, cu luare aminte, să însemneze semnul crucii numai pe buzele și pe limba lui, cu atingerea Preacuratelor Taine.”

Canonul este îndoit

Să știi, duhovnice, canonul și împlinirea canonului se despart în două: în canon trupesc și în canon duhovnicesc.

Canon trupesc înseamnă: post, mâncare uscată, metanii și cele șapte fapte trupesti ale milosteniei:

- a hrăni cineva pe cei flămânzi,
- a adăpa pe cei însetați,
- a căuta și a aduna pe cei străini,
- a îmbrăca pe cei goi,
- a căuta pe cei bolnavi,
- a cerceta pe cei de prin închisori și
- a îngropa pe cei morți.

Canon duhovnicesc înseamnă rugăciunea cea cu umilință, citirea Dumnezeieștilor Scripturi și cele șapte duhovnicești lucruri ale milosteniei, adică:

- a îndemna cineva pe păcătos să părăsească păcatul și să se pocăiască,
- a învăța pe cel neînvățat ceea ce nu știe despre Dumnezeu

și despre credință,

- a sfătui drept pe cel ce are trebuință de sfătuire,
- a se ruga lui Dumnezeu pentru fratele său,
- a mângâia pe cel mâhnit,
- a suferi fără cârtire ticăloșiile și necazurile ce îi urmează
- a ierta greșelile pe care i le fac alții.

Canonul trebuie să se dea împotriva celor la care păcătosul se împotrivește

Canonul trebuie să se dea împotriva celor la care păcătosul se împotrivește (că cele potrivnice sunt vindecătoare celor potrivnice). Canonul întâi al Sfântului Grigorie de Nyssa hotărăște adică, să se dea după împrejurările cele potrivnice ale păcatului și după împrejurările cele potrivnice ale fețelor celor ce au greșit, precum zic cei cu socoteală. După împrejurările cele potrivnice ale păcatului, adică celui ce se îndoiește de credință, să-i dai canon, duhovnice, să citească sau să asculte cu evlavie Sfânta Evanghelie și Simbolul credinței, să nu încerce cele mai presus de puterea sa și să recunoască de maică Biserica cea Sobornicească, care i-a dat credința!

Cum se canonisesc hulitorii și cei ce jură strâmb

Celui ce a hulit cu cuvântul să-i dai canon să slăvească pe Dumnezeu pe care L-a necinstit și să citească sau să asculte cărți folositoare de suflet - mai ales Psaltirea, care cuprinde multe doxologii ale lui Dumnezeu.

Alții, iscusiți și cu socoteală spun să se canonisească hulitorii trăgându-și de multe ori limba pe pământ, depăr-

tându-se câtăva vreme de Dumnezeiasca Împărășanie, postind și făcând metanii cât va fi cu cuviință. Iar eu am găsit la unii ca să se canonisească aceștia șapte ani. În unele Canoane ce se consideră a fi ale Sfântului Ioan Postitorul se zice ca cel ce a hulit să facă o sută de metanii și să postească o săptămână de la carne până la vin.

Hulitorilor să le spui, o, duhovnice, că dacă Dumnezeu poruncește să se omoare cel ce numai va numi numele Lui cel negrăit, adică *Iehova* – precum spune prea înțeleptul Fotie (Scrisoarea 163 către Amfilohie al Cizicului) și: „*Cel ce va numi numele Domnului, cu moarte să se omoare*” (Levitic 24, 16) – cu cât mai mult sunt vrednici de moarte aceștia care Îl hulesc pe El. Spune-le, că atât de înfricoșat lucru este hula, încât nici diavolul nu îndrăznește, nu să o facă, dar să o numească. În loc de a zice: „va huli”, zice: „va binecuvânta”, precum citim la Iov: „*De nu în față te va binecuvânta*” (1, 11), adică „va huli”, precum tâlcuiesc Olimpiodor, Ioan Gură de Aur și Didim. Nici Mihail Arhanghelul nu a hulit pe diavolul cel vrednic de hula când se lupta cu dânsul pentru trupul lui Moise, ci numai l-a certat pe el, după cum zice Apostolul Iuda. Dumnezeiescul Ioan Gură de Aur voiește să se înțeleptească hulitorii cu bătaie, zicând așa: „De vei auzi pe cineva să hulească pe Dumnezeu prin târg, apropie-te de dânsul și-l muștră; iar de este nevoie, dă-i palme, lovește-l, sfărâmă-i gura; sfințește-ți mâna cu această lovire” (Cuvântul întâi la Statui). Spune-le și pildele cele înfricoșate care se povestesc în „Mântuirea Păcătoșilor” pentru cei hulitori; și mai mult, cum au răpit dracii cu totul pe copilul acela care hulea, cum s-a îndrăcit și rău și-a dat sufletul cel ce hulea. Mai întâi de toate, spune-le să se depărteze de pricinile hulei, care sunt: jocurile, cărțile, jurămintele și mânia cea dobitocească. Chip al hulei este încă, și a da cineva pe fratele său diavolului și a-l blestema; și se canonisește asemenea cu cel ce a hulit pe Dumnezeu.

Cum se canonisesc cei ce jură strâmb

Asemenea și celor ce jură strâmb, pe lângă canonul ce le rânduește pentru aceasta Sfântul Ioan Postitorul (Canonul 31), să le dai să laude pe Dumnezeu pe care L-au necinstit, și să citească sau să asculte cărți folositoare de suflet, cu deosebire Psaltirea, care cuprinde multe doxologii ale lui Dumnezeu.

Însă ia aminte că Dumnezeiescul Isidor Pelusiotul, scriind către Zosima și muștrându-l că a iertat un jurământ strâmb al unuia ce i-a dat puțini pești, îi zice și aceasta, că de nu va lua acela, căruia i se făcuse nedreptate, câți bani a pierdut din pricina jurământului strâmb, nu este cu putință să se ierte cel ce a jurat strâmb: „Nu pentru că te-ai împlânzit tu cu daruri se slobozește acela de vină, ci când își va lua înapoi ale sale, acela căruia s-a făcut nedreptate din jurământul cel strâmb (Epistola 1060).

Cum se canonisesc cei ce fac nedreptate

Tâlharilor și celor ce fac nedreptate, mai întâi după celălalt canon al Postitorului (27) să le dai canon, duhovnice, să întoarcă lucrul cel străin pe care l-au luat, dacă îl au: sau la stăpâni, dacă trăiesc, sau la rudeniile lor, dacă au murit aceia. Lucrul să-l întoarcă: ori prin mâna duhovnicului, ori prin a altei persoane. Dacă nu-l mai au, să se întoarcă și să meargă la cel ce a fost nedreptățit și să ceară de la dânsul iertăciune. Iar dacă și rudeniile lor au murit, să le zici să-l dea săracilor.

Grigorie Teologul (Cuvântul 2 la Botez) arată pe larg, că nici Sfântul Botez nu poate să ierte nedreptatea aceea în care este cu putință să se dea înapoi și nu se dă. Cine va răpi lucru străin, apoi se va boteza, nu trebuie să socotească că s-a iertat acea răpire, fiind cu putință să întoarcă; pentru că se înșeală

pe sine și se amăgește cu curățirea, adică socotește a fi curat de nedreptate, fără de a fi. Pentru aceea sunt amăgiți cei ce zic că dacă se face cineva călugăr poate să i se ierte nedreptatea aceea pe care având-o în mâinile sale după ce s-a făcut călugăr, nu o întoarce. Și Fericitul Augustin spune că lucrul străin, pe care l-a luat cineva și poate să-l dea înapoi dar nu-l dă, acesta nu se pocăiește cu adevărat, ci cu amăgire și cu fățarnicie. Vezi și Canonul 3 al lui Grigorie, făcătorul de minuni și Canonul 14 al lui Teofil, care afurisesc pe cei nedrepti și pe răpitori.

Cum se canonisesc desfrânații, adulterii și sodomitenii

Desfrânaților și sodomitenilor să le dai canon: post, mâncare uscată, metanii și mai întâi de toate, sau să fugă de persoanele acelea cu care au păcătuit, sau să le alunge, dacă le au în casele lor.

Să iei aminte bine, duhovnice, să nu citești rugăciunea de iertare nici la cei ce au făcut nedreptate, de nu vor întoarce lucrul cel strein, nici la desfrânați și la sodomiteni, de nu vor alunga mai întâi pe femeia desfrânată sau fața cea bărbătească din casa lor. Și dacă vor făgădui să facă acestea, să nu îi crezi lesne, că cei mai mulți dintre dânșii se leapădă de făgăduința lor și te amăgesc, până când își iau iertăciune.

Să știi încă și aceasta, duhovnice, că de multe ori vei afla multe aspriri și greutăți de la cei ce au femeie desfrânată, sau copil în casa lor. Că aceia uneori te vor ruga cu lacrimi să-i ierți ca să țină acele fețe în casa lor, dar ție să nu-ți fie milă de dânșii, aducându-ți aminte de ceea ce zice Dumnezeu: „Pe cel sărac să nu-l miluiești la judecată” (Ieșire 23, 3).

Alteori te vor înfricoșa și-ți vor face rău, dar tu să nu te temi, aducându-ți aminte de cuvântul ce zice Dumnezeu:

„Dreptatea cu dreptate să o alungi (Deuteronom 16, 20), și de acela: Nu vă temeți de mustrarea oamenilor și de defăimarea lor nu vă biruiți,, (Isaia 51, 7).

Cum se canonisesc clevetitorii și pomenitorii de rău

Clevetitorilor și vorbitorilor de rău să le dai canon, duhovnice, să se ducă singuri la locul acela unde au grăit răutate și să spună că au mințit împotriva fratelui lor. De nu vor merge singuri, măcar prin altcineva să mărturisească că au mințit. Sau măcar prin scris să mărturisească și să spună că nu a fost adevărată răutatea pe care au făcut-o în chip arătat sau în ascuns.

Pomenitorilor de rău și celor ce au vrăjmășie, să le dai canon să facă împăcare între dânșii.

Ia aminte bine, duhovnice, să nu citești rugăciunea de iertăciune nici pomenitorilor de rău mai înainte de a face pace. Spune-le cele de mai jos, spre a se păzi, că Duhul Sfânt spune pentru dânșii: „Căile pomenitorilor de rău sunt spre moarte” (Pilde 12, 24). Și iarăși: „Cel care ține minte răul «este fărădelege»” (Pilde 21, 24). Că de nu vor ierta pe vrăjmașul lor, nu pot să zică *Tatăl nostru*, de vreme ce nu iartă ei greșiților greșelile lor, precum se spune în *Tatăl nostru*. Dumnezeu cu chinuri va cere datoria, chiar și a păcatelor pe care le-a iertat, după pilda slugii celei datoare cu o mie de talanți. Datoria poruncii pentru dragoste îi silește nu numai să nu facă răsplătire, ci nici să nu urască pe aproapele nici cu cugetul, după cuvântul care zice: „Să nu urăști pe fratele tău în cugetul tău,, (Levitic 19, 17). Atunci când se vor împăca cu vrăjmașul lor, se va ușura și se va bucura inima lor, tu amintindu-le lor, duhovnice, pilda Domnului, care se ruga pe cruce pentru ostași; pilda Sfântului Ștefan, întâiul mucenic, care se ruga pentru cei ce-l

loveau cu pietre; istoria cea înfricoșată a celor doi pomenitori de rău, care, pentru că nu s-au iertat din inimă, ci au păzit vrăjmășia și după moarte, a venit din iad cel mort și a răpit pe vrăjmașul său viu din mijlocul Bisericii, fiind de față poporul, și așa, despiciându-se pământul, s-au pogorât amândoi în iad; precum spune Procopie Predicatorul în învățăturile lui. Povestește-le lor cum Sfântul Ambrozie dădea simbricie unui tâlhar care voise să-l omoare. Spune-le că nici păgânii nu țineau minte răul, precum Licurg care a fost orbit de Alcandru și nu numai că nu i-a răsplătit cu rău, ci îl avea la masă cu el mereu; sau Diomax, care a fost lovit cu piatra de cineva în obraz și toți strigau să-l trimită la judecător iar el se împotriva trimitându-l pe acela mai curând la doctor.

Apoi, trebuie să-l sfătuiști, duhovnice, pe cel care a început vrajba, să meargă să ceară iertare de multe ori de la cel pe care l-a smintit, până când îl va îndupleca să-l ierte. Dacă facem aceasta din dragoste curată, să nu încetăm până când: ”Prin multa stăruire biruindu-l, îl vom trage și-l vom depărta de urâciunea cea către noi”. (Cuvântul 27 la Facere). Arată-te că pătimești cu cel ce a fost ocărât, și lasă-l să-ți spună toate necazurile. După ce se vor împăca au datorie să-și dea binețe ca și mai înainte. Iar dacă nu vrea unul dintre ei, pune-l să dea milostenie și să se roage lui Dumnezeu pentru mântuirea vrăjmașului său, poate Dumnezeu va înmuia în acest chip inima lui, ca să se ierte din toată inima și să se hiritisească unul pe altul.

Cum se canonisesc ucigașii

Ucigașului să-i dai, pe lângă Canonul 20 al Sfântului Ioan Postitorul, să răscumpere rob, dacă are mijloace – precum zice Simeon al Tesalonicului (Întrebarea 72) – ca să fie suflet pentru suflet. Iar dacă femeia a lepădat copilul, să-i dai canon

să hrănească un prunc sărac, dacă are mijloace, după același Simeon (Întrebarea 27); pentru care pricină, vezi Canonul 22 al Sfântului Ioan Postitorul.

Spune ucigașului, duhovnice, că – precum Prea Sfințitul Patriarh Atanasie și împăratul Andronic rânduiesc (Vlastarie litera F. Cap. 8) – trebuie ca el să împartă averea sa la fiecare copil pe care-l are, iar o parte să dea și celui mort, adică femeii aceleia și copiilor celor sărmani pe care-i are aceasta. Dacă nu are, trebuie să dea de pomană pentru sufletul celui ucis și să se roage lui Dumnezeu din tot sufletul, ca să o ierte; și așa, cu acestea, să facă să tacă strigarea ce o face sângele celui ucis și cere asupra lui răsplătire, și astfel să oprească muncile cele înfricoșate care sunt gătite pentru dânsa, atât veșnice, cât și vremelnice: „*Cel ce varsă sânge de om, în locul sângelui aceluia se va vărsa al lui*” (Facere 9, 6).

Iar ca să-i arăți și ucigașului, pe scurt, mărimea păcatului său spune-i: 1) că între toate celelalte răutăți ce se fac către aproapele, cea mai mare și mai grozavă este uciderea; 2) că cel ce ucide, răpește stăpânirea de la Dumnezeu, care este Domn al vieții și morții; 3) că cel ce omoară om, face mai mare păcat decât ar fi ars și ar fi stricat toate câmpiile cele mari, toate roadele pământului, toate dobitoacele, toți copacii lumii, toate casele cetăților și ale satelor; că ucigând om, a ucis pe cel ce a fost hirotonisit de Dumnezeu ca împărat a toată zidirea.

Am zis că trebuie să se dea canonul și după împrejurările cele potrivnice ale persoanelor care au păcătuit, adică: bogatului să i se orânduiască să postească, să mănânce uscat și să facă metanii; iar săracului, să facă milostenie din lipsa sa. Că de se va canonisi bogatul să facă milostenie, iar săracul să postească, aceasta nu se socotește la dânsii pedeapsă, ci numai adăugire a obiceiului lor. Însă și aceasta trebuie să o economisească duhovnicește, cu cel mai bun mijloc care este cu puțință și cu toată socoteala.

Peste toate acestea îți spun, duhovnice, că trebuie să dai păcătoșilor drept canon și depărtarea de Sfânta Împărtășanie atâția ani câți rânduiește Sfântul Ioan Postitorul. Iar dacă va fi cineva care să primească celălalt canon, al postului, al mâncării uscate, al metaniilor și al milosteniei, însă depărtarea de Împărtășanie nu va primi, în aceasta stă toată știința și iscusința ta, ca să-l îndulcești pe unul ca acesta, încât să-l faci pe el să le primească pe amândouă, punând înaintea lui acestea:

Sfătuire către cel ce se pocăiește ca să primească și depărtarea de Împărtășanie

Fiule, să știi că: 1) De te vei împărtăși așa, nevrednic fiind, te vei face vinovat Trupului și Sângelui Domnului – precum zice dumnezeiescul Pavel, și te vei împărtăși spre osândă, făcându-te al doilea Iuda și asemenea cu iudeii vânzatori ai Domnului.

Așa cum atunci iudeii au împuns trupul Domnului, nu ca să-i bea sângele, ci ca să-l verse – după cum tâlcuiește Ioan cel cu graiul de aur (Cuvântul 27, Epistola I către Corinteni) - așa și tu te vei socoti, pentru nevrednicia ta, că verși sângele Domnului cel fără de moarte, iar nu că îl bei. 2) Să știi că dumnezeiescul Postitorul, care cu socoteala Sfântului Duh a rânduit Canoanele sale, aproape în fiecare Canon spune cu mare luare aminte și cu deslușire că: „Cine nu poate să le țină pe amândouă, adică și depărtarea de Împărtășanie cea rânduită de dânsul pentru puțini ani, acesta să păzească anii cei mulți, care au fost rânduiți de ceilalți dumnezeiești Părinți”. Prin acestea zice să nu lași în nici un chip să se facă și mai mare pogorământ. 3) Să știi, că ți-am făcut un pogorământ mare, pentru că nu te-am canonisit după ceilalți Sfinți Părinți, care rânduiesc atâți ani pentru păcatul tău (și aici trebuie să-i spui anii pe care-i rânduiesc Canoanele Sinoadelor și ale Părin-

ților), ci te-am canonisit după Ioan Postitorul cel cu pogorământ. Ți-am făcut și alt pogorământ mare de la mine: nu am canonisit celelalte păcate ale tale, din care pentru cutare este canon atâta, și pentru cutare, atâta (și așa pe rând, numără anii și canoanele fiecărui păcat), ci un păcat ți-am canonisit, fiindu-mi milă de neputința ta. Deci și tu fiule, trebuie să nu fii atât de aspru la inimă și nemulțumitor, ci cu bucurie să primești acest puțin canon și depărtarea de Dumnezeiasca Împărtășanie. 4) Să știi că, prin această depărtare de Împărtășanie, se va face pocăința ta mai temeinică, te vei întări mai mult în darul lui Dumnezeu și vei cunoaște mai bine răutatea care ți-a pricinuit păcatul atunci când vei vedea pe altcineva că se împărtășește, iar tu te lipsești, zicând în sinea ta cuvântul fiului risipitor: „*Iată câți argați ai tatălui meu sunt îndestulați de pâine, iar eu pier de foame*„ (Luca 15, 17). Și din toate acestea să urăști păcatul și să păzești bine darul pe care l-ai pierdut, pentru că îți vor fi învățături patimile: „Că tot ce dobândește cineva cu multă osteneală, se silește să-l păzească”, zice Marele Vasilie.

Acestea și altele asemenea, ce te va lumina darul Sfântului Duh, poți să-i spui, duhovnice. Poți încă să-i ascunzi și vremea și să-i spui: mergi fiule, că numai eu știu când este vremea să te împărtășești. Și așa, odată cu trecerea vremii, poți să te mai gândești.

Vezi și la „Sfătuirea celui ce se pocăiește” cele ce spunem acolo deosebit, ca să primească canonul și depărtarea de Împărtășanie.

Cum se canonisesc bolnavii cei prea bătrâni

Iar de se va întâmpla cineva bolnav și bătrân, cât să nu poată face canonul cel trupesc, pe care-l rânduieste dumnezeiescul Postitor, acestuia poți să-i dai, o, duhovnice, alt canon

duhovnicesc: al rugăciunii, al citirii cărților folositoare de suflet și al milosteniei trupești sau sufletești (vezi la începutul capitolului acestuia); dar să nu-i faci și scăderea anilor depărtării de Sfânta Împărtășanie.

Cei care nu primesc canonul și depărtarea de Împărtășanie se scot afară

Iar de se va afla cineva atât de învârtoșat la inimă și nepocăit încât, sănătos fiind, nu primește nici canonul pe care-l rânduieste Postitorul, nici nu voiește să se îndepărteze de Împărtășanie, unuia ca acesta, duhovnice, după întâia, a doua și a treia sfătuire, trebuie să-i zici: „Fiule, Marele Vasilie îmi poruncește la Canonul său 84 și 85 să spun poporului cel nesupus și împotrivor: „*Mântuind, mântuiește-ți sufletul tău*” (Facere 19, 17), ca să nu-mi pierd și eu sufletul meu împreună cu pierzarea ta.

Spune-i că Luca, Patriarhul Constantinopolului, la întrebările pe care le dezleagă împreună cu Sinodul, zice că nu se cuvine preotul să primească darul celor ce nu se supun și nu voiesc să primească canonul păcatului lor.

Cum se canonisesc femeile cele măritate și cele ce au rudenii

De vei mărturisi vreo femeie măritată care a preacurvit, ia aminte bine, duhovnice, ca să nu o lași să se împărtășească, nici să dai de înțeles bărbatului ei să priceapă una ca aceasta, că amândouă sunt pierzătoare. Același lucru să faci și la celelalte femei, care au rudenii și frați (Vezi Canonul 33 al Postitorului).

Iar câte păcate se vor afla pentru care nu se arată cum se canonisesc, pentru aceasta să întrebi pe arhiereul tău, și de

la dânsul să înveți canonul lor cel cuviincios, care se află, sau din asemănarea ce au acele păcate cu cele ce se cuprind arătat în Canoane, sau din cărțile Părinților, sau din judecata cuvântului și socotelii celei drepte. Că precum zice Valsamon (tâlcuirea Canonului 45 al Sinodului 6): „Câte Canoane nu cuprind arătat certarea celor ce le calcă, cu tăcere, dau voie arhierelui locului să rânduiască cetatea cea cuviincioasă.”

CAPITOLUL X

Rugăciunea de iertare

După ce vei săvârși și rânduirea canonului, atunci citești, celui ce se pocăiește, rugăciunea cea de iertare, sau pe cea obișnuită: „Doamne Iisuse Hristoase, Păstorule și Mielule...”, și celelalte (pe care caută-le în Molitfelnic). Sau pe aceasta mai scurtă, punând și mâna ta deasupra capului celui ce se pocăiește: „Doamne Iisuse Hristoase Dumnezeul nostru, Cea ce lui Petru și desfrânatei, prin lacrimi, le-ai dăruit iertarea păcatelor și pe vameșul care și-a cunoscut greșelile l-ai îndreptat, primește mărturisirea robului tău (cutare) și orice a greșit cu cuvântul, sau cu lucrul, sau cu gândul, întru știință și întru neștiință, cu voie, sau fără voie, Însuți ca un bun și iubitor de oameni, iartă-i lui, că numai Tu ai putere a ierta păcatele. Că Dumnezeul milei, al îndurărilor și al iubirii de oameni ești și Ție slavă înălțăm, împreună cu Părintele Tău și cu Sfântul Duhul, în vecii vecilor. Amin”. Apoi faci Ectenia pentru mila și iertarea păcatelor celui ce se pocăiește.

Pe urmă, întorcându-te către cel ce se pocăiește, pune mâna deasupra capului său și spune acest cuvânt hotărâtor, pe care îl voiesc cei mai mulți și mai vârtos Gavriil al Filadelfiei în cartea cea despre Taine și Hrisant al Ierusalimului în cartea cea pentru spovedanie, căci este chipul pocăinței: „Darul Sfântului Duh, prin mine nevrednicul, te dezleagă și te iartă pe tine”.

Duhovnicul trebuie să pună mâna, peste cel ce se pocăiește

Să iei aminte bine, duhovnice, să pui totdeauna mâna ta peste capul celui ce se pocăiește. Căci dumnezeieștile Canoane spun că punerea aceasta a mâinii este alcătuitoare a Tainei — precum: Canonul 8 al Sinodului I, prin punerea mâinilor a primit pe Navatienii care se întorceau; Canonul 66 al Sinodului celui din Cartagina, prin punerea mâinilor a primit pe Donatiștii care se întorceau; îndeosebi Canonul 49 al aceluiași Sinod, prin punerea mâinilor, voiește să fie primiți păcătoșii care se pocăiesc. Că prin punerea mâinilor se da Duhul Sfânt; măcar că acum, cei mai mulți duhovnici nu o fac, din neștiință și din neînvățatură.

Sfătuirea duhovnicului către cel ce se pocăiește

Iar după ce s-au săvârșit toate, îl sfătuiește pe cel ce se pocăiește așa: să știi, fiul meu, că al doilea botez ai luat astăzi, prin Taina Mărturisirii și a pocăinței, precum socotește Sfânta Biserică a lui Hristos. Drept aceea, ia aminte să nu te întinezi iarăși cu păcate. Că precum cel ce va apuca vreo spurcăciune și o va spăla nu se folosește cu nimic de spălarea ce a făcut dacă apoi iarăși o va apuca, așa nu se folosește nici cel ce se va spăla în baia pocăinței și a mărturisirii și se va curați de păcatele sale, dar apoi va cădea din nou în aceleași păcate. Așadar, trebuie să întrebuițezi sabie, fiul meu, adică să faci hotărâre întărită în inima ta, că te vei mulțumi de o mie de ori mai bine să mori decât să mai păcătuiești și să mârșăiești pe Dumnezeu. De acum înainte începe să petreci ca un creștin și ucenic al lui Hristos. Pocăința cea adevărată este nu numai să lași cele rele, ci să și faci cele bune, după cuvântul ce zice: „Abate-te de la rău și fă bine.” Te-ai dezbrăcat de haina cea spurcată a

păcatului și te-ai îmbrăcat în cea curată a Dumnezeiescului Dar; deci păzește-te ca nu cumva dezbrăcându-te de aceasta, să te îmbraci iarăși cu aceea. Zi totdeauna cu Cântarea Cântărilor: „*Dezbrăcatu-m-am de cămașa mea, cum mă voi îmbrăca cu ea? Spălat-am picioarele mele, cum le voi întina pe dânsele?*” (Cânt. 5, 3), temându-te nu cumva păcătuind, te vei face în ziua judecății mândrie a diavolului, iar lui Hristos ocară și necinste; care lucru îți va fi mai greu decât toată munca, precum zice marele Vasilie. Mergi dar în calea păcii. Iată te-ai făcut sănătos, să nu mai greșești, ca să nu-ți fie ție ceva mai rău (Ioan 5, 14).

CAPITOLUL XI

Nu se cuvine duhovnicului să arate păcatele auzite

După mărturisire, nu rămâne altceva, duhovnice, decât să păzești tainic păcatele și să nu le arăți niciodată, nici cu cuvântul, nici cu scrisoare, nici în vreun alt mod, chiar dacă te vei afla în primejdie de moarte; pentru că ție ți se potrivește ceea ce spune înțeleptul Sirah: „*Auzit-ai cuvânt? Să moară cu tine!*” (19, 10), și iarăși: „*Nici prietenului și nici vrăjmașului, nu povesti*” (19, 8). Adică: ai auzit cuvânt de taină, să moară și cuvântul cu tine și nici prietenului tău, nici vrăjmașului tău să nu-l spui, atât cât trăiești. Că de le vei arăta, canoanele bisericești te caterisesc cu totul, iar legile politicești te pun în temniță pentru toată viața. Pentru aceasta nu se vor mai spovedi la tine creștinii, temându-se ca nu cumva să le arăți păcatele lor, așa cum s-a întâmplat în vremea lui Nectarie, Patriarhul Constantinopolului, că nu voiau să se mărturisească creștinii, pentru că un duhovnic a destăinuit păcatul unei femei (Socrate, Cartea 5, Cap. 19), și a pățimit mult după aceea Dumnezeu-iescul Gură de Aur până când i-a înduplecat să se mărturisească din nou. Iar pentru aceasta, câtă osândă ți se adună ție pricinitorului, nu este cu puțință a se arăta în cuvinte.

Cuvânt de pe urmă

Aceste cuvinte ce ți s-au însemnat aici, o, duhovnice, sunt cele mai adevărate și mai de nevoie dregătoriei tale celei duhovnicești, pe care citindu-le și cu luare aminte, te vei folosi foarte mult. Să nu încetezi însă a citi des și cartea *Îndreptarea Păcătoșilor*, Canonul 12 al Sinodului celui dintâi, Canonul 102 al Sinodului 6, Canoanele 2, 5, 7 ale Sinodului din Ancira, Canoanele 1 și 2 ale Sinodului din Laodiceea, 4, 5, 7 și 8 ale Sfântului Grigorie de Nyssa, 2, 3, 74, 84 și 85 al Sfântului Vasile cel Mare. Aceste Canoane, cu deosebire, sunt foarte folositoare dregătoriei tale. Să citești adeseori și sfătuirea ce facem către cel ce se pocăiește, pe care trebuie să o știi tu întâi și apoi să înveți pe cel ce se pocăiește, iar mai ales pe cei ce nu știu carte și nu pot să o citească.

Pe lângă acestea îți mai spunem, că de ești întrebător și cercetezi bine multele feluri de pricini pe care ai să le întâmpini, această cercetare și lucrare te vor face cu vremea să înveți mai multe, chiar multe ce nu sunt scrise în cărți. Așa cum spune Sirah: „*Cel mult ispitit știe multe, iar cel ce nu are ispitire știe puține; omul învățat știe multe, și cel mult ispitit povesti-va înțelegere, cel ce nu s-a ispitit, știe puține*” (34,9,10).

Dar știind că purtarea de grijă și iconomia sufletelor, pe care ai luat-o, este meșteșugul meșteșugurilor și știința științelor, precum zice Grigorie Teologul, să nu te lenevești: „*Că blestemat este tot cel ce face lucrul Domnului cu lenevie*” (Ieremia 48, 10), ci urmează păstorului aceluia care se sârguiește să scoată din gura lupului nu numai oaia întreagă, ci chiar și numai o bucată de ureche, precum zice Amos: „*În ce chip când va scoate păstorul din gura leului două armuri, sau margine de ureche, așa se vor scoate fii lui Israil*” (12). Așa și tu, duhovnice, cât îți

este cu putință, nevoiește-te cu mii de mijloace să scoți din gura lupului celui înțelegător, adică a diavolului, pe păcătoși, chiar de sânt putrezi și deznădăjduiți.

Într-un cuvânt îți spunem, duhovnice, că raiul și munca, viața și moartea, mântuirea și pierzarea sufletelor stau în mâinile tale; și dacă se vor mântui acestea prin sfatul tău cel bun, vei auzi: „*De vei scoate cinstit din nevrednic, ca gura mea vei fi*” (Ieremia 15, 19). Iar dacă dimpotrivă, prin lenevirea și sfătuirea ta cea rea se va osândi unul dintr-acelea, vei auzi: „*Cel fără de lege, cu nedreptatea lui va muri și sângele lui din mâna ta îl voi cere*” (Iezechil 3, 18).

De poftești, duhovnice, să arăți dragoste adevărată și părintească pentru fiii tăi duhovnicești, sârguiește-te să te faci lesnicios către umilință și către lacrimi, nu numai să-ți fie jale de păcătoșii care fac păcate mari și de moarte, ci să verși și lacrimi, fiindu-ți milă de ticăloșia lor. Că lacrimile tale au mare putere, nu numai că sunt semn al iubirii și al dragostei către cel păcătos, ci și pe Dumnezeu îl îmblânzesc pentru păcatele aceluia, și pe cel mai cumplit și neumilit păcătos îl îndeamnă să se umilească pentru păcatele sale, văzându-te pe tine, că plângi pentru el; îl încredințează de dragostea ta pentru dânsul și îl fac să primească cu ușurință îndreptarea ce vrei să-i faci.

Însă ia seama să nu arăți vreun semn de mâhnire, sau de întristare, sau de lacrimi, câtă vreme se spovedește - cum ți-am spus mai înainte - ci să te mâhnești și să lăcrimezi pe urmă, după ce a săvârșit mărturisirea, când vrei să-l sfătuiști și să-i dai canonul.

PARTEA A DOUA

CANOANELE

SFĂNTULUI IOAN POSTITORUL

Înainte Cuvântare

Despre Sfântul Ioan Postitorul

Cel întru sfinți părintele nostru Ioan, cel numit cu numele de Postitorul, a fost ridicat la scaunul de patriarh în anul 580 de la Hristos, petrecând trei împărați: pe Iustin, pe Tiberiu și pe Mavrichie (Mauriciu).

Cu sfătuirea lui Eutihie, Patriarhul Constantinopolului, a fost făcut cleric și a fost hirotonisit diacon. După ce a murit Eutihie, fiind îndemnat ca să fie hirotonisit, nu primea; dar de vreme ce a văzut înfricoșată uimire și a auzit îngerii zicându-i să tacă și să nu se împotrivescă, s-a urcat fără de voie pe scaunul patriarhal al Constantinopolului.

Atâta nevoință și post făcea pururea pomenitul, încât șase luni nu a băut apă, și în treisprezece ani și jumătate cât a fost patriarh, altceva nu a mâncat, decât numai miez de lăptucă, sau puțin pepene galben, sau strugure, sau smochine, și foarte puțin și măsurat dormea. Pentru aceasta, de trei ori fericitul a fost învrednicit de Dumnezeu și de darul facerii de minuni, și în viața aceasta, și după moarte, așa cum se povestește în Sinaxar, la 2 septembrie.

Și păstorind bine turma sa, s-a mutat către Domnul la anul 595, lăsându-ne nouă aceste Canoane, ce se numesc îndeobște ale Postitorului.

Despre canoanele sfântului Ioan Postitorul

Canoanele Sfântului Ioan Postitorul au fost întărite cu hotărâre de Valsamon, de Vlastarie, de Armenopulos, de Nichifor Hartofilax și de Patriarhul Nicolae. Ele au fost, însă, întărite mai ales de obiceiul cel vechi al Bisericii și mai mult de faptul că aceste Canoane ale Postitorului s-au arătat foarte lucrătoare, pentru că mulți s-au mărturisit și s-au îndreptat după dânsule, nu numai în vremea lui Valsamon (cum spune singur în tâlcuirea Canonului celui de pe urmă al Patriarhului Nicolae), ci încă din vremurile lui Nicolae, după cum se arată în Canonul lui.

Deși Nicolae Patriarhul, în același Canon, spune că aceste Canoane ale Postitorului, făcând mult pogorământ pe mulți au pierdut, aceasta nu trebuie să se înțeleagă așa simplu, ci cu discernământ, căci deși face pogorământ, după anii cercetărilor, nu dă și Canonul rânduit de ele. Căci de vom cerceta cu socoteală dreaptă adevărul, Canoanele Postitorului, pentru rânduiala canonului ce dau, nu numai că nu sânt pogorătoare, ci (îndrăznesc a zice) sânt și puțin aspre pentru cei iubitori de trup. Căci un iubitor de trup mai bine alege să se depărteze de preacuratele Taine, șapte, sau zece, și chiar cincisprezece ani - cum rânduiesc Canoanele celorlalți Părinți - decât să se îndepărteze de Sfânta Împărtășanie doar trei ani, dar să mănânce mâncare uscată după al nouălea ceas, și să facă două sute sau trei sute de metanii în fiecare zi, și alte nevoințe aspre să facă precum rânduiesc aceste Canoane ale Postitorului.

Sunt pogorătoare și pot să piardă pe mulți când duhovnicii cei care le dau, fac pogorământ păcătoșilor la anii certărilor, după Postitorul, dar nu dau și canonul pe care-l rânduiește, adică mâncarea uscată până la al nouălea ceas, și atâtea metanii și celelalte; ci pentru bani, sau pentru favoruri, sau pentru alte pricini, fac pogorământ și la acestea împreună cu

anii - care lucru este fără de lege și fără de Canoane, și au să dea socoteală lui Dumnezeu pentru pierzarea pe care o pricinuiesc sufletelor celor ce se spovedesc, cu calea cea largă ce le deschid.

Drept aceea să îndrepte, pentru dragostea lui Dumnezeu, această răutate vătămătoare de suflet ce fac; că acest Sfânt, mai la fiecare Canon zice: că cel ce nu voiește să păzească Canonul ce rânduiește acesta nici anii cei puțini ai depărtării de dumnezeiasca Împărtășanie să nu-i păzească, precum a rânduit el, ci anii cei mulți, cari au fost rânduiți de Părinți. Pentru acest pogorământ, dă răspuns binecuvântat în Canonul său cel dintâi. Și mai mult, înainte de el, răspunde pentru dânsul unirea celorlalte Canoane ale Părinților, care este scrisă pe urma fiecărui Canon (vezi bine aceste Canoane).

Dăm știre cititorilor că se află multe manuscrise care cuprind Canoane scrise deasupra, ca și când ar fi ale Postitorului, dar cuprind niște lucruri necuviincioase, foarte fără de lege și necanonisite, atât spre dezlegările posturilor, cât și spre alte pricini. Drept aceea se și văd că sânt semănături și nașteri ale vreunui eretic și cu rele socoteli, iar nu ale Sfântului acestuia, care pentru posturile lui cele mari s-a numit Postitorul. Și pentru aceasta noi am urmat acestor doi martori vrednici de credință, adică lui Matei Vlastarie și lui Constantin Armenopulos, care au adunat în scurt Canoanele cele adevărate ale Postitorului; Și mai mult, ale lui Vlastarie, după a cărui adunare pe scurt a acestor Canoane, din cuvânt în cuvânt am umblat ca cele ce erau chiar ale Postitorului. Și deci pe acești doi bărbați înțelepți, vrednici de credință, am întărit adevărarea Canoanelor Sfântului Ioan Postitorul și pe toate cele mincinoase le-am aruncat. Și cerem tuturor fraților să nu le primească, ci să le lepede, ca pe cele ce sânt străine și care cuprind lucruri străine.

CANOANELE SFÂNTULUI IOAN POSTITORUL

CANONUL 1

A scurta anii de pocăință, după cum socotesc eu, nu se va părea lucru fără socoteală celor ce judecă drept, deoa-rece nici la Marele Vasilie și nici la cei mai vechi dumnezeu-iești Părinți ai noștri nu s-au hotărât celor ce greșesc post sau priveghere, sau număr de metanii, ci numai depărtarea de Împărtășanie. Pentru aceasta noi am socotit că se cuvine celor ce se pocăiesc curat, sau se sârguiesc să-și chinuiască trupul cu viețuire aspră și petrec cu mulțumire o viață potrivnică răutății celei dintâi, să le măsurăm lor după măsura înfrânării și împușinarea timpului de pocăință, adică dacă va accepta cineva să nu bea vin atâtea zile rânduite, am judecat și noi să-i scădem un an din anii certării celei rânduite de Părinți.

Asemenea, dacă făgăduiește înfrânare de carne pentru o vreme, am socotit să-i împușinăm încă un an; și dacă se va înfrâna de brânză, de ouă, de pește sau de untdelemn la fiecare dintr-acestea, să-i reducem câte un an. Dacă voiește să-L îmblânzească pe Dumnezeu și cu metanii dese, îi vom reduce și mai mult dacă arată voință spre multă milostenie, nu mai jos decât îi este puterea. Iar dacă după cădere a venit la viața cea iubită de Dumnezeu și călugărească, am socotit că este bine să-i dăm lui iertarea în mai puțină vreme, fiindcă vrea să-și petreacă toată viața lui în multă pătimire, care se cuvine viețuirii călugărești.

Însemnare

Vezi Canonul 12 al Sinodului 1; Canonul 102 al Sinodului 6; Canoanele 2, 5 și 7 ale Sinodului celui din Ancira; Canoanele 2, 3, 74, 84 ale Marelui Vasilie; 4, 5, 7 și 8 ale Sfântului Grigorie de Nyssa; acestea răspund pentru împușinarea anilor pe care a făcut-o Postitorul și spun și ele că, după așezarea și pocăința celor ce se spovedesc, așa trebuie să se împușineze și anii canonisirii lor.

Motivul pentru care Părinții rânduiiau atunci celor ce greșeau, în loc de canon numai depărtarea de Împărtășanie este, precum socotesc, acela că atunci creștinii aveau atâta dragoste ca să se Împărtășească, încât socoteau mare pagubă a se lipsi de ea. Pentru aceasta și Părinții cei de atunci, nu au aflat altceva cu care să-i oprească de la păcat, decât depărtarea de Împărtășanie.

CANONUL 2

Tulburarea dulceții inimii, care se face prin gânduri, nu se canonisește de loc, deoarece nu a fost făcut încă păcatul.

Însemnare

Tulburarea este un gând subțire, sau o aducere aminte a diavolului, care îndeamnă să faci un lucru sau altul. Supărarea este din cele fără de voie, fiindcă nu are drept pricină voința noastră ca să ne supere gândurile, ci pe vrăjmașul. Pentru aceea este și necanonisită.

CANONUL 3

Unirea cu gândul se spală cu douăsprezece metanii.

Însemnare

Unirea este primirea de bună voie a gândului trimis de vrăjmașul și vorbirea sufletului cu dânsul.

CANONUL 4

Lupta este vrednică sau de cununi sau de chinuri.

Însemnare

Lupta este o putere a sufletului, întocmai puternică cu gândul cel ce îl luptă, cu care, de va voi sufletul, biruiește gândul și ia cununi; iar de nu va voi, este biruit de el și primește pedeapsă.

CANONUL 5

Învoiala este pricină și început al canonisirilor.

Însemnare

Învoiala este plecarea cu dulceața a sufletului către gândul cel pătimăș, care îl luptă; pentru care zice dumnezeiescul Postitor, că aceasta este începătură și pricină a canonisirilor. Pentru aceea și Ioan Zonara, la sfârșitul cuvântului împotriva celor ce socotesc că sămânța cea firească

este necurată, spune: cei ce au primit gândul cel pătimăș și au vorbit cu dânsul cu dulceața prin unire și învoială, aceștia nu vor scăpa de canonisire, chiar dacă nu au pățimit scurgere în somn, nici nu au văzut nălucire. Tulburarea, unirea, lupta și învoiala sunt la toate păcatele, dar dumnezeiescul Postitor a adus pildă numai din păcatele trupești, ca să le cunoaștem mai bine pe cele mai grosolane.

CANONUL 6

Cel ce s-a întinat în somn cu patima scurgerii, o zi se îndepărtează de Împărăție. Citind Psalmul 50 și făcând 4 metanii, să creadă că s-a curățit de întinare.

Însemnare

Canonul 4 al Sfântului Dionisie spune că cei care pățimesc scurgerea fără de voie a seminței, aceștia să urmeze conștiinței lor. Dacă aceasta îi muștră că au pățimit scurgerea din gând pătimăș și nălucire urâtă, sau din altă patimă oarecare, să nu se împărtășească; iar de nu, să se împărtășească. Canonul 12 al lui Timotei spune că cel ce a pățimit pentru că a poftit femeie nu trebuie să se împărtășească, iar dacă a pățimit numai din ispita diavolului, să se împărtășească. Părinții Anastasie Sinaitul (Răspuns 80) și Grigorie Sinaitul (în Filocalia) spun că scurgerea în somn se face din multă mâncare și multă băutură, din somnul mult, din odihnă și moliciune a trupului, din osteneală multă, din poftă, din băutură rece, din obiceiul rău spre desfrânare și din zavistia dracilor; încă și din prisosința firii. Deci, de vreme ce cu greu poate cineva să judece când se întâmplă din pricina sa și când din altă pricină și zavistie diavolească, mai bine este să nu se împărtășească în ziua aceea – după cum spune și acest Canon, așa fără de hotărâre,

și cum spune și marele Vasilie (hotărârea pe scurt 309 și întrebarea 3-a a cuvântului 2 pentru Botez), încă și Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului (Răspuns 14 și 15), Ioan al Chitruului (Răspuns 28) și Valsamon (Răspuns 10), de comun acord spun că preoții și mireni care vor pătimi scurgere în somn se opresc în ziua aceea de la Sfintele Taine; doar dacă nu este nevoie ca să se împărtășească mireanul sau preotul să slujească, întâmplându-se vreo zi însemnată, întru care trebuie să fie Liturghie; — atunci cu adevărat trebuie să se sfărâme cursa diavolului și să se înalțe puterea preoției.

CANONUL 7

Iar cel ce s-a întinat, treaz fiind cu trupul, șapte zile se oprește de la împărtășire, în fiecare zi citind Psalmul 50 și făcând patruzeci și nouă de metanii.

Însemnare

Există o diferențiere, la Anastasie al Antiohiei, pentru scurgerea pe care o pătimește cineva fiind treaz. Scurgerea pe care o face cineva fiind treaz, o face sau la sine, sau la altul.

Scurgerea cea de la sine, se face: sau cu pipăirea mâinii, și se canonisește patruzeci de zile (aceasta fiind însăși malahie), sau fără pipăirea mâinii. Aceasta sau se face numai din supărare și se canonisește o zi; sau se face cu unirea gândului fără de învoială și pipăire, și se canonisește trei zile; sau se face cu unirea gândului și cu pipăire, fără de învoială, și se canonisește șapte zile; sau se face și cu învoială fără de pipăire, și se canonisește 20 de zile; sau și cu pipăire, și se canonisește 30 de zile.

Iar scurgerea ceea care se face către altcineva, sau se

face fără tăvălire împreună, sau cu tăvălire împreună. Cea care se face fără de tăvălire împreună, ci cu apucări și cu sărutări, sau fără de pipăire se face, se canonisește 20 de zile; sau se face și cu pipăire, și se canonisește 30 de zile. Iar cea care se face cu tăvălire împreună, sau către cel de un neam, se canonisește 80 de zile; sau către cel de alt neam, adică la dobitoace, se canonisește șapte ani.

Iară cei ce, fiind treji, pătimesc scurgere din neputința trupului, și cei ce scot sămânța amestecată cu udul, nu sunt supuși la nimic, pentru că amândoi o pătimesc fără de supărare, sau unire, sau învoiala gândurilor. Pentru aceasta nici Anastasie nu pomenește nimic de aceștia.

CANONUL 8

Cel ce a făcut malahie, se canonisește patruzeci de zile cu mâncare uscată (adică cu pâine și apă) petrecând și făcând în fiecare zi o sută de metanii.

Însemnare

Malahia este atât de urâtă lui Dumnezeu, încât pentru dânsa a omorât pe Onan, fiul Iudei (care a fost fiu al lui Iacov), pentru că el a fost cel dintâi care a arătat această răutate pe pământ, și de la care s-a și numit malahia „onanie”. „Și ceea ce făcea el era rău înaintea lui Dumnezeu, rău se arată (zice Scriptura la Facere 38, 10) și l-a omorât pe el” (adică pe Onan). Socotesc unii dascăli că Dumnezeu atât de mult a urât pe acei mândri filosofi ai elinilor, încât i-a lăsat să se stăpânească de acest păcat, spre pedeapsa închinării lor la idoli, căci cunoscând pe Dumnezeu, nu ca pe un Dumnezeu l-au slăvit. Și se asemuiește aceasta din ceea ce spune dumnezeiescul Pavel

despre dânșii: „Pentru aceea i-a și dat pe ei Dumnezeu la poftete inimilor lor spre necurăție, ca să se necinstească trupurile lor întru sineși” (Romani 1, 24); unde, prin „trupurile lor întru sineși” a arătat malahia, adică același trup lucrează și pătimește singur întru sine. Malahia, zice Ioan Scărarul (Cuvântul 15), este desfrânare care se face fără alt trup, prin care a căzut acel mare sihastru, pentru care a zis dumnezeiescul Antonie că mare stâlp a căzut. Malahia aceasta este numită moarte și pierzare (Cuvântul 15), care totdeauna se află în noi și se poartă împreună cu noi, cu deosebire în vremea tinereților. Pentru aceasta, cu mare greu se depărtează de ea și se pocăiesc cei care au fost prinși odată de ea. Se aseamănă cu o mreajă mare a diavolului și a iadului, cu care a tras lumea spre pierzare, și mulți se prind în ea, dar puțini scapă. Și se bucură inima diavolului pentru vânatul cel mult pe care-l face cu această mreajă și o tămâiază că i-a prins multe bucate și multe suflete - precum spune Avacum (2, 15): „Sfârșit cu undița a smuls și l-a tras pe el cu mreaja (adică lumea a tras-o) și l-a adunat pe el în năvoadele lui.” Pentru aceasta „Veseli-se-va și se va bucura inima lui, va jertfi năvodului său și va tămâia mrejei lui, căci cu ele îngrașă partea lui și mâncărurile lui alese.”

Mai mult ce să spun? Malahia pricinuieste vătămare veșnică nu numai sufletului, ci pricinuieste vătămare și sănătății trupului. Vătămare sufletului, căci îl lipsește de împărăția cerurilor și îl osândește la munca cea veșnică - precum spune Pavel (I Corinteni 6, 9): „Nu vă înșelați: nici desfrânații, nici preadesfrânații, nici malahienii, nici închinătorii la idoli... nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu”. Deși Sfântul Ioan Gură de Aur și Teofilact i-au tâlcut pe cei ce fac malahie, că sunt cei ce desfrânează și pătimesc cele urâte ca Sodomitenii, însă mulți alți dascăli au înțeles prin malahieni pe cei care fac ca sufletul să-și piardă fecioria, care este cel mai de preț lucru din lume și care, dacă se pierde, nu se mai

dobândește niciodată, și pentru faptul că îl face să aducă jertfă diavolului prin sămânța trupului său, cum spune un Părinte.

Pricinuieste și vătămarea trupului, după cum spun doctorii, pentru că malahienii: 1) Îngălbenesc. 2) Le slăbește stomacul. 3) Le slăbește vederea ochilor. 4) Pierd glasul. 5) Pierd istețimea și ascuțimea minții. 6) Pierd ținerea de minte. 7) Pierd somnul, fiind tulburați de visuri. 8) Le tremură trupul. 9) Pierd toată bărbăția trupului și a sufletului. 10) Li se întâmplă dambla. 12) Li se întâmplă des scurgere în somn; de multe ori și când sunt treji. 12) Îmbătrânesc repede și mor rău și cu ticăloșie.

Păcatul acesta așadar, este ca o ciumă și stricăciune a neamului omenesc și face pe malahieni și în lumea aceasta să petreacă o viață ticăloasă, și în cealaltă viață să fie chinuiți veșnic în focul chinurilor.

Malahia se face sau cu mâna sa, sau cu mâna altuia, sau cu lovirea peste coapse.

Trebuie să cunoască duhovnicii că și femeile fac malahie.

CANONUL 9

Iar amestecarea unuia cu altul, ceea ce înseamnă îndoită malahie, se canonisește până la optzeci de zile.

Însemnare

Amestecare, adică nu păcatul deplin al sodomiei, ci când doi oarecari fac malahie unul la altul.

CANONUL 10

Iar dacă cineva dintre clerici, mai înainte de a se preoți, a căzut în patima malahiei, nesocotind poate că numai pentru aceasta se va opri de la preoție, acesta primind mai înainte Canon, numai după aceea să se apropie de preoție. Iar dacă s-a prins în această patimă după preoție, un an întreg să fie oprit de la cele preoțești, timp în care să împlinească toate canoanele rânduite malahienilor, și abia după aceea să se întoarcă la preoție. Dacă după cunoștința păcatului, a doua oară, sau a treia oară aceasta va face, să înceteze preoția și să se pogoare în rânduiala citețului.

Însemnare

Vezi că și malahia singură oprește de la preoție.

CANONUL 11

Și aceea dintre femei, care a ajuns până la sărutări și pipăiri de bărbat, însă nu s-a stricat, primește canonul malahiei.

CANONUL 12

Pe cel ce a făcut desfrânare, călugăr sau mirean, îl sfătuim să nu se împărtășească doi ani, dacă va voi după ceasul al nouălea să mănânce mâncare uscată (adică pâine și apă) și să facă și câte două sute cincizeci de metanii. Iar de se va lenevi și nu va voi, să plinească vremea cea hotărâtă de Părinți.

Însemnare

Canonul 4 al Sfântului Grigorie de Nyssa, pe cel care desfrânează îl oprește 9 ani de la Dumnezeiasca Împărtășanie, iar Canonul 59 al Marelui Vasilie îl oprește șapte ani. Canonul 22 pe cei ce strică fecioria femeii sale mai înainte de a primi binecuvântarea căsătoriei îi oprește patru ani (așa cum Părinții cei mai înainte de Vasilie au canonisit desfrânarea; vezi Canonul 20 al Sinodului celui din Ancira), că stricarea fecioriei femeii sale se numește desfrânare, după Canoanele 25 și 26 ale Marelui Vasilie. Canonul 21 al acestuia, canonisește mai mult pe cel care are femeie și va desfrâna, decât pe cel ce nu are. Pe călugări sau călugărițe care vor face desfrânare sau se vor însura, îi canonisește ca pe desfrânați. Canonul 7 al Marelui Vasilie îi canonisește cincisprezece ani; iar Canonul 44 al Sinodului 6 îi canonisește mai cu milostivire: adică deopotrivă cu mireni.

CANONUL 13

Preadesfrânatul (Adulterinul), judecăm cu cuviință, să se împărtășească cu Sfintele Taine după trei ani, dacă se va nevoi cu mâncarea uscată după al nouălea ceas și dacă va face în fiecare zi câte două sute cincizeci de metanii. Dacă se va lenevi, să aștepte sfârșitul vremii pe care au hotărât-o Părinții.

Însemnare

Canonul 20 al Sinodului din Ancira, pe preadesfrânați (adulterini) îi oprește șapte ani de la împărtășire. Canonul 58 al Marelui Vasilie îi oprește cincisprezece ani. Canonul 4 al lui Grigorie de Nyssa, optsprezece. Canonul 98 al Sinodului al

șaselea, pe cel ce va lua femeie logodită cu altul, care încă trăiește, îl canonisește ca pe un preadesfrânat. Canonul 8 al Sinodului din Neocesareea spune că, de a preacurvit cu femeia cuiva, acesta să nu se facă preot (adică, dacă după preacurvie s-a aflat cu dânsa); iar dacă soția vreunui preot a săvârșit adulter, preotul sau încetează preoția, dacă voiește să aibă femeie, sau se desparte de ea (mai înainte de a se împreuna cu dânsa după ce aceasta a săvârșit adulterul) și își ține preoția.

CANONUL 14

Cel ce s-a pornit asupra surorii sale, poruncim să se învrednicească Dumnezeieștilor Taine după trei ani, dacă voiește să postească până seara, să mănânce mâncare uscată și în fiecare zi să facă cinci sute de metanii.

Însemnare

Canonul 67 al Marelui Vasile, pe cel ce se va împreuna cu sora sa, îl canonisește 20 de ani, ca pe ucigaș. Iar pe cel ce se va împreuna cu sora sa vitregă, dacă sunt frați numai de tată sau numai de mamă, îl canonisește unsprezece ani, Canonul 75 al aceluiași.

CANONUL 15

Pe cel ce a desfrânat cu nora sa, doi ani îl depărtăm de Dumnezeiasca Împărtășanie, dacă va mânca mâncare uscată după al nouălea ceas și va face în fiecare zi, trei sute de metanii. Iar dacă se va lenevi, să împlinească anii cei hotărâți de Părinți.

Însemnare

Canonul 76 al Marelui Vasile îl canonisește unsprezece ani pe unul ca acesta.

CANONUL 16

Acestor canoane este supus și cel ce s-a pornit asupra soacrei sale, însă de femeia sa nu se desparte. Este lege care spune: cele ce dintru început au fost întărite și după lege, din cele ce se întâmplă pe urmă fărădelege nu se strică, dar acum Sfântul și Dumnezeiescul Sobor, pentru cei ce au făcut acest spurcat păcat, hotărăște șase ani să rămână neîmpărtașiți.

Însemnare.

Să știi că Matei Vlastarie spune și cum trebuie să se iconomisească aceștia în cei șase ani. Adică: șase luni să nu mănânce carne nicidecum; să stea afară din biserică plângând și cerând de la Domnul iertare; nici anafură să nu ia, nici aghiasmă să nu bea, numai la ajunul Botezului, când se cântă sfeștania cea mare; iar din pâinea cea înălțată a Născătoarei de Dumnezeu, care se numește Panaghia, să mănânce, spre încredințarea iubirii de oameni a lui Dumnezeu către dânșii; în toți acești șase ani, să facă în fiecare zi câte o sută de metanii – afară de Duminică – și să mănânce mâncare uscată Miercurea și Vinerea; doi ani să stea înlăuntru în Biserică după cântăreți și să asculte cântările cele duhovnicești; ceilalți trei ani, să stea împreună cu credincioșii. După ce se vor împlini cei șase ani să se împărtașească, însă să facă și milostenii după putere, să trimită la biserică în fiecare săptămână câte o slujbă de prescuri, să nu mintă, să nu facă jurăminte, cu umilință și cu lacrimi să-și curățească spurcăciunea sufletelor lor, pe cât pot.

Vlastarie spune că, acest canon poate fi dat și vrăjitorilor, fermecătorilor, preadesfrânaților, ucigașilor și tuturor celor care cad în păcate grele.

Însă, după purtarea celor ce se pocăiesc, uneori se împuținează canonul, dacă pocăința lor este osârduitoare și fierbinte, alteori se adaugă, dacă pocăința lor este rece.

CANONUL 17

Canonul 2 al Sfântului Dionise și 7 al lui Timotei, poruncesc ca femeile care se află în lăuzie să nu se atingă de nimic din cele sfinte, până la șapte zile. Aceasta și Legea cea veche poruncește ca nici să se împreuneze cu bărbații lor, căci dacă se întâmplă aceasta, pruncii cei ce se zămislească sunt bolnăvicioși și slăbănogi. Pentru aceasta și dumnezeiescul Moise a poruncit să fie ucis cu pietre tatăl copilului beteag, deoarece pentru neînfrânata lui poftă, nu a așteptat să se curățească femeia. Iar cea care, în vremea curățirii sale, nu a luat seamă și s-a atins de Dumnezeieștile Taine, poruncesc să nu se împărtășească patruzeci de zile.

CANONUL 18

Cel ce s-a împreunat cu parte bărbătească s-a socotit cu cuviință să se oprească de la Împărtășanie trei ani, să plângă, să postească până seara, să mănânce mâncare uscata (adică pâine și apă) și să facă două sute de metanii. Iar dacă iubește mai mult lenevirea și nu voiește, să împlinească cei cincisprezece ani.

Însemnare

Să știi că, între canoanele Postitorului, într-o carte scrisă cu mâna, s-a aflat o împărțire a sodomiei în acest chip. Sodomia este de două feluri: una cu femei, când bărbații cad cu dânselle afară de fire; iar alta cu bărbați. Și iarăși: dintre bărbați, altul o face și altul o pătimește, iar altul și o face și o pătimește; și mai mare păcat este a o face cineva și a o pătimi. A o face cineva cu femei străine este mai greu păcat decât a o face cu bărbați. A o face cu femeia sa este mai greu decât a o face cu străină.

Drept aceea considerăm că soțul cu soția, de vor cădea afară de fire, se canonisesc mai greu decât cel ce va face sodomie cu bărbați sau cu femei străine. Canonul trebuie să-l dea duhovnicul, cum va socoti de cuviință. S-a aflat de la unii Părinți că șapte ani se canonisește acest păcat. Canonul 62 al Sfântului Vasilie oprește 15 ani de Împărtășanie pe sodomiteni, Canonul 4 al lui Grigorie de Nyssa, 18 ani. Patriarhul Luca, dezlegând diverse întrebări împreună cu Sinodul cel dimpreună cu dânsul (care se află în manuscrise) spune: „Cei ce vor cădea în sodomie nu pot să ia de soție unul pe sora celuilalt.”

CANONUL 19

Iar de a fost stricat cineva de altul, când a fost copil, nu se poate face preot; nici el, nici acela. Pentru că nu a fost desăvârșit cu vârsta, nu a greșit, dar vasul lui a fost necinstit și s-a făcut netrebnic pentru slujba cea sfântă. Iar dacă numai pe coapse a primit scurgerea, făcând cuviinciosul canon, nu va fi oprit a fi înălțat la treapta preoției.

Însemnare

Să știi, că de vreme ce Canonul 70 al Marelui Vasilie caterisește pe diaconul sau preotul acela care va face scurgere în coapsele altuia, nesâvârșind păcatul deplin ca urmare, pe cel ce a făcut un lucru ca acesta îl oprește de la preoție. Pentru aceasta noi aflând o carte veche (scrisă cu mâna), în acord cu Marele Vasilie, carte care cuprinde canoanele Postitorului, la acest canon spune: „Cel ce a primit scurgerea în coapsele sale să se facă preot înșă, întâi, de a pătimit aceasta o dată, sau cel mult de doua ori; al doilea, de este învățat și îmbunătățit; al treilea, să plângă lucrul acesta toată viața sa și al patrulea, dacă a fost copil nevârșnic când a pătimit acesta.

Iar câți au primit această scurgere de la altul în coapsele sale, sau au făcut-o ei la altul fiind în vârstă peste paisprezece ani, să nu se facă preoți, precum zice și Sfântul Vasilie.

CANONUL 20

Pe cel ce ucide cu voia sa, cinci ani, iar pe cel ce ucide fără voia sa, trei ani îl îndepărtăm de Împărtășanie, dacă se învoiește cu postul până seara și cu mâncare uscată, și să facă în fiecare zi trei sute de metanii; iar lenevindu-se și nevrând să facă acestea, să plinească termenul Părinților.

Însemnare

Canonul 5 al Sfântului Grigorie de Nyssa canonisește uciderea de voie douăzeci și șapte de ani. Canonul 22 al Sinodului din Ancira, toată viața lui. Pe cel ce a ucis fără voie, șapte ani sau cinci îl canonisește Canonul 23 al aceluiași Sinod. Zece ani, canonul 57 al Marelui Vasilie. Nouă, Canonul

10 al lui Grigorie de Nyssa. Iar pentru cele care sunt ucideri de voie, vezi Canonul 8 al Sfântului Vasilie și 5 al lui Grigorie de Nyssa.

Din două lucruri se cunoaște deosebirea uciderilor celor de voie și a celor fără de voie: 1) Din așezarea, scopul și pornirea celui ce a lovit; 2) Din unealta cu care a lovit.

Câți clerici și sfințiți, adică preoți, vor ucide, măcar și fără voie, sau pe alții vor pune să ucidă, se caterisesc după Canonul 66 al Apostolilor, după Canonul 5 al lui Grigorie de Nyssa, după judecata cea Sobornicească a lui Constantin Patriarhul Hliarinu și după Canonul 55 al Marelui Vasilie. Vezi și epistola Sfântului Atanasie către Ammun, Canoanele 13 și 43 al Sfântului Vasilie.

Canonul 14 al lui Timotei spune că cel ce, neavând demon, nici fiind ieșit din minți pentru boală, ci din împruținarea sufletului său sau din oarecare altă pagubă pătimind, se va omorî pe sine singur, având mintea sa sănătoasă, acesta să nu se pomenească, ca unul ce este ucigaș de sine.

CANONUL 21

Femeile care omoară copiii în pântece cu meșteșugire, și cele ce dau și cele ce iau leacuri ca să lepede copiii fără de vreme și morți, noi hotărâm să se canonisească acestea până la cinci ani, sau de multe ori și până la trei.

Însemnare

Canonul 91 al Sinodului 6, Canonul 21 al Sinodului din Ancira, Cananele 2 și 50 ale marelui Vasilie, pun între ucigașii cei de voie pe femeile care fac acestea; înșă pentru iubirea de

oameni, le canonisesc pe acestea nu până la sfârșitul vieții, ci numai zece ani să nu se împărtășească.

Mai notează că, într-o carte (scrisă de mâna) care cuprindea canoanele Postitorului, am găsit și aceasta: că femeile se folosesc în multe chipuri de ierburile acestea: pe unele le mănâncă sau le beau ca să nu rămână grele niciodată și să nu facă copii; cu altele omoară pruncii când îi zămislesc sau când este aproape să-i nască, care este un păcat mai greu decât cel dintâi; altele în fiecare lună fac ucidere cu aceste buruieni, lucru mult mai rău decât celelalte. De aceea, femeile care fac acest lucru, se opresc trei ani de la Dumnezeiasca Împărtășanie. În fiecare zi să mănânce de post și să facă o sută de metanii.

CANONUL 22

Femeia care a lepădat copilul fără de voie, un an primește canonul și nu poate să se împărtășească.

Însemnare

Pentru acesta trebuie să aibă multă luare aminte, femeile însărcinate să nu ridice vreo greutate (mai ales când sunt în a șaptea sau a opta lună) și să se păzească de orice le pricinuiesc lor supărare. Și bărbații, deîndată ce vor fi însărcinate femeile lor, trebuie să nu se culce în același pat, nici să se mai împreuneze cu dânsule, nici să le lovească sau altă supărare și mâhnire să le pricinuiască, căci din acestea pot avorta femeile lor copiii și se fac, ticăloșii, ucigași copiilor lor. Pentru aceasta, dacă preoții însurați, sau câți vor să se facă preoți, fac vreun lucru potrivit și femeile lor avortează copii, celor care sunt preoți li se ia darul, iar cei ce vor să se preoțească, se opresc de la preoție pentru uciderea ce au făcut.

CANONUL 23

Iar femeia care, dormind, se va culca peste copil și-l va înăbuși, după trei ani se învrednicește Dumnezeieștii Împărtășanii, depărtându-se de carne în zilele rânduite, iar din brânză și celelalte mâncând cu reținere. Dacă s-a întâmplat aceasta din lenevire sau neînfrânare de multă mâncare și de multă băutură a părinților, se aseamănă cu uciderea de voie. Iar dacă din lucrarea vrăjmașului s-a întâmplat, vrednic de iertare este, dar are trebuință și de măsurate canonisiri, căci poate pentru alte păcate s-a întâmplat această părăsire a lui Dumnezeu.

CANONUL 24.

Dacă va muri copilul nebotezat din lenevirea părinților lui, părinții se depărtează de Împărtășanie trei ani, mâncând mâncare uscată în toți acești ani și cu plecările genunchilor, cu plângere și cu milostenie, după putință, îmblânzind pe Dumnezeu și făcând în fiecare zi patruzeci de metanii.

Însemnare

Ia aminte, de va fi copilul sănătos, trebuie să-l boteze după patruzeci de zile, precum zice Armenopulos (Partea 5-a, Titlul 1 al Canoanelor). Iar de se va îmbolnăvi și va fi în primejdie de moarte, dacă îl va boteza preot numai cu trei afundări și ridicări, cu chemările Sfintei Treimi, destul este și nici nu trebuiește mai mult. Dacă va trăi acesta, să-i citească mai pe urmă rugăciunile ce se spun mai înainte de botez, sau jurămintele, precum zice Armenopulos și Ilie, Mitropolitul Critului. Dacă nu se află preot în locul acela și copilul este în primejdie, trebuie să-l boteze oricine se va afla acolo de față:

sau diacon, sau monah, precum zice Sfântul Nichifor (Canonul 16, Tomul 2 al Sinoadelor), sau mirean, însă creștin să fie, sau chiar tatăl copilului. Chiar dacă va muri, trebuie să fie botezat lăsând toate la iubirea de oameni a preabunului Dumnezeu, după Grigorie Teologul, care spune că întru cele cu îndoială, biruiește iubirea de oameni. Dacă va trăi după aceea, trebuie să-l boteze de la început preotul; că deși spune Sfântul Nichifor: „Copilul care va fi în primejdie de moarte, trebuie să-l boteze și mirean creștin, ca să nu moară cu totul deznădăjduit, lăsându-l la iubirea de oameni a lui Dumnezeu, însă de va trăi pe urmă copilul, nu zice să nu se boteze de preot, nici acest Sfânt, nici alt canonisitor Părinte, nici vreun Canon sinodal. Fericitul Dionisie al Alexandriei, pe un evreu care a fost botezat de mirean în vreme de boală și care era în primejdie să moară, iar după aceea a trăit, l-a botezat de la început, spunând că nu este slobod mireanului să facă vreo slujbă preotească, precum se povestește la Vizantida (Cartea 11, pagina 188). Și Marele Vasile arată la Canonul său cel dintâi că nu este primit botezul mirenilor și cei botezați de dânșii trebuie să se boteze din nou.

În multe cărți scrise de mâna am găsit și această completare la canonul acesta al Postitorului, adică dacă pruncul va fi de șapte zile și va muri nebotezat, părinții lui să nu se împărtășească patruzeci de zile și să mănânce mâncare uscată și seacă în aceste zile, făcând în fiecare zi câte patruzeci de metanii. Socotesc că li s-a făcut această pogorâre fiindcă era obiceiul, după cum se vede, să nu se boteze copilul mai înainte de opt zile, urmând cuvântului tăierii împrejur, care se făcea în a opta zi, în locul căreia se face acum Botezul. Pentru aceasta, ca să nu urmeze acum unele ca acestea, trebuie negreșit în orice zi se va îmbolnăvi copilul, după primul răspuns al lui Petru Hartofilax, să fie botezat.

CANONUL 25

Călugărița, dacă va cunoaște pe alte călugărițe că fac preacurvie în mănăstire, sau altă răutate vătămătoare de suflet și nu va spune stareței, se canonisește întocmai cu cele ce fac lucrul, după Canonul 71 al Marelui Vasilie.

Însemnare

Vezi că preacurvie numește Canonul curvia cea cu călugărițele, unindu-se cu Canonul 18 și 7 al Marelui Vasilie.

CANONUL 26

Cele ce își leapădă copiii pe la ușile bisericilor, Pravila le pedepsește ca pe niște ucigașe, chiar dacă îi vor lua alții și îi vor crește.

Însemnare

Canoanele 32 și 52 ale Marelui Vasilie, ca pe o ucigașă o socotește pe femeia care nu va purta de grijă copilului său și va muri. Și Pravila cea politicească, același lucru hotărăște.

CANONUL 27

Pe hoțul care se pocăiește de bună voie, îl oprim de la Împărtășanie până la patruzeci de zile; iar pe cel ce a fost descoperit, până la șase luni, mâncând mâncare uscată după al nouălea ceas și făcând în fiecare zi câte o sută de metanii.

Însemnare

Pe hoțul care, singur și de bună voie, va mărturisi furtul, Canonul 61 al Marelui Vasileie îl canonisește un an; pe cel ce a fost descoperit de alții sau a fost prins furând, doi ani. Canonul 6 al Sfântului Grigorie de Nyssa, pe furii descoperiți, îi canonisește ca pe niște ucigași (precum și Canonul 50 al Marelui Vasileie, care îi canonisește pe aceștia împreună cu ucigașii de bună voie); iar pe cei ascunși, rânduiește, ca după spovedania lor, să împartă averile lor – dacă au – săracilor, iar dacă nu, să slujească și din slujba lor să dea săracilor.

CANONUL 28

Cel ce a fost prins în furțișaguri ce se pedepsesc cu punere de cap, nu poate să fie preot. Dacă după preoție a căzut în această patimă, se lipsește de dânsa, adică de preoție, după Canonul 25 al sfinților Apostoli.

CANONUL 29

Pe hoțul care sapă mormintele, hotărâm: un an să fie neîmpărțășit, după al nouălea ceas mâncând mâncare uscată și în fiecare zi făcând câte două sute de metanii.

Însemnare

Canonul 66 al Sfântului Vasileie oprește zece ani de la împărțășire pe hoțul care sapă mormintele. Canonul 7 al Sfântului Grigorie de Nyssa deosebește furțișagul de morminte: în a se ierta și în a nu se ierta. A se ierta spune, când cineva nu supără trupul mortului, ci ia din mormânt pietrele care se află

acolo, ca să le pună la zidirea altui lucru mai folositor, de obște. A nu se ierta spune, când ia de la mort hainele sau alte podoabe. Un asemenea fur, ca și un desfrânat, se canonisește nouă ani.

CANONUL 30

Furțișagul de cele sfinte se canonisește mai puțină vreme decât preacurvia, după cum zice Sfântul Grigorie de Nyssa, și se iconomisește până la trei ani.

Însemnare

Canonul 50 al Sfântului Grigorie de Nyssa canonisește mai puțin pe hoțul de cele sfinte decât pe preadesfrânat. Canonul 10 al Sinodului celui dintâi și al celui de-al doilea, cu totul caterisește pe clericii care vor răpi sau vor sluji la altă slujbă care nu este sfântă cu vasele și veșmintele sfinte care sunt în altar; și afurisește pe cei ce vor sluji la slujbă care nu este sfântă cu vasele și veșmintele cele sfințite care sunt afară de altar. Și Canonul 73 al Sfinților Apostoli îi afurisește pe aceștia.

CANONUL 31

Pe cei care, de nevoie sau fără de nevoie, au jurat strâmb, am socotit că se cuvine un an să-i depărtăm de la Sfânta Împărțășire, mâncând după al noulea ceas mâncare uscată și făcând în fiecare zi câte două sute cincizeci de metanii.

Însemnare

Ar trebui să fie deosebită canonisirea jurământului mincinos cel de nevoie față de cel fără nevoie, dar noi am văzut pe Vlastarie că aduce Canonul Postitorului fără nici o deosebire, spunând: pe cei ce de nevoie sau fără nevoie au jurat strâmb, arhieriei și duhovniciei să le dea lor canonul cu socoteală.

Canonul 64 al Marelui Vasile, simplu și fără nici o deosebire, canonisește zece ani pe cel ce a jurat strâmb; iar Canonul 82 al lui Vasile, cu deosebire, pe cel ce de nevoie a jurat strâmb, îl canonisește șase ani, iar pe cel ce fără de nevoie, îl canonisește șapte ani. Canonul 94 al Sinodului al șaselea afurisește pe creștinii cei ce se jură cu jurămintă, după obiceiul elinilor. Preoții care fac jurământ strâmb se caterisesc, după Canonul 25 al Sfinților Apostoli. Însă, să știi și aceasta, spune în alt loc Sfântul Ioan Postitorul, că de va lua cineva ceva al cuiva și-l va asupri, apoi va jura strâmb, acela, de va lua canon, nu are nici o șansă a se ierta, până nu va da înapoi acea asupreală, acolo unde a făcut jurământ strâmb și a luat-o. Dacă va da înapoi, atunci să se canonisească cu postul și cu metaniile cele rânduite, făcând și milostenie, pentru ca să se milostivească spre dânsul Hristos Dumnezeu și să-l ierte de jurământul cel strâmb pe care l-a făcut și s-a lepădat de dânsul. Căci zice și Dumnezeiescul Grigorie Teologul: cel ce va jura strâmb, acela de Dumnezeu se leapădă.

CANONUL 32

Celor ce se mărturisesc că au făcut fermecătorie sau otrăvire, le scurtăm iconomia pocăinței până la trei ani, dacă se vor sili în fiecare zi să postească și după ceasul al nouălea să primească hrană puțină și uscată, numai cât să trăiască, și închinăciuni să facă două sute cincizeci, atingând fruntea

de pământ, cu evlavie. Cu acestea canonisim și pe femeile care fac legături și spun vrăjitorii.

Însemnare

Canonul 65 al Sfântului Vasile, pe cei ce mărturisesc fermecătoria sau otrăvirea, îi canonisește cu Canonul celor ce au ucis de voie. Asemenea și Canonul 72 al acestuia, la aceeași canonisire osândește și pe cei ce se vor da pe sine la vrăjitori. Canonul 61 al Sinodului 6 canonisește șase ani pe aceiași. Canonul 24 al Sinodului celui din Ancira, cinci ani. Canonul 3 al Sfântului Grigorie de Nyssa îi canonisește pe cei ce se duc la vrăjitori pentru defăimarea și lepădarea de credința lui Hristos ca și pe cei ce s-au lepădat de Hristos de bună voie, adică să nu se împărtășească toată viața lor. Pe cei ce pentru vreo nevoie și silă s-au împuținat la suflet și s-au dus la vrăjitori, îi canonisește ca și pe cei ce s-au lepădat de Hristos, cu multe nevoie, nouă ani. Canonul al 36-lea al Sinodului din Laodiceea spune că preoții și clericii nu trebuie să fie fermecători, sau descântători, sau ghicitori în numere, sau astrologi, sau să facă legături. Iar preoții care întrebuințează acestea și altele ca acestea, dovedindu-se, li se ia darul și se izgonesc din Biserică, după cum spun Valsamon și Zonara.

CANONUL 33

Nici femeia mireană și nici călugărița nu se despart niciodată de Biserică, ci numai de împărtășire; pentru că zice Canonul 34 al Marelui Vasile, că aceasta facem, fiindcă multe, de rușine, s-au omorât pe sine. Nici preotul și nici diaconul, pentru cuvântul care spune: „Nu vei izbândi de două ori deodată.” (Naum 1, 9; Canonul 25 al Sfinților Apostoli și Canonul 3 al Marelui Vasile).

CANONUL 34

Căzând ceva necurat în fântână sau în untdelemn sau în vin, cel ce a gustat din acestea, trei zile să nu se atingă de carne și de brânză, și șapte să nu se împărtășească.

Însemnare

Se canonisește cel ce din acestea a gustat, pentru că mai înainte de a se sfinți cu aghiasmă fântâna, a gustat dintr-însa îndoindu-se cu știința; sau pentru că a gustat după ce a putrezit înlăuntru acel lucru necurat care a căzut și s-a părut că gustă sugrumat și mortăciune, și în scurt, sânge de dobitoc, care sunt oprite. Vezi Canonul 63 al Sfinților Apostoli, 67 al Sinodului al 6-lea și 2 al Sinodului celui din Gangra.

CANONUL 35

Cel ce după Dumnezeiasca Împărtășanie a vărsat, patruzeci de zile se depărtează de Dumnezeiasca Împărtășire, în fiecare zi citind Psalmul 50 și făcând cincizeci de metanii, indiferent cum s-a întâmplat aceasta; că deși socotește că nu a fost el de vină, dar pentru alte greșeli ale sale, a fost slobozit la aceasta cu adevărat.

Însemnare

Valsamon, în al 2-lea Răspuns al său, spune: Dacă a vărsat cineva din multa mâncare sau băutură, să ia mai greu canon; iar de o a pățimit din oarecare neputință și tulburare a stomacului, se canonisește mai ușor, fiindcă aceasta este din slobozirea lui Dumnezeu. Pentru aceasta și cei care au rău de

mare nu trebuie să urce în vas și să umble în ziua în care s-au împărtășit, că mulți din această pricină au vărsat și au căzut sub canon.

Alt Canon, scris de mână, tot al Sfântului Ioan, spune: Dacă doi oameni vor avea vrajbă între dânșii și va muri unul dintre ei, trebuie cel care va rămâne în viață să meargă la mormântul celui mort, unde plângând să ceară de la el iertare, ca și cum ar fi viu; să mănânce mâncare uscată vinerea și miercurea, să facă în fiecare dimineață și seară câte douăzeci de metanii și să se roage lui Dumnezeu pentru vrăjmașul lui care a murit, dând liturghii și prescuri ca să-l pomenească.

Împreună cu acesta, numără și Canonul cel împotriva hulitorilor, pe care-l găsești la începutul Învățăturii către duhovnic.

Alte canonisiri în afară de canoanele Sfântului Ioan Postitorul**Pentru cei ce s-au lepădat de Hristos**

Canonul 73 al Marelui Vasile canonisește pe cei ce s-au lepădat de bună voie de Hristos și nu dezleagă să se împărtășească toată viața, decât numai la sfârșitul vieții lor. Canonul 2 al Sfântului Grigorie de Nyssa, pe cei ce s-au lepădat de bună voie, îi oprește toată viața lor de la Dumnezeieștile Taine; iar pe cei ce de nevoie și din pricina chinurilor cu sila s-au lepădat, îi canonisește ca și pe desfrânați, adică nouă ani. Vezi și Canonul 81 al Sfântului Vasile, Canonul 11 al Sinodului celui dintâi, Canonul 6 al celui din Ancira și Canonul 3 al Sfântului Petru al Alexandriei.

Obiceiul de acum al Bisericii iconomisește în mai multe

feluri pe cei ce s-au lepădat, după rânduiala lui Metodie Patriarhul Constantinopolului, adică: dacă cineva fiind copil, a fost robit și, de frică sau din necunoștință, s-a lepădat de credință, acesta, după ce se va întoarce la credință, ascultând 7 zile rugăciunile obișnuite de curățire, a opta zi se scaldă și cu Sfântul Mir se unge și așa se împărtășește, rămânând după aceea opt zile în Biserică, ascultând în fiecare zi Sfintele Slujbe și Dumnezeiasca Liturghie. Iar dacă a fost desăvârșit cu vârsta, postind mai întâi optzeci de zile și depărtându-se de carne, de brânză și de ouă, iar cele trei zile ale săptămânii, respectiv luni, miercuri și vineri depărtându-se și de untdelemn și de vin, ascultă șapte zile aceleași rugăciuni și așa se scaldă și el și ungându-se cu sfântul Mir și se împărtășește. Iar dacă cineva de bună voie s-a lepădat, să postească doi ani acest post pe care l-am spus, să facă metanii, după puterea sa, o sută sau două sute pe zi, și atunci ascultând rugăciunile cele de curățire, să se scalde după șapte zile și ungându-se cu sfântul Mir, să se împărtășească, ca și cei de mai sus (Vlastarie, la scrierea pe scurt a canoanelor Postitorului și Armenopulos, partea a 5-a, Titlul 4 al scurtării canoanelor. Vezi și în Evhologiu rânduiala aceasta și rugăciunile).

Pentru cei ce umblă cu dobitoace

Canonul 16 al Sinodului din Ancira desparte în trei pe cei ce cad cu dobitoace și spune: Dacă sunt aceștia de douăzeci de ani și vor cădea cu dobitoace uneori, să se canonisească douăzeci de ani cu depărtarea de Împărtășanie; iar de vor cădea de multe ori, să se canonisească douăzeci și cinci de ani. Dacă sunt mai mari de douăzeci de ani și au și soții, să se împărtășească după treizeci de ani. Iar de sunt peste cinzeci de ani și au soții, numai la moartea lor să se Împărtășească. Canonul 4 al Sfântului Grigorie de Nyssa, nouăsprezece ani canonisește pe cei ce au umblat cu dobitoace; precum și Marele

Vasilie, care la Canonul al 7-lea îi canonisește pe aceștia ca pe sodomiteni și ucigași, adică douăzeci de ani, iar la Canonul 63 îi canonisește ca pe preadesfrânați, adică cincisprezece ani. De asemenea, umblarea cu păsări, fie parte bărbătească, fie parte femeiască.

Pentru cei ce se însoară a doua și a treia oară

Cel însurat a doua oară, după Canonul 4 al Marelui Vasilie, se oprește de la Dumnezeieștile Taine un an sau doi; iar după Canonul 2 al Sfântului Nichifor și după Răspunsul cel dintâi al lui Nichita, Episcopul Iracliei, nici nu se cunună. După Canonul 5 al Sinodului din Neocesareea și după același Nichita, nici preotul care i-a binecuvântat nu mănâncă la masa lor.

Nunta a treia, Grigorie Teologul o numește călcare de lege. Canonul 4 al Marelui Vasilie o numește multă însurare, Canonul 80 al aceluiași, mai mare decât desfrânarea și Canonul 8 al aceluiași, o numește întinare și spurcăciune a Bisericii. Pentru aceasta, Canonul 4 al Sfântului Vasilie oprește cinci ani de la împărtășire pe cei însurați a treia oară.

Însemnează: „La anul 921, pe vremea lui Constantin al VII-lea Porfirogenetul, s-a făcut un Tom sinodal ce se numește *al unirii*, care a rânduit ca celor însurați a doua oară, dacă sunt de patruzeci de ani și nu au copii, să li se dea voie să ia și a treia femeie, fiindcă nu au copii; dar să se canonisească cu a nu se împărtăși cinci ani, fără de a-i împuțina nicidecum, și după acești cinci ani, să se împărtășească numai odată în an - la Sfânta Înviere. Iar dacă au copii, nu li se dă voie niciodată să se însoare a treia oară. Celor care sunt de treizeci de ani și nu au copii, li s-a dat voie și lor, pentru vârsta lor tânără și lesne alunecoasă, să se însoare a treia oară, dar să nu se împărtășească patru ani și după aceștia să se împărtășească

numai de trei ori în fiecare an: la Paști, la Nașterea lui Hristos și la Adormirea Născătoarei de Dumnezeu; iar dacă au copii, cinci ani să se canonisească. Iar celor ce sunt peste patruzeci și cinci de ani, nu li se dă voie niciodată să se însoare a treia oară, chiar dacă nu vor avea copii”.

Pentru căsătoria vreunui drept credincios, cu un eretic

Canonul 14 al Sinodului al 4-lea, Canoanele 10 și 31 ale Sinodului din Laodiceea și Canonul 29 al Sinodului din Cartagina, opresc să se însoare cei drept credincioși cu ereticii. Canonul 72 al Sinodului 6 desparte și nu socotește valabilă nunta pe care o face drept credinciosul creștin sau creștină cu un eretic. Răspunsul 33 al lui Valsamon spune că, persoanei drept credincioase care a luat eretic și cu socoteli străine, nu i se dă voie să se împărtășească cu Dumnezeieștile Taine, decât după ce se va despărți și se va canonisi. Aceasta spune și Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului (Răspuns 47) adăugând că numai la sfârșitul vieții sale să se împărtășească persoana aceea, făcându-se Maslu pentru dânsa (de se va pocăi adică), și nici părticică să nu scoată preotul pentru o față ca aceasta, nici prescurile ei și liturghiile să nu le primească, doar lumânare și tămâie, și câteodată (adică nu totdeauna), să-i dea aghiazmă și anafură, și aceasta ca să nu cadă în deznădeje, și să-i poruncească să dea milostenie. Cartea I a Condicei, Titlul 5, Așezământul 12 spune, că de se vor certa acești părinți (cari au apucat cu oarecare chip de s-au însurat), să biruiască cel ce voiește să-și facă copiii drept credincioși. Aceasta spune și așezământul 51 al aceluiași Titlu (la Fotie, Titlul 12, Capitolul 13).

Ale cui prescuri nu se primesc

Așezămintele Apostolilor, Cartea 4, Capitolul 6, 7 și 9 spun: „Să nu primească clericii și preoți, prescurile și darurile celor ce sunt prihăniți; ale celor ce nu se pocăiesc de păcatele lor, ci rămân în ele; ale celor ce nu aduc daruri lui Dumnezeu din osteneli și agoniseli drepte, ci din nedreptate, și ale celor ce iau dobânzi pentru banii lor. Canonul 31 al Sfântului Nichifor și Răspunsul 5 al lui Petru Hartofilax și diaconul Bisericii celei mari, hotărăsc: „Să nu primească preoții nici prescurile, nici tămâia celor ce au femeie țiitoare fără binecuvântare și nici nu voiesc să se binecuvânteze, nici să o lase”. Ilie al Critului spune: „Să nu primească prescurile și darurile părintelui aceluia cu a căruia știre copiii lui desfrânează, care sunt sub stăpânirea sa; că putând să-i oprească de la păcat, nu-i însoară după lege, ci îi lasă să păcătuiască. Pentru cele mai sus spuse, grăiește: „Că nu sunt primite nici prescurile femeilor desfrânate, nici tămâia, căci sunt sub canon”. Simeon al Tesalonicului (Răspuns 47), spune: „Nici prescurile oamenilor care păcătuiesc arătat și nu se lasă de păcat nu se primesc”. Vezi și capul 6 al cărții a patra a Așezămintelor Apostolești, care numește pe cei ale căror prescuri nu sunt primite.

Pentru postul de Miercurea și Vinerea

Canonul 69 al Sfinților Apostoli, hotărăște: Oricare arhieru, sau preot, sau diacon, sau citeț, sau cântăreț, nu postește Sfântul Post cel Mare, miercurea și vinerea, să se caterisească, iar dacă este mirean, să se afurisească, doar dacă nu va fi împiedicat a posti de vreo neputință trupească. Vezi că Apostolii, împreună cu Sfântul Post cel de patruzeci de zile, au numărat și postul din zilele de miercuri și de vineri. Drept aceea, precum postul celor patruzeci de zile se face cu mâncare uscată, o dată în zi la ceasul al nouălea, fără a mânca

untdelemn și a bea vin, tot așa și postul de miercuri și de vineri, neschimbat, cu mâncare uscată trebuie să se facă.

Pentru aceasta și Sfântul Epifanie spune: postirea de miercuri și de vineri să fie până la al nouălea ceas. Asemenea și Filostorghie (Cartea 10 a Istoriei Bisericești) spune: „Postul de miercuri și vineri nu se hotărăște întru depărtarea de carne, ci se canonisește, ca să nu guste cineva întru această zi hrană până seara. Și Sfântul Benedict (Canon 41) rânduieste postul de miercuri și de vineri până la al nouălea ceas.

Să nu facă cineva amăgire zicând că postul de miercuri și vineri nu este punere de lege apostolească, că iată Apostolii, la Canoanele lor, îl numără pe acesta împreună cu Postul cel Mare. Iar la Așezămintele lor, îl pun împreună cu postul Săptămânii celei mari, spunând: „Se cuvine să postim săptămâna cea mare și miercurea și vinerea. Dar oare ce zic, că punerea aceasta de lege nu este numai a apostolilor, câtă vreme este punere de lege a lui Hristos Însuși – după cum spun Apostolii (Cartea 5-a, Capitolul 14 al Așezămintelor): „Ne-a poruncit nouă El (adică Hristos) să postim miercurea și vinerea.

Și postim acestea, după cum spune sfântul sfințitul Mucenic Petru (Canon 15), miercurea pentru că în aceasta s-a făcut sfatul iudeilor pentru vânzarea Domnului nostru; iar vinerea, pentru că în aceasta a pățimit moartea pentru mântuirea noastră. Aceasta o spune și dumnezeiescul Ieronim.

Deci, de vreme ce întocmai cu Postul cel Mare este și postul de miercuri și vineri, ca urmare trebuie să se facă întocmai și dezlegarea acestor două posturi la cei bolnavi. Pentru aceasta, în Canoanele 8 și 10 ale lui Timotei se spune: pe femeia care va naște în Postul cel Mare, o dezleagă să bea vin și să primească hrană, care să fie din belșug să o țină, ca și pe cel ce foarte tare se va usca de boală mare, îl sloboade să mănânce untdelemn. Așadar, trebuie să i se dea voie să mănânce

untdelemn și să bea vin celui ce este uscat de boală grea. De aceea și dumnezeiescul Ieronim spune: „Nu se cade miercurea și vinerea să se dezlege postul, fără numai de mare nevoie”. Același lueru spune și Fericitul Augustin.

Deoarece iubitorii de trup, vrând ca să dezlege postul cel de patruzeci de zile, precum și miercurile și vinerile, pun pricini: sau că sunt bolnavi, fără de a fi, sau nefiind spun că nu este de ajuns untdelemnul și vinul ca să întărească neputința lor; pentru aceea trebuiește duhovnicul, sau arhiereul, să nu se încreadă numai în cuvintele neputincioșilor, ci să întrebe pe vreun doctor iscusit și temător de Dumnezeu și după hotărârea aceluia, să slobozească pe cel neputincios ca să dezlege postul.

Trebuie încă să însemnăm că, așa cum se cuvine să se facă post de bucate miercurea, vinerea și în cele patruzeci de zile, așa se cuvine să se facă post și de dulcele și poftele trupului. Pentru aceasta nici nunți nu se cuvine să se facă în aceste zile, fiindcă dumnezeiescul Pavel poruncește să nu se împreuneze bărbatul cu femeia în vremea rugăciunii și a postului: „Nu vă lipsiți unul pe altul, fără numai de va fi ceva din învoială la o vreme, ca să vă îndeletniciți la post și la rugăciune” (1 Corinteni 7, 6). Dumnezeiescul Gură de Aur, aducând mărturie graiul Proorocului Ioil care grăiește: „Sfințiți postul..., să iasă mirele din așternutul lui și mireasa din cămara ei” (2, 15,16) zice că cei însurați de curând, care au pofta mare și neînfrânată și tinerețea înverșunată și zburdanică, nu se cuvine să se împreuneze în vremea postului și a rugăciunii; cu atât mai puțin ceilalți bărbați și femei, care nu au atâta dorință de la trup. (Cuvânt pentru feciorie).

Valsamon (Răspuns 8) spune că bărbații cu femeile care nu se înfrânează în Postul cel Mare, se cuvine nu numai să nu se împărtășească la Paște, ci să se și canonisească cu Canoane; tot așa și bărbații cu femeile care se vor împreuna miercurea și vinerea, trebuie să se îndrepte cu canoane.

Postul de Luni, chiar dacă este rânduit în Tipice să se țină de călugări, și mulți mireni, mai ales femei, îl postesc. Cuviincioasă și vrednică de plecaciune este și socoteala aceea pe care o pun înainte unii înțelepți, pentru postul de Luni: „Domnul ne poruncește că de nu va prisosi dreptatea noastră mai mult decât a cărturarilor și a fariseilor, nu putem intra în împărăția cerurilor; și fiindcă fariseii posteau două zile pe săptămână - precum zicea fariseul: «Postesc de două ori în săptămână» - pentru aceea noi creștinii suntem datori să postim trei zile pe săptămână ca să prisosească dreptatea noastră mai mult decât dreptatea fariseilor”. Că posteau fariseii miercurea și vinerea o spune curat dumnezeiescul Gură de Aur, tâlcuind cuvintele acelea: „de două ori în săptămână” (Cuvânt la Duminica Vameșului și a Fariseului).

Nu se cuvine să ia cineva dobândă

Canonul 44 al Sfinților Apostoli spune: „Orice arhiereu, sau preot, sau diacon, împrumutând banii săi, va cere de la datornici dobândă, sau să înceteze de la o agoniseală rea ca aceasta, sau să i se ia darul”. Aceasta poruncesc și Canonul 10 al Sinodului 6 și Canonul 4 al Sinodului din Laodiceea, oprind pe preoți să ia dobândă în vreun fel. Canonul 17 al Sinodului întâi, nu numai pe preoți, ci și pe toți clericii, pe citeți, pe cântăreți și pe ceilalți, îi oprește de a lua dobândă. Canonul 5 al Sinodului din Cartagina, mergând mai departe spune: „Clericii nu numai de la bani să nu ia dobândă, ci nici de la alt fel de lucru ce vor da”. Canonul 20 al aceluiași sinod spune: „Clericul, câți bani va da împrumut, atâția să ia, și orice alt lucru va da, numai pe acela să-l ia înapoi.” Canonul 14 al Sfântului Vasilie spune: „Cel ce ia dobândă, de voiește să se facă preot, să împartă întâi la săraci banii pe care i-a luat ca dobândă și apoi să se preoțească.

Nici mireni nu se cuvine să ia dobândă. Dumnezeiescul Gură de Aur spune: „Iudeii nu luau camătă de la alți iudei”; după aceea spune: „Să nu iei camătă fratelui tău, nici camătă de argint, camătă de bucate și camătă de tot lucrul ce vei împrumuta” (Deuteronom 23, 20). Ce răspuns vom da noi creștinii, cei ce ne facem mai cruzi și decât iudeii în urma Harului Evangheliei și al iconomieii celei în trup a lui Hristos (Cuvântul 41 la Facere)? Marele Vasilie, tâlcuind graiul Psalmului 14 – „Argintul său nu a dat în camătă”, spune: „Lucrul fără de omenie este, cu adevărat, săracul adică să se împrumute de la bogat, pentru mângâierea ticăloșiei sale, iar bogatul să nu se îndestuleze cu capetele, ci să ceară să adune dobânzi și camătă, din ticăloșia săracului”. *Tocos*, adică naștere, s-a numit camăta pe elinește, pentru multa înmulțire și creștere a răutății; pentru că banii cămătarilor, în aceeași vreme în care se dau împrumut, atunci se și nasc, și alții sunt gata de a se naște. Sau poate pentru aceasta s-a numit *Tocos*, adică naștere, pentru că firește, pricinuiesc mahniri și chinuri datornicilor; așa cum mahnire sunt pentru femeia însărcinată chinurile nașterii, așa și datornicul se mahneste când vine vremea ca să plătească dobânda. Pentru aceasta și Pravilele împăratului Leon hotărăsc: „Deși împărații care au fost înaintea noastră au primit dobânda, pentru asprimea inimilor împrumutătorilor, noi am judecat cu dreptate să lipsească cu totul de la petrecerea creștinilor acest lucru, ca unul ce este nepotrivit vieții lor și oprit de Dumnezeieștile Legi. De aceea poruncim să nu aibă cineva nici un motiv să ia dobândă, ca dorind să păzim lege omenească, să călcăm Legea lui Dumnezeu; ci atât cât va lua cineva cu împrumut, atât să se socotească la sfârșitul datoriei (Armenopulos, Cartea 3, Titlul 7).

Pecete a celor spuse să fie Canonul Sfântului Nichifor Mărturisitorul, care rânduieste preoților, să nu împărtășească pe clericii și pe mireni care nu vor înceta de a lua camătă. Nici să nu mănânce cineva împreună cu dânșii. Dumnezeieștii

Apostoli, la Așezămintele lor (Cartea 4, Capitolul 6) poruncesc să nu se primească prescurile și darurile celor ce iau camătă.

Dacă nu se cuvine creștinii să dea împrumut cu nădejdea de a lua nici capetele, precum zice Domnul: „*Dacă dați împrumut la cei de la care nădăjduiți a lua, ce dar este vouă?*” și iarăși: „*Dați împrumut, nimic nădăjduind*”; dacă, zic, creștinii sunt datori să nu ia și capetele, cu cât mai mult nu au datorie să ia nicidecum dobândă.

Dacă nu se cuvine mirenilor să ia dobândă, cu atât mai puțin călugărilor care făgăduiesc să nu agonisească și sunt datori să viețuiască viață mai înaltă și mai sfântă, și să se facă mirenilor pildă a toată fapta cea bună și a tot binele. Pentru aceasta, călugării care iau dobândă și nu încetează această agoniseală rea, trebuie să se canonisească de duhovnici cu depărtarea de Dumnezeieștile Taine ca niște nevrednici, până când se vor îndrepta.

PARTEA A TREIA

SFĂTUIRE FOARTE FRUMOASĂ CĂTRE CEL CE SE POCĂIEȘTE CUM SE CUVINE SĂ SE MRTURISEASCĂ

De la mulți Părinți adunată
spre folosul de obște al celor ce vor citi

Înainte Cuvântare

Dumnezeu, așa cum la rânduiala firii n-a purtat de grijă numai ca să fim în viața aceasta sănătoși, ci a purtat de grijă și să dobândim sănătatea, când ne vom îmbolnăvi trupește – cu băi și cu diferite doctorii; în acest chip și la rânduiala Harului, n-a purtat de grijă numai ca să ne naștem a doua oară duhovnicește, sănătoși, prin Sfântul Botez, ci a purtat de grijă și ca să dobândim sănătatea cea duhovnicească când ne vom îmbolnăvi sufletește – cu o baie curățitoare și cu o doctorie minunată. Aceasta nu este alta decât numai Taina Sfintei Mărturisiri.

Mărturisirea este cu adevărat o baie, în care, sufletele se scaldă, ies îndată ușurate de greutatea păcatului ce au asupra lor; suflete pe care umbros le arată Solomon în Cântarea Cântărilor (4, 2) spunând: „*Ca turmele cele tunse, care s-au suit de la baie.*” Și Teodorit, tâlcuind aceasta, spune: „Se cuvine să căutăm, nu cumva numește turmă a caprelor pe cei ce din păcat vin la pocăință?” Iar Psellos spune: „Pe cei ce s-au curățit cu baia științei.” Este o baie, în care se spală și se pierd toate întinările greșelilor, după cum zice dumnezeiescul Ioan Gură de Aur: „Mărturisirea păcatelor, pierdere a greșelilor se face” (Cuvântul 20 la Facere). Este o baie, care se face celor ce se pocăiesc, un al doilea botez, mai ostenitor decât primul Botez, dar necesar și foarte folositor spre mântuire, după cum spune Sfântul Grigorie Teologul: „Știu încă și un al cincilea botez, cel prin lacrimi, dar este mai ostenitor” (Cuvântul I).

Mărturisirea este o doctorie atât de lucrătoare încât strică de îndată otrava păcatului celui lesne de iertat și a celui de moarte - care este un rău nemărginit - și înlătură orice neputință nevăzută. Întoarce în suflet sănătatea cea mai dinainte și Harul. Este o doctorie atât de minunată încât

*Scăldatu-s-a mai înainte până în șapte ori Neeman,
Și de lepra ce era cuprins, s-a tămăduit în Iordan.
Iar acum tot cel ce va cădea în adâncul pocăinței,
Se spală mai bine și își ia cununa biruinței.
Chip de pocăință a fost Iordanul la toate,
Întru carele Ioan a spălat poporul de păcate.
Mărturișiți-vă unul altuia de păcate*

(Iacov, stihul 16 în al cincilea din capete)

preface într-o clipă pe păcătos într-un frumos chip de înger, de unde mai înainte era închipuit pentru păcat sau într-un bou, precum Nabucodonosor (Daniil, Capitolul 4), sau într-un porc, precum Tiridat (Septembrie 30, Sinaxar), sau într-un diavol, precum Iuda: „*Și unul din voi, diavol este*” (Ioan 6, 70). Pe scurt, este o doctorie care schimbă pe om din osândit în slobod, din trupesc în duhovnicesc, din rob al diavolului în fiu al lui Dumnezeu, și din osândit la chinul cel veșnic în moștenitor al împărăției cerurilor. Este o doctorie care, pentru lucrările ei cele mai presus de fire, covârșește toate lucrurile firii, pentru că îndreptarea pe care aceasta o săvârșește în sufletul păcătosului, este fără de asemănare și mai mare chiar decât ar fi făcut Dumnezeu o altă lume nouă. Aceasta o însemnează și Sirah, spunând: „*Nu este nici o cumpănă vrednică sufletului celui înfrânat*” (26, 17).

Dar, o nenorocire! Această baie curățitoare și această doctorie minunată, adică mărturisirea cea folositoare de suflet, a devenit astăzi pentru creștini o Taină prea puțin folositoare; care, socotind că se curățesc în această baie, nici măcar să se spele n-au ajuns - după cum spune Solomon: „*Nepotul rău se socotește pe sine drept și de întinăciune nu s-a spălat*” (Pilde 30, 13).

De vreme ce unii, sau nu se mărturisesc deloc sau se mărturisesc foarte rar, iubind, ticăloșii, mai mult să se tăvălească ca dobitoacele în noroiul păcatelor lor, decât să alerge la această baie și să se curățească.

Alții, se mărturisesc însă nu cum se cuvine, pentru că nici cu cercetarea cuviincioasă a conștiinței și a păcatelor lor nu se spovedesc, nici cu zdrobirea și umilința necesară, nici cu hotărârea ca de-acum înainte să nu mai păcătuiască, nici cu facerea canonului care se cuvine - acestea toate sunt pentru o mărturisire bineplăcută lui Dumnezeu - ci se mărturisesc fără nici o cercetare, fără umilință, fără hotărâre și fără împlinirea canonului. Pe scurt, o fac poate din obișnuință, poate pentru că

vin Paștile, sau Nașterea lui Hristos sau Botezul. În acest chip mărturisindu-se cum nu se cuvine, se batjocoresc cu adevărat pe ei înșiși și se păgubesc. Întristându-ne noi pentru atâta mare pagubă și înșelare a fraților noștri creștini, ne-am nevoit să adunăm de la mulți dascăli această scurtă sfătuire către cel ce se pocăiește și cu aceasta să îndemnăm pe păcătoșii cei ce se mărturisesc să se mărturisească adeseori; iar celor ce se mărturisesc rău, să le tâlcuim și să-i facem să cunoască cum se cuvine să se mărturisească, pentru ca să fie plăcută lui Dumnezeu și folositoare mărturisirea lor și, ca urmare, să fie adevărată și fără de îndoială iertarea păcatelor lor, care se dă de la Dumnezeu prin duhovnic.

Deci, o fraților, primiți, vă rugăm, această sfătuire cu bucurie și câți ați pângărit sufletele voastre cu fel de fel de necurății ale păcatului, alergați către această baie curățitoare a Sfintei Mărturisiri, ca să vă curățiți: „*Spălați-vă și vă curățiți*” - vă poruncește Dumnezeu prin Proorocul Isaia - „*lepădați viclășugurile din sufletele voastre*” (1, 16). Iar câți aveți bube gânditoare în suflet și rănilile voastre s-au împuțit și au putrezit de nebunia voastră - după cum zice David - alergați la această minunată doctorie, ca să vă vindecați. Și iarăși: câți v-ați mărturisit rău până acum, siliți-vă, pentru dragostea lui Dumnezeu și a sufletelor voastre, să vă mărturisiți de acum înainte drept și cum se cuvine.

CAPITOLUL I

Cum se cuvine să se pregătească cineva, înainte de a merge să se mărturisească

Frate al meu, păcătosule, când vrei să te pocăiești și să te mărturisești se cuvine să ai această pregătire. Să știi, mai întâi, că pocăința, după cum spune dumnezeiescul Ioan Damaschinul (Cartea 2, Capitolul 47), este o întoarcere de la cele din afară de fire la cele după fire,¹ și de la diavol la Dumnezeu – care se face cu osteneală și cu nevointă. Deci și tu, o, iubite cititorule, de voiești să te pocăiești cum se cuvine, ești dator să lași pe diavol și lucrurile cele diavolești ale lui, și să te întorci către Dumnezeu și către petrecerea cea după Dumnezeu. Să lași păcatul, care este afară de fire și să te întorci la fapta cea bună, care este cea după fire. Să urăști răutatea atât de mult, încât să poți zice și tu cu David: „Nedreptatea am urât și m-am scârbit” (Psalm 118). Dimpotrivă, să iubești binele și poruncile Domnului atât de mult, încât să zici: „Iar legea ta am iubit”; și iarăși: „Pentru aceasta am iubit poruncile Tale mai mult decât aurul și topazul” (Psalm 126). Pe scurt, te sfătuiește Duhul prin înțeleptul Sirah, așa zicând: „Întoarce-te către Domnul și părăsește păcatele; întoarce-te către Cel înalt și de la nedreptate și urăște lucrarea cea rea” (17, 19,20).

Nota îngrijitorului prezentei ediții

¹ Această întoarcere de la cele din afara firii la cele conform firii poate fi înțeleasă foarte ușor dacă înțelegem păcatul, așa cum spun Părinții Bisericii, ca o alunecare de la cele ale firii la cele din afara firii, sau ca o folosire a celor ce țin de fire în lucrări potrivnice rațiunii pentru care acestea există. Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că păcat este atunci

când un mădular ce aparține firii este folosit pentru altceva decât în scopul pentru care a fost creat. Păcatul trebuie înțeles ca o lucrare împotriva firii. Fiecare mădular al organismului uman, ca și fiecare funcție a acestuia, sunt înscrise în sensul lor firesc. Orice om cunoaște acest lucru. Când folosim orice mădular într-o lucrare care nu este înscrisă în fiziologia lui, atunci depășim în sens negativ limitele firii și ne înscriem pe o traiectorie potrivnică acesteia.

Câte sunt părțile pocăinței

Apoi, să știi că părțile pocăinței sunt patru: înfrângerea (zdrobirea), mărturisirea, facerea canonului și dezlegarea păcatului, care se face de Harul Sfântului Duh prin duhovnic. Aceasta se numește și cheie și într-adevăr acesta ține Taina Pocăinței.

Ce este înfrângerea?

Înfrângerea este un necaz și o durere desăvârșită a inimii, care se face pentru că omul cu păcatele sale a întristat pe Dumnezeu și a călcat Dumnezeiasca lui Legea. Această durere nu stă numai în simțiri, adică în suspinuri și lacrimi, ci stă cu deosebire în a urî păcatul, în voința cea mai lăuntrică a omului de a nu voi să-l mai facă niciodată.

Durerea și înfrângerea inimii, sunt - după cum zice Coresie - alcătuitoare ale pocăinței. Câtă vreme durerea se află în inimă, omul este în pocăință; dar îndată ce va lipsi durerea aceasta din inimă lipsește și pocăința. Așadar, durerea și zdrobirea se cuvine să se afle totdeauna în inima celui ce se pocăiește, numai astfel pocăința lui este adevărată. Însă această înfrângere a inimii este a celor ce sunt desăvârșiți și fii. Ea este pricinuită numai de dragostea cea către Dumnezeu, adică se pocăiește un fiu numai pentru că a mâhnit pe tatăl său și nu

din teama că va fi lipsit de moștenirea părintească, sau va fi alungat din casa tatălui său.²

Notă

¹ 2. Pentru prima dată într-o lucrare despre spovedanie, din câte circulă astăzi, relația personală și directă a omului cu Dumnezeu este pusă în prim plan. Înainte de orice, este relația personală dintre noi, ca fii, și Dumnezeu, ca Tată. Autorul atrage atenția asupra ierarhiei corecte a lucrurilor. Una este durerea care vine din tulburarea relației cu o persoană iubită și alta este durerea care vine din pierderea unui avantaj sau a unui interes, oricât de binecuvântat ar fi acesta. Durerea pe care o simte cineva din pierderea relației personale cu Dumnezeu este temeiul cel mai sănătos al spovedaniei. Este diferența dintre omul liber și omul sclav, despre care vorbește autorul mai jos. Omul liber simte că prin păcat îi este afectată relația sa personală cu Dumnezeu, cel sclav simte că este păgubit cu ceva, că pierde un bun pe care-l avea.

Ce este părerea de rău

Pe lângă zdrobire, mai este părerea de rău. Aceasta este un necaz și o durere nedesăvârșită a inimii, care se întâmplă nu pentru că omul cu păcatele sale a mârșit pe Dumnezeu, ci pentru că s-a lipsit de Dumnezeiescul Har, a pierdut raiul și a dobândit chinul. Aceasta este a celor ce nu sunt desăvârșiți, adică a slugilor și a robilor, pentru că este pricinuită nu din dragostea de Dumnezeu, ci din frica și din dragostea de sine, adică se pocăiește o slugă pentru că a pierdut simbria sa și un rob pentru că se teme de pedepsele stăpânului său. Deci și tu, frate al meu păcătosule, dacă voiești să dobândești în inima ta zdrobirea aceasta și părerea de rău și prin acestea să se facă mărturisirea ta bine plăcută lui Dumnezeu, se cuvine să faci acestea:

Mărturisirea se cuvine să se facă la cei mai iscusiți duhovnici

Mai întâi, cercetează și te interesează care este cel mai iscusit duhovnic, pentru că zice Marele Vasilie (Hotărîrea, pe scurt, 229): „Precum patimile și rănilor trupului nu le arată oamenii decât la cei mai iscusiți doctori, care știu să le vindece, așa și păcatele se cuvine să se arate nu la oricine s-ar întâmpla, ci la cei care pot să le tămăduiască.

Cum să-și cerceteze cineva conștiința sa

Adună-te, fratele meu, și mai înainte de a merge la un duhovnic ca acesta, cu două sau trei săptămâni înainte, mai ales la începutul celor patru posturi ale anului, șezi și cu liniște plecându-ți capul, fă cercetarea conștiinței tale - pe care Filon o numește divan al științei - și fă-te nu apărător, ci judecător al păcatelor tale, socotind și tu ca și Isaia, toată vremea vieții tale cu necaz și amărăciune a sufletului: „Socotivoi toți anii mei întru amărăciunea sufletului meu” (Isaia 38, 15). Sau, măcar după ce te-ai mărturisit, socotește câte păcate ai făcut cu lucrul, cu cuvântul, cu învoiala gândurilor. Numără lunile. De la luni treci la săptămâni și de la săptămâni la zile. Adu-ți aminte de oamenii cu care ai păcătuit și de locurile în care ai păcătuit. Cercetează-te cu multă strădanie, pentru ca să afli fiecare păcat al tău.

Deoarece oamenii se îngreuiază în vremea aceasta să facă o cercetare amănunțită a conștiinței lor, sau uită și nu pot să-și aducă aminte de păcatele lor, iată, ți-am descoperit în învățătura cea către duhovnic, păcatele cele de moarte, cele vrednice de iertare și cele ale lipsirii. Ți-am descoperit și cele

zece porunci. Ți-am descoperit și cine este cel ce greșește la fiecare dintr-acestea, ca să-ți ușurăm greutatea aceasta și să te facem să-ți aduci aminte cu ușurință de păcatele tale. Deci, făcând cercetare, adu-ți aminte ce păcate, din cele ce se află acolo, ai făcut, pentru ca să le mărturisești.

Și precum vânătorii nu se mulțumesc numai să afle fiara înlăuntru în pădure, ci se sârguiesc în orice chip să o și omoare, așa și tu, frate al meu păcătosule, să nu te mulțumești numai a cerceta conștiința ta și a afla păcatele tale - pentru că doar această cercetare te va folosi puțin - ci luptă-te cu orice preț să omori păcatele tale cu durerea inimii tale, adică cu zdrobirea și cu părerea de rău. Și ca să câștigi zdrobirea, socotește paguba cea mare ce ți-au pricinuit-o păcatele tale la Dumnezeu. Și ca să câștigi și părerea de rău, socotește și vătămarea cea mare, ce ți-au pricinuit-o ție păcatele tale.

Trei vătămări pricinuieste păcatul la Dumnezeu

1. Tu, cu păcatele tale, ai ocărit și ai necinstit pe Dumnezeu cel Înalt și Mare; tu, un vierme, pe un Atotputernic; tu, tină, pe un Făcător a toate; tu, cel ce ești nimic, pe Unul ce este fără de mărginire; fiindcă ai călcat Legea Lui: „Prin călcarea legii, pe Dumnezeu Îl necinstești!” (Romani 2, 23).

2. Tu, cu păcatele tale, te-ai arătat nemulțumitor rob și fiu, Unuia ca acesta, prea bun Stăpân și prea iubitor Tată al tău, care te-a iubit pe tine din veac, nu pentru vreo vrednicie a ta, ci numai pentru singură bunătatea Lui, și a hotărât, în socoteala Sa cea Dumnezeiască, ca să te zidească acolo unde putea să facă pe alții în locul tău;³ care ți-a dăruit ființa; te-a zidit după chipul Său și asemănarea Sa; ți-a dat un trup cu toate simțirile și un suflet cu toate puterile;⁴ ți-a purtat de grijă până acum de hrană, de îmbrăcăminte și de locuință; a

poruncit zidirilor Sale celor simțitoare ca să-ți slujească; te-a izbăvit de atâtea primejdii, de atâtea boli, de atâtea sărăcie - pe care alții o pățimesc; ți-a dat un înger să stea totdeauna lângă tine, ca să te păzească;⁵ a iconomisit a te naște din părinți creștini; te-a primit de atâtea ori la Tainele Sale; te-a făcut fiu al Său prin Sfântul Botez; te-a izbăvit din mâinile diavolului; s-a făcut Om pentru tine și Și-a vărsat Sângele Său până la cea de pe urmă picătură, ca să te facă moștenitor al împărăției Sale; te-a așteptat de atâtea ori ca să te pocăiești, după ce ai păcătuit osândind pe alții pentru păcate mai mici; vine după tine, acolo unde fugi; bate în inima ta acolo unde tu nu voiești; îți vorbește, te iubește, te roagă, pentru că voiește izbăvirea ta, mântuirea ta.⁶ Pe scurt, pentru ce te-ai arătat nemulțumitor unui Stăpân ca Acesta, care ți-a dăruit atâtea faceri de bine: ale firii, ale Harului de obște, în parte ascunse, în parte arătate, și ceea ce este mai înfricoșător decât toate, că în timp ce ai luat toate darurile acestea tu, zidirea cea nemulțumitoare, înaintea ochilor Lui, ai îndrăznit și I-ai dat în loc de răsplătire, răutățile tale.⁷ Ah, frate al meu, păcătosule! Și dacă un om asemenea ție, ar fi vrut să-ți facă ție numai un dar dintre toate acestea, nu ai fi știut cum să-i mulțumești. Dar acum, fiindcă nu un om, ci un Dumnezeu prea înalt, Făcătorul tuturor oamenilor și al îngerilor, ți-a făcut atâtea și atâtea daruri, tu te arăți către Dânsul atât de nemulțumitor? Minunează-te, frate! Minunează-te! Cum te-a suferit pământul și nu s-a despicat ca să te înghită de viu! Minunează-te, cum cerul nu a aruncat săgeți de fulgere ca să te ardă! Cum aerul pe care l-ai întinat cu păcatele tale, n-a suflat suflări otrăvitoare ca să te otrăvească! Cum nu s-au ridicat toate stihiiile asupra ta, ca niște fiare, să te înghită de viu, nesuferind să te vadă pe tine potrivnicul și vrăjmașul, care arăți cu păcatele tale atâtea nemulțumire către Ziditorul lor și către Făcătorul tău de bine! „Ne-am înrăutățit și răzvrătit, acestea răsplățiți Domnului?” (Deuteronom 32, 5).

3) Ai vătămat pe Dumnezeu, făcând cu păcatele tale o neuzită nedreptate și defăimare împotriva izbăvirii pe care ți-a făcut-o Fiul lui Dumnezeu, L-ai răstignit și a doua oară pe cruce, ai călcat dragostea Lui, ai pângărit prea sfânt Sângele Lui, ai ocărât Harul Duhului Lui, I-ai deschis rănile, I-ai înnoit scuișoarele, pâlmuirile, cununa cea de spini, bătăile, piroanele, sulita, toate patimile și ocările, săvârșind păcatul, care a fost pricina răstignirii Lui: „A doua oară răstignind loruși pe Fiul lui Dumnezeu și batjocorindu-L”, zice dumnezeiescul Pavel (Evrei 6, 6).⁸

Ah frate al meu! Dacă ai fi socotit cum se cuvine aceste trei sulite, cu care păcătuind, L-ai rănit pe Dumnezeu, sunt încredințat că ai fi strigat și ai fi răcnit ca un leu cu suspine adânci: „Răcnit-am din suspinarea inimii mele!” (Psalm 37,8). Sunt încredințat că ai fi urât și te-ai fi îngreșat de păcat și ai fi zdrobit inima ta în mii de bucățele, chiar dacă ar fi fost cea mai aspră și mai împietrită inimă, și ai fi făcut-o să verse lacrimi de sânge. Pentru aceasta, pe cât îți stă în putere, petreci gândind la acestea trei, pe care, mai pe larg, le găsești la capitoul 4, ca să câștigi sfânta zdrobire – care este partea cea mai aleasă și mai folositoare a pocăinței – mâhnindu-te nu pentru altceva,⁹ cât pentru că ai păcătuțit împotriva lui Dumnezeu și ai mâhnit pe Sfântul Duh al Lui, după cum zice Apostolul: „Și nu mâhniți pe Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu” (Efeseni 4,30). Așa cum David nu se mâhnea atât pentru alte pagube ce i-a făcut păcatul, cât pentru că l-a făcut să vatăme pe Dumnezeu, chiar dacă s-a vătămat și pe sine și pe alții. Pentru aceea și spunea: „Ție unuia am greșit și rău înaintea Ta am făcut.” Asemenea și Manase, numai pentru aceasta se mâhnea și odihna nu avea vreodată inima lui: „Nu este mie slăbire, pentru că am întărâtat mânia Ta și rău înaintea Ta am făcut, nefăcând voia Ta și nepăzind poruncile Tale.” Această rugăciune a lui Manase, pe care o adeverește și Sfântul Efrem aducând și mărturii dintr-înșă, citește-o și tu, frate, căci este foarte umilitoare, mai ales când te pregătești să te mărturisești.

^{3.} Într-adevăr, cel mai mare dar pe care ni l-a făcut Dumnezeu este acela al propriei noastre existențe. Faptul că m-am născut eu și nu altcineva ține de o serie întreagă de factori, care nu pot fi rodul întâmplării, ci al voii lui Dumnezeu. M-am născut eu întrucât s-au însoțit în căsnicie cei doi părinți ai mei, Pătrașcu și Maria; dacă unul din părinți era altul, desigur, nu mă mai năștem eu, ci altcineva, întrucât din însoțirea altor părinți se nasc alți copii. Însoțirea celor doi părinți ai mei a fost făcută posibilă de existența acestora, care la, rândul ei, depinde de aceeași serie nemărginită de factori, de care depinde și nașterea mea. Dacă nu se însoțeau acești bunici ai mei din partea tatălui, Ion și Lambra, nu s-ar fi născut tata niciodată și deci nici eu nu m-aș fi născut niciodată. La fel, dacă nu se însoțeau acești bunici din partea mamei, Nicolae și Safta. Același lucru se întâmpla dacă nu se însoțeau cele patru perechi de străbunici ai mei... Și logica continuă la nesfârșit, într-o adâncire pur și simplu amețitoare în istoria omenirii. Dacă aș avea conștiința că eu nu m-aș fi născut niciodată în condițiile în care un singur component al arborelui meu genealogic ascendent ar fi fost altul decât cei care au fost, atunci aș înțelege și mărimea minunii și a darului dumnezeiesc care este existența mea. M-am născut eu, și nu altcineva, întrucât părinții mei au zămislit un prunc la data la care am fost zămislit eu; dacă zămisirea avea loc mai devreme sau mai târziu, nu mă nășteam eu, ci altcineva. M-am născut eu, întrucât din acea întâlnire a părinților mei s-a zămislit un băiat și nu o fată... Dacă se zămislea o fată, eu n-aș fi mai existat! N-aș fi mai existat niciodată! Eu nu puteam fi conceput decât atunci când am fost conceput și de către părinții care m-au conceput. Cea mai mică modificare în procesul de zămislire ar fi făcut ca eu să nu mai exist niciodată. Ce ar fi însemnat asta? Nu știu! Știu, însă, ce înseamnă faptul că exist!

^{4.} După ce înțelegi cât de mare este darul că ești tu, personal, și nu altcineva, gândește-te în continuare cât de frumos și cât de minunat este modul în care ești, ca om. Ești nu ca o piatră, nici ca o floare sau ca o vietate dintre vietățile pământului, ci ca om, zidit, adică, după chipul lui Dumnezeu: liber în mișcările tale - nu captiv vieții reglate prin instincte - și, mai ales, conștient de existența ta, de existența întregii lumi și de existența lui Dumnezeu - chemat adică să te hrănești și să crești din

relația conștientă și îmbucurătoare cu lumea, cu semenii și cu Dumnezeu. Din nefericire, omul este pentru el însuși cel mai mare necunoscut. S-au dezvoltat foarte mult științele. S-a ajuns la cele mai stricte domenii de cercetare, unde cunoașterea umană a ajuns foarte departe. Tendința analitică domină cunoașterea umană de veacuri în dauna viziunii de sinteză. Ce este el ca întreg? În ce constă, de fapt asemănarea cu lui cu Dumnezeu?

5. Un alt motiv pentru a fi mulțumitor lui Dumnezeu este purtarea Lui de grijă, care este permanentă și se manifestă în toate cele prezentate de autor foarte frumos și cuprinzător

6. În fine, a avea în vedere că purtarea aceasta de grijă izvorăște din dragostea lui Dumnezeu pentru tine, o dragoste personală și nu abstractă, o dragoste care se manifestă mai ales în faptul că este atât de îngăduitor și dispus să treacă cu vederea și să-ți ierte toate nesăbuintele și toate greșelile cu care L-ai supărat.

7. Taina mărturisirii nu este un exercițiu psihologic, așa cum îl percep descori mulți dintre semenii noștri, uneori chiar preoți și credincioși. Taina spovedaniei este un act sacramental care privește relația fiecăruia dintre noi cu Dumnezeu și are o puternică întemeiere teologică. Un credincios se poate așeza corect în Taina Mărturisirii numai întrucât mărturisește adevărul Bisericii, crezul Bisericii, și este conștient de relația sa cu Dumnezeu și de toată iconomia dumnezeiască, ce culminează cu întruparea Fiului lui Dumnezeu, care-l privește și pe el personal. Teologic și bisericesc, un lucru este păcat nu numai pentru că face un rău imediat subiectului care l-a înfăptuit, ci pentru că se reflectă asupra relației personale cu Dumnezeu și mai ales asupra a tot ceea ce Dumnezeu a făcut și face pentru mine. Numai înțelegerea rădăcinilor teologice ale păcatului va reuși să-l determine pe credincios la o pocăință reală. Perspectiva teologică, în chip absolut minunat promovată de autorul acestei cărți, depășește rămânerea la o înțelegere moralistă, conform căreia un lucru făcut de om este evaluat ca bun sau rău în funcție de o listă cu fapte bune și una cu cele rele. O astfel de evaluare conduce la împărțirea oamenilor în buni și răi și la nenumărate consecințe negative care decurg de aici. Fundamentarea teologică duce lucrurile până la capăt, până la Dumnezeu,

și ia în seamă cum faptele noastre afectează relația noastră cu Dumnezeu. Taina Spovedaniei rămâne inconfundabilă cu orice altă investigație sufletească tocmai datorită suportului ei teologic și finalității ei teologice. Ne spovedim ca să ne împăcăm cu Dumnezeu și împăcându-ne cu Dumnezeu ne recuperăm starea de sănătate care izvorăște tocmai din comuniunea netulburată cu Dumnezeu.

9. Nu te gândești întâi de toate la ce rău ți-ai făcut ție prin greșelile sau faptele tale, sau semenilor tăi sau lumii înconjurătoare, ci gândește-te că ai mahnit cu ele pe Tatăl tău, pe Dumnezeul tău, care ar trebui să reprezinte pentru tine totul sau, oricum, mai mult decât orice altceva. Este absolut minunată această insistență a autorului asupra ierarhiei adevărate a lucrurilor, care-L așează pe Dumnezeu înainte de orice și mai presus de orice, conform adevărilor credinței noastre. Prioritatea absolută a persoanei în fața lucrurilor și a relației personale în fața oricăror alte relații - criteriul fundamental al teologiei ortodoxe - este aici ilustrat în chip magistral.

Trei vătămări pricinuieste păcatul celui păcătos

Ca să dobândești părerea de rău, socotește, frate, și câte răutăți ți-au pricinuit ție păcatele:

1. Socotește că acestea te-au făcut pe tine să pierzi darurile cele mai presus de fire pe care ți le-a dăruit Dumnezeu în viața aceasta, adică: darul îndreptării,¹⁰ darul dobândirii de fii, darul îndelungii viețuirii și celelalte; chiar și numai o singură treaptă a acestor daruri este mai cinstită decât toate bunătățile, decât toată înțelepciunea, decât toate frumusețile, decât toate puterile; pe scurt, decât toate darurile firii și cinstitele bunătăți ale lumii acesteia, precum spune Solomon: „N-am pus alături de ea nici pietrele cele mai scumpe, fiindcă tot aurul din lume, pe lângă ea nu este decât nisip” (Înțelepciunea lui Solomon 7, 9).

2. Socotește că acestea te-au făcut pe tine să pierzi fericirea cea veșnică a raiului, unirea cu Dumnezeu, petrecerea împreună cu Îngerii, bucuria cea negrăită, împărăția cea cerească, odihna cea pururea, lumina cea veșnică, pe scurt, bunătățile acelea pe care nici ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici mintea omului nu poate să le înțeleagă; te-au făcut să le schimbi pe toate acestea cu o puțină, cu o amară și murdară dulceță,¹² și să le defaimi pe toate ca pe un nimic, precum și îndărătnicii iudei au defăimat Ierusalimul, care este chip al raiului: „*Și au defăimat pământul cel dorit*” (Psalm 105, 25).

3. Socotește că păcatele acestea ți-au pricinuit munca veșnică, focul cel nestins, scârșnirea dinților, viermele cel neadormit, pedeapsa tuturor simțurilor trupului și a tuturor puterilor sufletului tău, care suflet va avea pururea ceea ce urăște și nu va avea niciodată ceea ce pofteste. Acolo nu vei dobândi niciodată vreo dulceță, nu vei mai vedea nici un prieten al tău, nu vei mai vorbi cu nici o rudenie a ta, nu vei afla somn niciodată, nu vei afla odihnă nici măcar un minut de la chinătorii diavoli care vor să te muncească. Pe scurt, așadar, socotește că păcatele te-au făcut pe tine să dobândești un veac fără de sfârșit al muncilor celor veșnice, veac din care un singur minut, după atâtea mii de ani cât este nisipul mării, câte sunt stelele cerului, câte sunt picăturile ploii, câte sunt frunzele copacilor, nu va trece minutul acela niciodată: „*Și se va munci în foc și în pucioasă... Și fumul muncii lor se suie în veacul veacurilor*” (Apocalipsa 4, 10,11).¹³

Acestea socotind, o iubite, după cea de a doua socoteală, cu adevărat se va umili inima ta și vei câștiga părerea de rău, întristându-te, dacă nu pentru altceva, măcar pentru că, din păcatele tale, tu însuți ești cel care ai pătimit o pagubă nemărginită, pagubă pentru care, dacă s-ar fi dat toate împărățiile lumii, nu s-ar plăti nici o părțică cât de mică.¹⁴

Puțină este paguba?! Puțină mânia, ca să pierzi, o, ticăloase păcătosule, pe Dumnezeu, care este dulceță, veselie, dorire fără de sațiu, fericire, lumină și începătură a luminii, viață și începătură a vieții, înțelepciune și începătură a înțelepciunii?

Puțină este mânia de a prierde pe Dumnezeu, a Cărui frumusețe covârșește toată frumusețea, a Cărui înțelepciune covârșește toată înțelepciunea; dulcețata Lui covârșește toată dulcețata, numai o rază a slavei Lui de ar fi strălucit în iad, îndată iadul s-ar fi făcut rai.

Puțină este mânia de a pierde pe Tatăl cel fără de început, pe Fiul cel împreună fără de început și pe Prea Sfântul Duh, pe Dumnezeu cel în trei Ipostasuri, de la care fiecare lucru frumos are frumusețea, fiecare lucru strălucit are strălucirea, fiecare viețuitor are viața, fiecare gânditor are gândirea și fiecare ființă are existența?

Într-un cuvânt, puțină este mânia să pierzi, ticăloase, pe Dumnezeul tău, care este bunătatea cea prea înaltă, începutura, mijlocul și sfârșitul ființei tale? „*Cunoaște și vezi - îți strigă însuși Dumnezeu - cunoaște și vezi, că amar îți este să Mă părăsești pe Mine, zice Domnul Dumnezeul tău*” (Ieremia 2,19).

Dacă Isaav, numai pentru că a pierdut dreptul de întâi născut și binecuvântarea tatălui său, a lui Isaac, s-a mâhnit și a strigat cu glas amar și înfricoșat, iar tu, de trei ori ticălosule, să nu strigi până la ceruri? Cum tu, ticălosule, să nu suspini din adâncul inimii pentru că ai pierdut atâtea mai presus de fire binecuvântări și daruri ale Tatălui tău celui ceresc, pentru că ai moștenit nemărginite munci, pentru că pierzând pe Dumnezeul tău, împreună cu Dânsul ai pierdut toate cele dimpreună cu El?! O pierdere nemărginită ! O pierdere nemăsurată !

Sunt încredințat, o frate, că de ai fi văzut vreodată această mare pierdere ce ai luat cu păcatele tale, ai fi strigat ca

împăratul acela, care zicea în vremea morții sale, că pe toate le-a pierdut, fiindcă pierzând pe Dumnezeu, a pierdut și trupul și sufletul, și pământul și cerul, pe cele vremelnice și pe cele veșnice, și pe toate, toate: „Pierdut-am toate, lipsitu-ne-am de toate!” Sunt încredințat că de ai fi văzut înaintea ta adunate toate acestea pe care le-ai pierdut, de mii de ori ai fi hotărât să nu mai păcătuiești, ci să te îndrepti și să viețuiești o viață sfântă.

Note ale îngrijitorului prezentei ediții

10. Posibilitatea și capacitatea de a se îndrepta este, cu adevărat, un dar neprețuit, fără de care omul ar rămâne sub povara neconținut crescândă a schilodirii proprii firi prin faptele sale necugetate. Acest dar Dumnezeu l-a făcut mai întâi prin creație, întrucât natura umană fiind natură creată este și schimbătoare, îndreptarea fiind posibilă tocmai datorită caracterului schimbător al acesteia. În al doilea rând, darul îndreptării a fost întărit de darul iertării, încredințat de Mântuitorul Hristos apostolilor Săi, și prin aceștia preoțimii.

11. Nu este vorba despre o negare a celor de aici, a celor pământești, ci despre o justă așezare a lor în comparație cu cele cerești. Căderea și pierderea cea mare vine din confundarea bunătăților și dulceților acestei vieți pământești cu realitățile ultime și ignorarea făgăduinței celor cerești, față de care cele dintâi pot fi caracterizate drept amare. Astăzi, lumea pare a fi capacitate în întregime de ce-i poate oferi lumea creată. Toate zbatările omului vizează dobândirea bunătrăților acestei lumi create. Atâta tim cât mai există speranțe pentru a le dobândi, el nu se desprinde de aceste eforturi. Numai când circumstanțele vieții acestea pământești par a fi definitiv potrivnice unei bunăstări, omul începe să caute alternative.

12. De reținut faptul că răul pe care îl pricinuieste omului păcatul și lipsa spovedaniei, cuprins în cele trei vătămări, privește tot relația omului cu Dumnezeu. Și de data aceasta lucrurile au o bază teologică, nici psihologică, nici psihanalitică, nici filosofică. Prin păcat, omul pierde darurile lui Dumnezeu pentru viața aceasta și pentru veșnicie și suportă lipsa darurilor și acum și în veșnicie. Este de fapt o întoarcere cu spatele la Dumnezeu, prin care omul refuză inconștient darurile lui Dumnezeu.

14. Absolut semnificativ este faptul că autorul, așa cum ar trebui orice duhovnic să facă, nu încearcă să determine pe credincios la spovedanie amenințându-l cu toate relele iadului. Înainte de toate și cu o insistență demnă de remarcat, îl provoacă vorbindu-i despre mărimea și mulțimea darurilor pe care le pierde, depărtându-se de Dumnezeu. Este o abordare pozitivă care întărește convingerea noastră că autorul vorbește despre toate acestea din propria experiență. Cine a gustat din bunătățile cerești va folosi argumentul pozitiv al nemărginitei bucurii, cine nu a gustat va recurge mai curând la argumentul amenințării.

Cum că mâhnirea pentru bunătățile cele vremelnice este nefolositoare

Să știi încă și aceasta, frate, că nu se cuvine să te mâhnești dacă pentru păcatele tale vei pierde vreo firească și vremelnică bunătate, sau pe fii tăi, sau pe femeia ta, sau însăși împărăția lumii, sau chiar însăși viața ta; pentru că mâhnirea aceasta nu se socotește ție întru pocăință, ci este deșartă și nefolositoare și nepermisă la Dumnezeu.

S-a mâhnit și Saul într-atât, când a auzit de la Samuil că-și va pierde și împărăția și însăși viața, încât de frică a căzut la pământ („Și s-a sărguit Saul și a căzut, stând pe pământ” – I Regi 28, 20), însă în zadar. Antioh, în cunoștința răutăților pe care le-a făcut, a văzut că pierde și viața și împărăția cu cea moarte de durere, dar în deșert; pentru aceasta și zice Scriptura: „Și se ruga pângăritul către Stăpânul care nu-l va mai milui pe el” (2 Macavei 9, 13).

Nu mai zic că mâhnirea ce se face pentru bunătățile cele lumești și vremelnice, nu este numai nefolositoare păcătosului, ci îi pricinuieste și moarte – precum zice Pavel: „Mâhnirea lumii lucrează moarte” (2 Corinteni 7, 10).

CAPITOLUL II

Cum se cuvine să se mărturisească păcătosul

După ce vei socoti în acest chip păcatele tale și te vei pregăti cu zdrobirea inimii și cu părerea de rău, atunci mergi la duhovnicul cel iscusit, cum am spus. Dacă știi carte, însemnează păcatele tale pe hârtie ca să nu le uiți. Dacă va fi departe locuința duhovnicului, nu te lenevi, așa cum nu te lenevești să mergi la un doctor iscusit pentru boala trupească, când este departe. Zi și tu ca fiul cel risipitor: „*Sculându-mă, mă voi duce la tatăl meu.*”

Venind la duhovnic, când acela îți va spune să-ți mărturisești păcatele înaintea Stăpânului Hristos, atunci, îngenunchind înaintea Sfintei Lui Icoane spune: „Părinte, greșit-am la cer și înaintea Ta și nu sunt vrednic să mă numesc fiul Tău! Iată astăzi, Părinte, prin duhovnicul meu acesta, mă voi mărturisi Ție întru dreptatea inimii”. Și să începi a te mărturisi.

Se cuvine să știi, că de nu vei face cercetarea cea de cuviință a păcatelor tale mai înainte de a te mărturisi, câte păcate vei uita și nu le vei mărturisi, sunt neiertate; pentru că uitarea aceasta a fost voită, putând să-ți aduci aminte de ele cercetându-te, și nu ai făcut-o. Dar de vei face cercetarea cea de cuviință și se va întâmpla să uiți vreun păcat, ca un om care uită, acest fel de păcat, spun unii Părinți că se iartă împreună cu celelalte păcate pe care le-ai mărturisit, pentru că uitarea aceasta nu este de voie, ci fără de voie. Dacă după mărturisire îți vei aduce aminte, trebuie să mergi din nou la duhovnic și să mărturisești și acel păcat, pe care ți l-ai amintit.

Ce este Mărturisirea?

Înainte de a începe, să știi că Mărturisirea este o arătare de voie, orală, a faptelor rele, a cuvintelor și a gândurilor, umilă, neprihănitoare, dreaptă, fără rușine, hotărâtă, care se face la duhovnic.

Mărturisirea se cuvine să fie de bună voie

Deci și tu, frate, se cuvine să mărturisești cu însăși gura ta, toate lucrurile, cuvintele și gândurile tale cele rele. Cu gura ta să spui păcatele tale, chiar dacă le ai scrise ca să nu le uiți, ai datoria ca tu singur să le citești duhovnicului.

Cei ce scriu păcatele și le dau în scrisoare duhovnicului greșesc și mărturisirea lor nu este desăvârșită. Să înceteze acest lucru fără de cale și să citească singuri zapisul păcatelor lor, nu de silă sau de nevoie, ci de voie spunând ca David: „*Și din voia mea mă voi mărturisi Lui.*” Să nu aștepti să te întrebe duhovnicul, ci tu singur să le mărturisești. Să nu te asemeni la aceasta cu împăratul Nabucodonosor, care nu spunea vrăjitorilor visul pe care l-a avut ca pe urmă vrăjitorii să-l dezlege, ci cerea de la ei să-i spună aceia și visul și tâlcuirea lui. Tu spune păcatele tale să le audă duhovnicul ca să le îndrepteze.

Mărturisirea se cuvine să se facă cu umilință

Se cuvine să te mărturisești cu umilință și cu zdrobire de inimă - așa cum își mărturisea femeia cea desfrânată păcatele sale și cananeeanca, așa cum vameșul se ruga să-i primească Dumnezeu mărturisirea sa și să-i dea iertarea păcatelor sale, căci „*inima înfrântă și smerită, Dumnezeu nu o va urgisi.*”

Această umilință se cuvine să o arăți și când te muștră duhovnicul pentru vreun păcat al tău, tăcând și nemâniindute, nici batjocorind cuvintele lui, ci primind muștrarea cu bucurie, ca și când ți-ar fi făcut aceasta însuși Dumnezeu. Ce zic: să o primești cu bucurie? Dacă este cu puțință, se cuvine, ca un osândit să te pleci la pământ și să uzi picioarele lui cu lacrimile tale – precum te sfătuiește Sfântul Ioan Scărarul, spunând: „Fă-te și cu comportarea și cu gândul, ca un osândit, la mărturisirea ta, privind în pământ; și dacă este cu puțință și picioarele doctorului, ca pe ale lui Hristos, cu lacrimi udându-le.” (Cuvânt 4)

La mărturisire se cuvine să nu învinovățești pe altcineva de păcatele proprii

Se cuvine să nu învinovățești pe unul sau pe altul, când te mărturisești, să nu spui că alții s-au făcut pricină ca tu să păcătuiești, așa cum și Adam a dat vina pe Eva și Eva pe șarpe. Să nu faci aceasta, ci numai și numai pe tine să te învinovățești și voința ta cea rea: «De voiești să învinovățești, pe tine însuși să te învinovățești», zice dumnezeiescul Gură de Aur (Cuvântul 51 la Matei) și Pildele: „Dreptul, lui își este pârător” (18, 17). Lui însuși, zice, și nu altora, pentru ca nu cumva căutând să imputinezi cu mărturisirea păcatele tale, să le înmulțești, adăugând și osândirea. Iar ce să zici la duhovnic te sfătuiește Ioan Scărarul (Cuvânt 4): „Spune și nu te rușina: a mea este umflătura, părinte; a mea este rana; dintru a mea lenevire s-a făcut, iar nu din a altuia; nimeni nu este pricinuator ei: nici om, nici duh, nici trup, nici altul careva, ci numai lenevirea mea».

Mărturisirea se cuvine să fie dreaptă

Se cuvine să te mărturisești cu inimă dreaptă și adevărată, arătând toate păcatele tale, cum le-ai făcut, cu toate împrejurările locului, ale vremii, ale persoanelor, ale pricinei, ale numărului și ale chipului — precum înapoi la capitolul al cincilea al „Invățăturii către duhovnic” se arată mai pe larg. Numele persoanelor cu care ai păcătuțit nu se cuvine să le pomeniești. Să-ți mărturisești păcatele, nici adăugând, nici scăzând; nici spunând jumătate din păcatele tale la un duhovnic și jumătate la altul, cum fac unii vicleni, nici descriindu-le cu cuvinte meșteșugite prin care, totodată, și ascunzi și arăți păcatul tău, cu gândul ca să imputinezi rușinea. Trebuie să te mărturisești cu simplitate și drept, cu inimă nevicleană și adevărată. Dacă te vei mărturisi cu vicleșug și cu arătare numai, nu numai că se va face urâtă mărturisirea ta lui Dumnezeu, care iubește totdeauna adevărul, ci păcatele pe care le-ai mărturisit, vor răsări din nou, precum răsar și perii albi la bătrâni, care nu-i dezrădăcinează, ci îi rad numai pe deasupra. Cum spune David: „Ca un brici ascuțit ai făcut vicleșug” (Psalm 51, 2).

Mărturisirea se cuvine să se facă fără de rușinare

Se cuvine să te mărturisești fără de rușinare, căci rușinea pe care o ai când te mărturisești, îți aduce slăvă și dar la Dumnezeu, după cum zice Sirah: „Este rușine care aduce păcat și este rușine care aduce slavă și dar” (4,24). Rușinarea aceasta te face să scapi de rușinarea care va fi în ziua înfricoșătoarei judecății, după cum spune Sfântul Ioan Scărarul (Cuvânt 4): „Nu este cu puțință fără de rușine a te schimba de rușine”, sau Sfântul Grigorie Teologul (Cuvânt la Botez): „Să nu te rușinezi mărturisindu-ți păcatele, pentru că prin rușinea de aici scapi de rușinea de acolo”.

Ce te rușinezi, păcătosule? Când ai făcut păcatul nu te rușinași și acum când cauți să-l ușurezi, te rușinezi? Ah, nebunule! Nu știi că rușinea aceasta este a diavolului, care atunci când faci păcatul, îți dă îndrăzneală și nerușinare, iar când îl mărturisești, îți dă frică și rușinare? Așa mărturisește Sfântul Ioan Gură de Aur: „Păcatului îi dă îndrăzneală, iar mărturisirii rușine”. Despre aceasta citim în Pateric, că un părinte îmbunătățit a văzut pe diavolul mergând adeseori la mărturisirile duhovnicilor, ca să dea rușinare păcătoșilor care se mărturiseau.

Dumnezeu, o frate, nu ți-a dat duhovnic vreun înger sau vreun arhanghel, ca să te rușinezi, ci un om, un pățimas asemenea ție, ca să nu te rușinezi. Și pentru ce să te rușinezi? Dacă ai fost înștiințat de alții sau ai bănuială că duhovnicul tău arată altora păcatele tale, aceasta fratele meu, să nu te împiedice de la mărturisire, căci este înșelarea diavolului, cu care caută să piardă sufletul tău. Mergi fără frică și mărturisește-ți păcatele. Dacă acela le va arăta (lucru foarte cu anevoie, ca să nu zic că este cu neputință să se facă), acela are să dea seama lui Dumnezeu pentru răul acesta pe care-l face; iar tu cel ce te-ai mărturisit, ești cu totul nevinovat și iertat de păcatele tale. Așa te încredințează Sfântul Meletie Mărturisitorul (Treapta 171): „Dacă vreunul dintre duhovnici va arăta mărturisirea și o va defăima, acesta va da socoteală în fața lui Dumnezeu în ziua judecății; iar cel ce s-a mărturisit, este cu totul nevinovat și de greșelile sale desăvârșit iertat”.

Cei ce se pocăiau în vremea de demult, stăteau la ușa Bisericii și își mărturiseau păcatele lor la toată mulțimea care intra în Biserică - precum spune Sozomen: „Dintru început așa s-a socotit de preoți, să-și arate păcatele cel ce se mărturisește, la toată mulțimea Bisericii” (Cartea 7, Capitolul 16).

Dreptul Iov nu se rușina să se mărturisească la toată mulțimea - precum singur spunea: „Că nu m-am întors de

mulțimea multă a gloatei, ca să nu mă mărturisesc înaintea lor” (Iov 31, 34). Iar tu, fratele meu, păcătos fiind și numai înaintea unui om mărturisindu-te, pentru ce să te rușinezi?

Păcatele trebuie să se arate ori aici, ori acolo

Una din două: ori aici, pe pământ, la duhovnic, trebuie să-ți arăți păcatele tale, ori acolo, la înfricoșătorul Judecător. Dacă aici le vei ascunde, să știi că acolo înaintea tuturor îngerilor și a tuturor oamenilor se vor vădi negreșit, de înfricoșătorul Judecător, cu mare mustrare asupra ta: „Te voi mostra și voi pune înaintea feței tale păcatele tale” (Psalmul 49, 22). Și ce spune Judecătorul? Înseși păcatele tale nemărturisite te vor mostra atunci și te vei vădi la Divanul cel a toată lumea: „Te va pedepsi pe tine depărtarea ta, și răutatea ta te va mostra pe tine” (Ieremia 2, 19). Spune încă și Dumnezeiescul Gură de Aur: „Acolo vom vedea greșelile noastre înaintea ochilor noștri, goale și descoperite și vom plânge în zadar”. Iar Marele Vasilie spune că vom vedea atunci păcatele noastre, pe fiecare așa cum l-am făcut (Capitolul 8 al învățaturii către Duhovnic).

Dacă va rămâne numai un păcat nemărturisit rămân neiertate și celelalte

Dacă vei mărturisi toate păcatele tale și vei ascunde, de rușine, numai unul, să știi că nu numai păcatele pe care nu le-ai mărturisit rămân neiertate, ci adaugi și alt păcat, adică furtișagul de cele sfinte, adică ascunderea păcatului.

Se povestește, în *Mântuirea Păcătoșilor*, că o femeie, fiindcă și-a mărturisit toate celelalte păcate ale sale la un cuvios duhovnic, iar un păcat mare al ei nu l-a mărturisit, servitorul duhovnicului a văzut că ieșea din gura ei câte un

șarpe la fiecare păcat pe care-l mărturisea. Apoi a văzut un șarpe mare, care a scos de trei ori capul din gura femeii, după care s-a tras înăuntru și n-a mai ieșit. Pentru aceea toți șerpii care au ieșit mai înainte, s-au întors și au intrat în gura ei. După moartea ei s-a arătat ticăloasa șezând deasupra pe un balaur înfricoșat și a zis către duhovnicul ei și către servitorul duhovnicului că s-a chinuit pentru că n-a mărturisit păcatul acela.

Pentru aceasta și un dascăl te sfătuiește cu înțelepciune, că de voiești să biruiești pe diavolul, care îți aduce rușine, spune mai înainte de toate păcatul acela de care te rușinezi mai mult.

Mărturisirea se cuvine să fie hotărâtă

Întâi de toate se cuvine să te mărturisești cu hotărâre, adică înaintea duhovnicului să hotărăști că vrei mai bine să mori decât să mai păcătuiești de acum înainte cu voința ta, ajutându-ți Dumnezeuiescul Dar. Dacă nu vei lua această hotărâre în inima ta, puțin îți va folosi ție zdrobirea, puțin mărturisirea și pocăința ta, precum spun toți învățătorii. Pentru aceasta cei care nu iau o astfel de hotărâre, un picior îl au la duhovnic, iar altul la păcat. Se mărturisesc cu gura, iar cu inima cugetă iarăși să facă păcatul - asemănându-se la aceasta cu câinele care se întoarce la vărsătura sa; sau cu porcul care după ce se spală, se tăvălește iarăși în noroiul cel dintâi. Aceștia, după cum zice Fericitul Augustin, nu taie păcatul, ci îl urnesc la altă vreme și numai din obișnuință se mărturisesc, pentru că vin Paștile sau Nașterea lui Hristos, sau pentru că sunt în primejdie de moarte.

Citim în Pateric despre un Părinte care vedea sufletele că se pogoară în iad cum se pogoară fulgii de zăpadă pe pământ în vremea iernii. Și aceasta cu adevărat, nu pentru că

nu se mărturisesc creștinii (rar se întâmplă să moară cineva nemărturisit), ci pentru că nu se mărturisesc bine, cu hotărârea că nu vor mai păcătui, pentru că nu zdrobesc inima lor cu adevărată durere a unei îndreptări hotărâtoare, ci rup numai hainele lor, după cum zice Proorocul, cu o amăgitoare și fățarnică durere: „*Rupeți inimile voastre, nu hainele voastre*” (Ioil 2, 13).

Și ce-ți va folosi ție, fratele meu, de vei zice numai acestea: greșit-am, mă pocăiesc? „Greșit-am” a zis și Saul (1 Regi 15, 24), a zis și Iuda, dar nu le-au folosit. Pentru aceasta și Marele Vasilie spune că: „Nu se folosește din mărturisire și nu se mărturisește nicidecum acela care spune numai că a greșit, ci rămâne în păcat și nu-l urăște; nu are nici un folos de nedreptățile pe care i le-a iertat lui duhovnicul, dacă iarăși nedreptățește; nu cel ce a zis „greșit-am”, apoi petrecând în păcat, se mărturisește, ci cel ce, după cum zice Psalmul, a aflat păcatul lui și l-a urât.” Nu poate folosi bolnavului căutarea cea de la doctor, când el face cele ce sânt stricătoare vieții în același chip; nici un folos nu este de păcatele care se iartă, celui ce încă nedreptățește” (În tâlcuirea Psalmului 35).

Pocăința ta stă în a hotărî să schimbi viețuirea ta. Să nu spui, dacă voi putea, am de gând să mă îndreptez sau, aș fi voit să nu păcătuiesc. Ci să spui: hotărăsc să mă îndreptez, voiesc de acum să nu mai greșesc, cu neschimbată și hotărâtoare voință, așa cum nu voiesc niciodată să beau un pahar plin de otravă, așa cum nu voiesc niciodată să mă prăpădesc în vreo prăpastie și așa cum nu voiesc niciodată să mă omor.

De vreme ce voința omului nu poate să rămână fără dumnezeiescul ajutor, noi ți-am însemnat o rugăciune, cum să ceri de la Dumnezeu ajutorul acesta. Vezi-o înainte la sfârșitul învățaturii a șasea, pentru mai înainte păzire.

Se cuvine să însemnăm aici că se face și a doua mărturi-

sire a păcatelor pentru trei cauze: 1. Dacă nu și-a mărturisit cineva păcatele sale, cu împrejurările lor, cu cuviincioasa mai înainte pregătire, cu umilință, cu hotărâre și cu păzirea canonului. 2. Dacă nu s-a îndreptat și nu a fost canonisit bine de duhovnic, precum zic unii. 3. După cum spune Simeon al Tesalonicului (întrebarea 24, list. 80), dacă a căzut iarăși în aceleași păcate sau și în alte ramuri ale celor mai dinainte, spune împreună cu cele de pe urmă și pe cele dintâi, ca pe niște rădăcini și pricini ale celor de pe urmă; sau, și pentru mai multă zdrobire a inimii tale și smerenie.

Se scrie și în cartea *Îndreptarea Păcătoșilor* că folositor lucru este să faci cineva și o mărturisire cuprinzătoare și generală (așa cum fac cei care vor să se preoțească, sau cei care sunt în primejdie de moarte), măcar odată într-un an și mai ales când se va întâmpla să meargă la un duhovnic nou. În această cuprinzătoare mărturisire se adună împreună toate păcatele lui ca niște râuri, și fac un noian mare, sau ca niște munți deasupra altor munți, încât se pare că ajung până la cer, precum zice Ezdra: „Greșelile noastre s-au mărit până la cer” (9, 6). Văzându-le cel ce se mărturisește, atât de multe adunate, are mai mare rușine, mai mare durere, mai mare smerenie și prin urmare, se teme mai mult de dumnezeiasca dreptate, pe care atât de mult a mâniat-o. Cu acestea ia pace mai multă întru conștiința sa și adevărată pentru iertarea păcatelor sale. Pe scurt, din toate acestea ia o mare înfrânare și oprire spre a nu mai cădea de aci înainte.

CAPITOLUL III

Păcătosul se cuvine să primească cu bucurie canonul său

Ce este împlinirea canonului?

După mărturisire, urmează a treia parte a pocăinței, adică împlinirea canonului, adică săvârșirea lucrătoare a canonului ce îi va da duhovnicul, după cum hotărăște Gavriil al Filadelfiei în cartea *Despre Sfintele Taine*. Deci și tu, păcătosule, ai datoria să primești cu mare bucurie canonul pe care ți-l va da duhovnicul: ori post de va fi, ori metanii, ori milostenie, sau orice altceva. Și mai înainte de toate, să primești cu tot sufletul de-părtarea de împărtășire, pentru atâția ani câți îți va rândui. Cu această puțină certare, împlânzești urgia cea mare pe care o are Dumnezeu asupra ta. Cu acest vremelnic canon, scapi de canonul cel veșnic al muncii celei veșnice.

Pilde ale celor ce au fost canonisiți pentru păcatele lor

Dacă sora lui Moise nu ar fi fost alungată afară din tabără șapte zile, nu s-ar fi curățat de lepră (Numeri 12). Dacă incestuosul din Corint nu ar fi fost dat satanei, nu s-ar fi mântuit sufletul lui (I Corinteni 5). Așa și tu, o frate, de nu vei primi această puțină certare a canonului, nici de lepra păcatului nu te vei curăți desăvârșit, nici sufletul tău nu se va mântui.

Neguțatorie este aceasta, o iubitule, mare și mult folositoare pentru cei înțelepți: dai una și scapi de milioane, iei cele vremelnice și scapi de cele veșnice. Împăratul David, pentru săvârșirea canonului păcatelor sale, a fost alungat din împărăția sa de însuși fiul său Avesalom; umbla prin munți și prin văi cu picioarele goale; era ocărât și improșcat cu pietre de Semei; era defăimat de toți. Și tu cauți să înlănzești pe Dumnezeu fără nici un canon? Nebun ești!

Împăratul Teodosie cel Mare a săvârșit o vestită facere de canon în Mediolan, după cum i-a rânduit Sfântul Ambrozie. Alt împărat, pentru oucidere pe care a făcut-o, a fost canonisit să meargă deasupra unui munte înalt, cu picioarele goale, dezbrăcat de podoaba împărătească, a petrecut patruzeci de zile întregi numai cu pâine și cu apă, cu rugăciune neîncetată și cu tăcere, dormind pe pământ gol. Și alți mulți împărați au săvârșit grele împliniri de canoane pentru păcatele lor. Și tu, o păcătosule, oare mai mare ești decât aceia? Sau ești mai de bun neam și ai trup mai gingaș, ca să nu primești un mic canon de la duhovnicul tău, pentru păcatele tale?

Să nu te înșele gândul că dai bani și răscumperi canonul tău. Împărații aceia aveau mai mulți bani decât tine și puteau să dea milioane de galbeni, numai să nu ia acest fel de canoane. Aceasta nu este cu putință să se facă, măcar de-ar da cineva toată împărăția, fiindcă dreptatea cea fără de mită a lui Dumnezeu, în alt chip nu se mulțumește, decât trupul care a păcătuțit, acela însuși să fie și pedepsit.

Dacă se va afla vreun duhovnic iubitor de câștig și îți va cere bani ca să te ierte, ia aminte să nu-l crezi. Sfântul Isidor Pelusiotul scrie către un duhovnic ca acesta că duhovnicii nu pot să ierte pe cei bogați prin darea banilor, că ei nu sunt stăpâni și domni ai iertării sau moștenitori ai Dumnezeiescului jertfelnic, precum necredincioșii aceia care ziceau: „Veniți să

moștenim jertfelnicul lui Dumnezeu, că cei ce pentru ale lor păcate aduc jertfe, precum a zis Apostolul, nu vor putea, într-adevăr, cu stăpânire a ierta păcatele celor nepocăiți, măcar că bogați vor fi aceia” (Epistola 260 către Zosima). Vezi și *Învățătura cea către Duhovnic*.

Cel ce păzește canonul său, este fiu adevărat al Bisericii

Dacă vei păzi canonul duhovnicului tău, arăți că te pocăiești cu adevărat și că ești fiu adevărat al lui Dumnezeu și al Sfintei Biserici,¹⁴ care a rânduit certarea aceasta. Iar dacă dimpotrivă vei lepăda canonul duhovnicului tău, semn este că pocăința ta nu este adevărată, ci mincinoasă; semn că nu ești fiu adevărat al lui Dumnezeu și al Bisericii.

¹⁴ Este foarte important să înțelegem că ascultarea de duhovnic înseamnă ascultare de Biserică. Spovedania, deși un act individual, are un profund caracter comunitar, bisericesc. Prin păcatele sale, credinciosul întinează întregul trup al Bisericii, al cărui mădular este, după cum, prin curățirea de păcate contribuie la curățirea trupului eclesial. În plus, prin ascultare de duhovnicul Bisericii, credinciosul rămâne într-o relație vie cu Biserica, relație ce este definită specific în funcție de starea credinciosului: dacă este în rânduiala Bisericii primește cu mulțumire darurile duhovnicești ce le Împărtășește Dumnezeu Bisericii Sale, dacă este căzut sau dacă s-a îndepărtat cu voie sau fără de voie de viața Bisericii, primește cu ascultare sau supunere canonul de îndreptare.

Cel ce se pocăiește, să ceară el însuși mai mult canon

Dacă duhovnicul vrea să-ți dea puțin canon, tu singur se cuvine să-l rogi să-ți dea mai mult – așa cum fac mulți, care

se pocăiesc cu fierbințeală – ca să înlănzești cu canonul acesta vremelnic dumnezeiasca dreptate, mai mult, și să te adeverești mai bine că Dumnezeu ți-a iertat muncă veșnică ce aveai să iei pentru păcat.

**Ori aici vremelnic, ori acolo veșnic,
păcătosul trebuie să-și ia canonul său**

Una din două se cuvine să alegi, o frate: sau aici să iei vremelnic canonul păcatelor tale, sau acolo veșnic. Dacă-l vei lua aici, vei scăpa acolo; iar de nu-l vei lua aici, negreșit îl vei lua acolo veșnic, după cum Gavriil al Filadelfiei scrie în cartea *Despre Sfintele Taine*: „Cel ce nu s-a supus acestora (adică canoanelor), este nevoie să fie trimis la judecățile cele de acolo și va da socoteală pentru răutățile ce a făcut, ca unul care a călcat legile Bisericii”.

**Cel ce se pocăiește, se cuvine
să se depărteze de Împărtășire**

După toate acestea îți grăim ție, frate, că se cuvine să păzești, îndeosebi, depărtarea de Dumnezeiasca Împărtășanie, câți ani îți va rândui duhovnicul tău. Depărtarea aceasta este o împlinire de canon a tuturor canoanelor, de trebuință și întemeietoare a pocăinței tale celei adevărate. De vei îndrăzni să te împărtășești în acei ani, te vei face al doilea Iuda. De vei sili duhovnicul să te ierte, nu te mai afli pocăindu-te, ci ești ca un silnic, ca un tiran care silește Legile cele Dumnezeiești, Canoanele Sfintelor Sinoade și ale Părinților, și ți se va face Dumnezeiasca Împărtășire nu spre iertare ci spre osândă și muncă mai multă.

Ca să înțelegi mai bine, primește această pildă: un om

care are răni trupești, merge și le arată la doctor și ia de la dânsul poruncă să pună un plasture peste răni, și pe lângă aceasta, să nu bea vin, să nu mănânce unele bucate, altfel rănilor lui nu se vor vindeca. Astfel și tu, fratele meu, ai avut răni duhovnicești în sufletul tău, păcatele; ai mers și le-ai arătat la duhovnic; ți-a rânduit să pui plasture pe dânsele: canonul postirii, al mâncării uscate, al metaniilor, al milosteniei și al rugăciunii; cu deosebire ți-a poruncit să nu bei vin, nici să mănânci cutare bucate, adică să nu te împărtășești cu Dumnezeieștile Taine. Deci, dacă nu vei asculta, ci vei mânca, rănilor și păcatele tale nu se vindecă, ci mai cumplite și mai mari se fac. Nu numai că nu se vindecă, ci și moarte sufletească și trupească îți urmează – precum zice dumnezeiescul Pavel: „Pentru aceasta între voi mulți sunt neputincioși și bolnavi, și mulți au adormit” (1 Corinteni 11, 30); adică pentru că unii nevrednici se împărtășesc, se îmbolnăvesc și mor.

Dacă cineva ar fi nedumirit și ar zice: de vreme ce și prin rugăciunea cea de iertare a duhovnicului se iartă păcatul celui ce se pocăiește, pentru ce acesta să nu fie dezlegat să se împărtășească cu Sfintele Taine, ca unul care a fost iertat și s-a îndreptat? La aceasta, în trei chipuri răspundem:

1) Este adevărat că păcatul păcătosului se iartă, însă nu dintr-odată, ci punând mai înainte început bun să păzească și canonul și depărtarea de Împărtășire. Pentru aceasta duhovnicul îi rânduieste canonul și îndepărtarea de Împărtășanie înainte de rugăciunea de iertare.

2) Este adevărat că se iartă păcatul, însă nu și certarea și pedeapsa păcatului, adică canonul, la care se numără și depărtarea de Împărtășire (pentru că și păcatul lui David s-a iertat cu adevărat de Dumnezeu, când Nathan i-a zis: „Domnul a ridicat păcatul tău”, însă nu s-a iertat și certarea păcatului său; căci după iertarea aceasta a fost alungat din împărăție de fiul său Avesalom și sabia nu a lipsit din casa lui; și alte mii de

răutăți a pățimit, precum însuși Nathan i le-a proorocit).

3. Este adevărat că se iartă păcatul păcătosului, însă este nevoie ca acesta să fie și încercat și să se întemeieze pentru multă vreme în Darul lui Dumnezeu

După toate acestea, îți arătăm, frate, că se cuvine să faci canonul pe care ți-l va da duhovnicul, cât mai degrabă, cât te afli în Darul lui Dumnezeu, și să n^u amâni, pentru că nu știi ce-ți va aduce ție ziua următoare.

CAPITOLUL IV

Cum să se păzească păcătosul după mărturisire

După ce te vei mărturisi și vei lua canonul de la duhovnicul tău, ca să n^u mai căzi iarăși în același păcat sau în alte păcate, să păzești următoarele cinci lucruri, ca pe niște doctorii păzitoare.

Întâia păzire: Aducerea aminte de păcate

Să nu uiți, ci să-ți aduci aminte totdeauna de păcatele pe care le-ai făcut: „Nu pentru ca să-ți muncești gândul tău” – îți grăiește dumnezeiescul Gură de Aur (Cuvântul 4 la Statui) – ci pentru ca să-ți pedepsești sufletul ca să nu mai zburde la patimi și să nu cadă iarăși în aceleași păcate”. Și dincolo de aceasta, ca să cunoști, prin aducerea aminte, marele dar pe care l-ai luat de la Dumnezeu, că ți-a iertat atâtea păcate, precum și Pavel își aducea aminte totdeauna că „a prigonit Biserica, ca să arate mărimea darului lui Dumnezeu – cum zice același Gură de Aur (Cuvântul 38, 1 Corinteni).

Cineva care a scăpat dintr-o mare primejdie, când își aduce aminte de dânsa, tremură și se înfricoșează. Frica aceasta îl face să nu mai cadă iarăși în aceeași primejdie. Așa și David, după iertarea păcatelor sale, își aducea aminte de dânsa totdeauna și le avea înaintea ochilor săi; „Și păcatul meu înaintea mea este pururea”.

Dacă voiești – îți spune Fericitul Augustin – să întorci Dumnezeu fața Sa de la păcatele tale, trebuie să le ai mereu înaintea ta, să le vezi și să plângi pentru ele. Dacă îți vei aduce aminte de păcatele tale, te încredințează dumnezeiescul Gură de Aur că Dumnezeu le va uita, iar dacă tu le vei uita, Dumnezeu își va aduce aminte de dânsule; și iarăși același spune: „Nu este nici o altă doctorie mai bună spre nimicirea păcatelor, decât deasa aducere aminte de dânsule și neîncetata condamnare a lor.”

Sfântul Marcu Pustnicul te sfătuiește ca atunci când mărturisești lui Dumnezeu păcatele tale, să-ți aduci aminte de dânsule nu nălucind chipurile și fețele cu care ai păcătuit, pentru că fiind tu încă pătimăș și iubitor de dulceață, iarăși le poftesti și te întuneci (Cap 152 și 153). Asemenea și Sfântul Ioan Scărarul zice: „Despre păcatele cele trupești și murdare, să nu-și aducă aminte cineva de chipurile cu care le-a lucrat; iar de celelalte păcate, se cuvine să-și aducă cineva aminte ziua și noaptea, și de chipurile cu care le-a lucrat”.

Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „Mai vârtos aceasta se cuvine să păzești la păcatele cele trupești ce ai făcut, adică să nu-ți aduci aminte de chipurile și fețele cu care ai păcătuit că te spurci la minte, ci să-ți aduci aminte numai că ești păcătos și că ai făcut multe păcate cu care ai mâniat pe Dumnezeu.

A doua păzire: Fuga de pricinile păcatului

Să fugi de pricinile păcatului fiindcă – precum spun ca-noanele logicii – aceleași pricini fac totdeauna aceleași lucruri.

Fugi dar, frate, de vederile cele rele, de împreună vorbirile cele rele și de petrecerile împreună cu cei fără de rânduială. Mai ales fugi de împreună vorbirile și de prietenia fețelor acelora cu care ai păcătuit. Una din două: sau tu trebuie

să fugi de acestea sau pe acestea să le depărtezi de la tine și să le alungi, dacă le ai la casa ta; chiar dacă este slujnică, chiar dacă este slugă, pe scurt, chiar dacă îți este apropiat sau prieten, că pentru aceasta a zis Domnul: „Dacă ochiul tău cel drept te smintește, scoate-l pe el și-l leapădă de la tine, că mai de folos îți este să piară unul din mădularele tale și nu tot trupul tău să se arunce în gheenă” (Matei 5, 29).

Să nu ai încredere, vreodată, și să zici: eu pot să petrec împreună cu persoanele care fac rău și nu mă vatăm. Înșelător este gândul acesta, deoarece scris este: „Să nu crezi vrășmașului tău în veac” (Sirah 12, 10). Curatul Iosif, de nu ar fi fugit din cămara stăpânei sale, de bună seamă avea să cadă în păcat. „Cel ce se teme de primejdie, nu va cădea într-însa; cel ce iubește primejdia va cădea într-însa” (Sirah 3, 25). Pentru aceasta și dumnezeiescul Gură de Aur spune: „Cel ce nu fuge departe de păcate, ci călătorește aproape de dânsule, cu frică va viețui și de multe ori într-însele va cădea” (Cuvânt 15, la Statui).

A treia păzire: Mărturisirea deasă pricinuieste cinci lucruri de folos

Să obișnuiești a te mărturisi des, adică să alergi îndată la duhovnic nu numai când faci păcat de moarte și mare, ci, de este cu putință să alergi la duhovnic și când vei face vreun păcat mic și lesne de iertat.

Berzele au obiceiul să nu se mai întorci acolo unde li se strică cuiburile. Și diavoli fug de la acela care se mărturisește des, pentru că deasa mărturisire strică cuiburile și mrejele lor. Diavoli înșiși au spus unui bărbat îmbunătățit că nu au nici întrare și nici stăpânire la cel ce se mărturisește des. Au mai spus că atunci când omul este nemărturisit, ei au toate mădularele lui legate cu păcatul, astfel că el nu poate să se miște și să facă lucrul cel bun; iar când se mărturisește, se dezleagă îndată.

Cum că și patriarhii, mitropoliții, ceilalți arhieri, duhovnicii și preoții trebuie să se mărturisească des

Și oare pentru care altă pricină Neeman Sirul nu s-a scaldat o singură dată în Iordan, ci de șapte ori? Numai pentru ca să ne învețe pe toți: mici și mari, pe patriarhi, pe mitropoliți și pe ceilalți arhieri, pe duhovnici și pe preoți, să ne mărturisim de șapte ori, adică des, de multe ori (pentru că numărul șapte, în Dumnezeiasca Scriptură, înseamnă mult) și să ne scaldăm în apele pocăinței, al cărei chip îl avea Iordanul, în care boteza poporul Înainte-mergătorul, cu Botezul pocăinței (Marcu 1, 4).

Am spus să se mărturisească des și prea cinstitii patriarhi și ceilalți arhieri, duhovnicii și preoții, ca să stric obiceiul cel rău care se ține în multe locuri, că nu se mărturisesc aceste sfințite fețe. Mă minunez cu adevărat din care pricină îndemnați fiind, fac ei aceasta.

De socotesc că ei nu păcătuiesc (mă rog să-mi dea iertare), este greșită această socoteală a lor, de vreme ce Ioan Teologul strigă: „*De vom zice că păcat nu avem, pe noi ne înșelăm*” (1 Ioan 1, 8). Iar de socotesc, că pentru faptul că sunt fețe sfințite nu au datorie să se mărturisească des ca și mirenii, această socoteală a lor nu este dreaptă, fiindcă dumnezeiescul Iacob, când a spus: „*Mărturișiți-vă unul altuia greșelile*” (5, 16), n-a deosebit pe cei sfințiți de mireni, ci simplu și hotărât a spus să se mărturisească și cei sfințiți și mirenii.

Și doctorii când se îmbolnăvesc au trebuință de alți doctori, și proorocii au trebuință de alți prooroci când vor păcătui, după cum zice Dumnezeiescul Gură de Aur: „Atunci a mers Nathan către David - prooroc către prooroc merge. Dar oare pentru care pricină nu se vindecă singur pe sine, prooroc fiind David? Precum doctorii, când se îmbolnăvesc, au trebuință de alți doctori, pentru că boala strică meșteșugul, așa și aici” (Tâlcuire la Psalmul 8).

Dacă se rușinează, să urmeze arhierelui Potamie care s-a mărturisit nu înaintea unui duhovnic, ci înaintea unui sinod întreg (Miniat list. 103). Dacă un Ioan Teologul se mărturisea: „*De vom mărturisi păcatele noastre, credincios și drept este Domnul ca să ne ierte nouă păcatele*” (1 Ioan 1, 9), aceste sfințite capete pentru ce să nu se mărturisească?

Pentru aceasta, prea sfințiți părinți, mă închin vouă și vă rog, pentru dragostea lui Dumnezeu, mărturișiți-vă des și nu dați rea pildă popoarelor ca să se lase de mărturisirea cea deasă, ci precum tuturor lucrurilor bune vă faceți chip și pildă, așa faceți-vă pildă bună și cu mărturisirea cea deasă. Sfântul Simeon, Arhiepiscopul Tesalonicului (Capitolul 360, list. 368), spune: „Și arhierii și preoții, când vor sluji și se vor împărtăși cu Sfintele Taine, se cuvine să aibă luare aminte și umilință și să fie mărturișiți”.

Mărturisirea deasă slăbește puterea dracilor, precum am spus, dar mai pricinuieste și alte cinci lucruri bune, la acela care se mărturisește des.

Primul folos al deseii mărturisirii

Precum pomii care se răsădesc des nu pot prinde rădăcini adânci în pământ, așa și mărturisirea cea deasă, nu lasă obiceiurile cele rele și deprinderile păcatului să prindă rădăcină adâncă în inima celui ce se mărturisește des. Sau, mai bine zis, precum un pom bătrân și mare nu poate fi tăiat numai cu o lovitură așa și obiceiul vechi, sau deprinderea păcatului, numai durerea inimii pe care o arată la mărturisire cel ce se pocăiește, și nici aceasta desăvârșit, nu poate să le deșteargă definitiv, chiar dacă păcatul a fost prin rugăciunea de iertare a duhovnicului.

Al doilea folos al deseii mărturisiri

Cel ce se mărturisește des, are mare ușurință ca să-și cerceteze cu de-amănuntul conștiința sa și să afle numărul păcatelor sale, de vreme ce ușurându-se des de mulțimea păcatelor sale cu deasa mărturisire, rămân totdeauna mai puține. Pentru aceasta poate să le afle mai ușor și să-și aducă aminte de ele.

Iar cel ce nu se mărturisește des, pentru mulțimea păcatelor ce se adună într-însul, nici cu de-amănuntul nu poate să le afle, nici să-și aducă aminte de ele, ci uită de multe ori păcatele sale grele care, rămânând nemărturisite, prin urmare rămân și neiertate. Pe acelea diavolul i le aduce aminte în ceasul morții și atât de mult îl strâmtorează, încât varsă pentru ele sudoare aducătoare de moarte și plânge ticălosul, fără nici un folos, pentru că atunci nu mai poate să le mărturisească.

Al treilea folos al deseii mărturisiri

!! Cel ce se mărturisește des, chiar și vreun păcat de moarte de va săvârși și îndată îl va mărturisi, intră în Harul lui Dumnezeu și oricâte lucruri bune va face, i se fac lui mult vrednice de viața cea veșnică.

Iar cel ce nu se mărturisește des, dacă va săvârși cumva și acesta același păcat de moarte și nu va alerga îndată să-l mărturisească la duhovnic, câtă vreme este nemărturisit, nu numai că se lipsește de Harul lui Dumnezeu, ci și toate lucrurile bune pe care le va face – posturi, privigheri, metanii și altele de acest fel, nu i se vor face lui vrednice de plată și de viața veșnică, pentru că sunt lipsite de Harul lui Dumnezeu, care Har este începutul și temelie tuturor lucrurilor celor către mântuire. Vezi la capul 9 la *Invățătura către Duhovnic*.

Al patrulea folos al deseii mărturisiri

Cel care se mărturisește des este încredințat cu totul că îl va afla moartea în Harul lui Dumnezeu și fără nici o îndoială se va mântui. Și diavolul, care este totdeauna obișnuit să meargă la morți - nu numai la moartea păcătoșilor, ci și la moartea sfinților, precum spune Marele Vasilie în Tâlcuirea Psalmului 7, și chiar la însăși moartea Domnului – va merge să vadă dacă va afla ceva. Va merge și la cel ce s-a mărturisit des, dar nu va afla nimic, pentru că acesta are gândurile sale curate și păcatele sale șterse prin mărturisirea cea deasă. Iar cel ce nu se mărturisește des, este de așteptat că va muri nemărturisit și așa va pieri veșnic, de vreme ce cade cu ușurință în păcat și nu se mărturisește, iar moartea vine neanunțată.

Al cincilea folos al deseii mărturisiri

Mărturisirea cea deasă oprește și înfrânează pe oameni de la săvârșirea păcatului. Acela care se mărturisește des, când își va aduce aminte că după puține zile urmează să se mărturisească, deși are scop să păcătuiască, se oprește, luând aminte la rușinea ce va păți când se va mărturisi și muștrarea pe care o va auzi de la duhovnic. Pentru aceasta și Sfântul Ioan Scărarul scrie: „Nimic nu dă atâta putere dracilor și gândurilor împotriva noastră, ca cele nemărturisite care hrănesc inima noastră”. Și iarăși: „Sufletul care ia aminte la mărturisire, ca de un frâu se ține de aceasta ca să nu păcătuiască, căci pe cele nemărturisite, ca într-un întuneric, fără de frică, le lucrăm” (Cuvânt 4). De aceea, sfântul acesta spune pentru frații minunatei obști despre care scrie, că aveau câte o panahidă spânzurată deasupra lor, în care scriau gândurile lor în fiecare zi și le mărturiseau apoi marelui egumen.

Deci, frate al meu păcătos, aflând acestea, mergi mai des la Sfânta Mărturisire. Cu cât mai vei merge des la baia aceasta, cu atât mai mult te vei curăți. Să nu amâni, spunând: „Lasă că fac aceasta și pe urmă voi merge să mă mărturisesc”. Dumnezeu, deși de multe ori îndelung rabdă, o ia înaintea noastră. Să nu zici: „Am păcătuțit și ce mi s-a întâmplat?” – pentru că Domnul este mult îngăduitor: „Că mila și uringia de la El, și asupra păcătoșilor se va odihni mânia Lui” (Sirah 5, 4, 7).

Adu-ți aminte totdeauna de Samson, care deși a putut să rupă de trei ori legăturile cu care l-au legat cei de alt neam, a patra oară n-a mai putut să le rupă și să scape: „Voi ieși și voi face ca și mai înainte și mă voi scutura; dar el n-a cunoscut că Domnul S-a depărtat de la sine” (Judecători 16, 21). Așa și tu, frate, chiar dacă o dată, de două, de trei ori păcătuind, ai întârziat să te îndrepti și să te mărturisești, mai pe urmă te-ai învrednicit să te mărturisești și să te îndrepti, a patra oară însă, dacă păcătuind vei amâna vremea mărturisirii, poate nu te vei mai învrednici de aceasta, ci vei muri nemărturisit și neîndreptat - lucru care să dea Dumnezeu să nu se întâmple vreodată nici unui creștin.

A patra păzire: Aducerea aminte de cele de pe urmă ale tale

Să-ți aduci aminte, frate, de cele de pe urmă ale tale, adică să cugeți totdeauna la moartea ta, la înfricoșătoarea judecată a lui Dumnezeu și la munca cea veșnică. Aducerea aminte și frica de acestea trei este pentru tine ca un frâu puternic, care nu te lasă să păcătuiești – precum zice și Sirah – Duhul cel Sfânt: „Adu-ți aminte de cele de pe urmă ale tale și în veac nu vei păcătuți” (7, 38).

Așadar, când gândul cel rău, diavolul și patimile te luptă și te îndeamnă să păcătuiești, pune înaintea ta moartea și socotește că trupul acesta al tău care acum poștește să desfrâneze, sau să omoare, sau să fure sau alt păcat să facă, va muri și-și va pierde frumusețea, sănătatea, grăsimea și toate puterile lui, se va face nesimțitor, urât, fără chip, fără frumusețe și fără suflare; socotește că toate acestea vor fi îngropate înlăuntru într-un mormânt întunecos unde se vor risipi și se vor face mâncare viermilor, împuțiciune, putreziciune și praf.

Adu-ți aminte câtă frică, câtă durere, câtă mâhnire o să ai, când se va despărți sufletul tău de trup, când vor sta înaintea ta înfricoșătorii draci ca să te răpească și nimeni nu se va afla ca să-ți ajute.

— Adu-ți aminte ce se va întâmpla și aceluia cu care tu poștești să faci păcatul - că trupul acela pe care tu acum atât îl iubești, atât îl poștești, peste puțină vreme va fi mort și se va da stricăciunii.

— Pe lângă toate acestea, adu-ți aminte că moartea aceasta este ca un fur, este atât de tainită încât nu știi când va veni la tine. Poate să vină în această zi, în acest ceas, în acest minut, iar tu, care dimineața te-ai aflat bine, să nu ajungi să vezi seara, tu care ai ajuns seara, să nu ajungi să vezi dimineața – după cum a zis Domnul: „Privegheați, că nu știți ziua, nici ceasul în care Fiul omului va veni” (Matei 25, 13).

Așadar, socotește în sinea ta astfel, frate al meu: „Dacă am să mor și poate cu o moarte năprasnică, ce am să mă fac eu, ticălosul? Ce-mi va folosi mie atunci, de voi dobândi toate dulcele lumii acesteia? Ce voi câștiga dacă voi face păcatul acesta? Ce îmi va rămâne dacă voi lucra răul acesta? Mergi înapoia mea, satano și gândule cel rău! Nu vreau să te ascult pe tine și să păcătuiesc!”

Dacă vrei să nu păcătuiești, pune înaintea ta înfricoșătoarea zi a judecății și adu-ți aminte de toate acelea ce au să se întâmple atunci, adică: cum cerul se va strânge învelindu-se ca o hârtie, cum stelele vor cădea din cer, cum luminătorii se vor întuneca, munții și măgurile se vor topi ca ceara, marea se va înfricoșa și va scădea, stihiile vor arde, pământul se va cutremura, mormintele se vor deschide și vor învia toți oamenii cei de la Adam până la sfârșitul lumii, ca să stea înaintea Dreptului Judecător; cum de frică se vor clătina îngerii cei cerești, cărțile au să se deschidă, și cum va fi judecat fiecare, dând socoteală cu deamănuntul pentru lucrurile cele rele pe care le-a făcut, pentru cuvintele cele rele pe care le-a vorbit și pentru gândurile cele rele pe care le-a gândit.

Deci o, păcătosule, spune și tu așa în gândul tău: „Dacă eu voi păcătui acum, ce voi face în acea înfricoșătoare zi și în ceasul acela? Ce răspuns voi da pentru păcatul acesta Judecătorului celui nemitarnic și nefățarnic? Ah, câtă frică și cutremur am să pățimesc atunci eu, ticălosul! Vai mie! Vai mie! Cum voi suferi, când voi auzi înfricoșătoarea acea hotărâre: *Duceți-vă de la mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui!* Vai mie! Vai mie! Câtă rușine o să am atunci când voi sta gol, despuiat, înaintea a toată lumea, înaintea îngerilor, înaintea sfinților, înaintea dreptilor, înaintea păcătoșilor și a toată omenirea! Cu adevărat, neputând suferi acea neînțeleasă necinste și rușine, o să spun munților și măgurilor să cadă peste mine, să mă împresoare, ca să nu mă arăt ochilor oamenilor și să scap de urgia înfricoșătorului Judecător. Și voi spune munților și pietrelor: *...cădeți peste noi și ne ascundeți pe noi de la fața Celui ce șade pe scaun, și de urgia Mielului* (Apocalipsă 6, 16).”

Prin urmare, ca să scap de toate acestea, niciodată nu voi păcătui

Dacă voiești să nu păcătuiești, fratele meu, pune înaintea ta toate înfricoșătoarele chipuri ale chinului, pe care le-a aflat dreptatea lui Dumnezeu, ca să pedepsească păcatul, adică: lipsirea de Dumnezeu cea fără de sfârșit,¹⁶ întunericul cel mai dinafară, focul cel nestins, viermele cel neadormit, tartarul cel prea rece, plânsul cel nemângâiat, scrâșnirea dinților și celelalte nenumărate și felurite chinuri; și peste toate acestea, să te afli totdeauna întovărășit cu înșși vrăjmașii tăi, dracii, pe care atâta îi urăști, pentru că ți-au pricinuit toate chinurile acestea, lucru mai cumplit decât toate felurile chinurilor, după cum spune Sfântul Maxim. Adu-ți aminte, cum toate acestea vor pedepsi pe păcătoși nu pentru o sută de mii de ani, nici pentru o mie de milioane de ani, ci în veci vecilor, fără nădejdea că se vor sfârși vreodată.

Deci, spune așa în sinea ta: „Dacă eu nu pot suferi durerea unui os al meu, când iese de la locul lui, cum voi suferi, ticălosul, să fiu totdeauna depărtat de Dumnezeu, care este punctul din mijloc al ființei mele? Dacă eu nu pot suferi să fiu aruncat înlăuntrul unui cuptor nici un ceas, de-aș fi dobândit mai înainte toate dulcețile lumii, cum voi suferi să mă află pentru totdeauna în cuptorul acela cu focului nestins? *Blestemat să fii tu păcatule, care mă superi!* Nu, nu te voi mai face. Pentru puțină ta dulceață, nu voiesc să cumpăr munca veșnică! Nici ca un nebun nu voi plânge fără mângâiere, ca Ionatan: *Gustând am gustat cu marginea toiagului celui din mâna mea puțină miere, și iată eu mor*” (1 Regi 14, 44).

Notă

¹⁶ Primul și cel mai mare chin va fi lipsirea de Dumnezeu, faptul că omul care există prin Dumnezeu, de la care-i vine întreaga existență și toate darurile, va fi lipsit de vederea și de apropierea lui Dumnezeu. Autorul

nostru rămâne consecvent perspectivei teologice asupra consecințelor păcatelor și a nemărturisirii lor, care afectează înainte de orice relația noastră cu Dumnezeu. Experiența depărtării de Dumnezeu trebuie să fie aceea care să ne determine să ajungem la Taina Spovedaniei, prin care ne apropiem de Dumnezeu, prin iertare și împăcare.

A cincea păzire: Cunoștința păcatului

Să cauți, o frate, să cunoști bine ce lucru rău este păcatul, și mai ales păcatul de moarte. Oamenii, pentru aceasta fac păcatul, pentru că nu știu ce mare rău este. În multe părți ale dumnezeieștii Scripturi, păcătoșii se numesc nebuni și necunoscători. De aceea îți vom da aici să cunoști răutatea păcatului, dar nu deplin, pentru că nici o minte nu poate să-l înțeleagă pe deplin – „*Greșelile cine le va pricepe?*” (Psalm 18, 13) – ci numai cât este cu putință: 1) de la însuși păcatul; 2) de la împrejurările lui, și 3) de la pedeapsa pe care a luat-o de la Dumnezeu.

1. Cunoștința păcatului care vine de la păcatul însuși

Păcatul este un rău nemărginit, pentru că este o ocară la adresa nemărginitului Dumnezeu și o defăimare a slavei celei nemărginite a Lui.

Când, să zicem, vei gândi să faci moarte, sau desfrânare, sau furtișag, sau alt păcat, gândește-te că Dumnezeu stă de-o parte a ta, iar diavolul de cealaltă parte. Dumnezeu îți spune: „Omule, să nu faci păcatul acesta, că este împotriva Legii Mele, și dacă nu-l vei face, vei dobândi raiul veșnic, iar dacă-l vei face, vei dobândi munca veșnică.” Iar diavolul îți spune: „Fă păcatul acesta și nu socoti nici ocară pe care el o pricinuieste lui Dumnezeu, nici munca veșnică pe care o vei avea pe urmă.”

Dacă-l vei asculta pe diavol și vei lucra păcatul, vei ocări pe Dumnezeu, vei defăima Legea Lui, vei necinști Mărima Lui; Îi spui nu cu cuvântul, ci cu lucrul: „Mie nu-mi pasă de Tine, eu nu voiesc raiul Tău, nu iau seamă la chinurile Tale, nu mă tem de urgia Ta, nu Te știu de stăpân al meu și nu voiesc să aud glasul Tău” - grăind și tu asemenea împietritului Faraon: „*Cine este acela al cărui glas voi asculta? Nu știu pe Domnul*” (Ieșire 5, 2).

În acest chip ocărând tu și defăimând pe Dumnezeu, greșești în toate, după cum este scris în Lauda celor trei tineri: *Greșit-am întru toate. Îl defaimi ca și cum nu ar fi Cel care a pus legea, nevrând să păzești legea Lui. Îl defaimi ca și cum nu ar fi Stăpân, pentru că nu te supui stăpânirii Lui. Îl defaimi ca și cum nu ar fi Făcător, pentru că întorci împotriva Lui ființa ta, mintea ta, voința ta și toate câte ai luat de la Dânsul. Greșești în toate, pentru că Îl defaimi ca și cum nu ar fi El sfârșitul cel de pe urmă, nepurtând tu grijă pentru fericirea pe care ți-a făgăduit-o. Îl defaimi ca și cum nu ar fi El Izbăvitor, nesocotind sângele pe care l-a vărsat și moartea cea cu durere pe care a luat-o pentru tine. Îl defaimi ca și cum nu ar fi Judecător, netemându-te de înfricoșătoarea Lui hotărâre, de mânia Lui și de muncile Lui. Îl defaimi ca și cum nu ar fi Prieten, nedorindu-ți nici prietenia Lui, nici Darul Lui. Îl defaimi ca și cum nu ar fi Tată, lepădându-te de moștenirea și de vrednicia punerii de fii a Lui. Greșești în toate, defăimând milostivirea Lui, întrebuițându-o ca pe un organ, ca să păcătuiești fără înfrânare. Defaimi bunătatea Lui, făcând-o să te sufere pe tine călcătorul și să-ți slujească la lucrurile pe care ea le oprește. Defaimi dreptatea Lui, nesocotind pedepsele pe care le-a dat la toată lumea, atâtor călcători de lege ca și tine. Defaimi pronia Lui, stricând rânduiala și sfârșitul pentru care ea te-a rânduit. Pe scurt, păcătuiești în toate, pentru că defaimi toate celelalte prea desăvârșite, prea frumoase și nemărginite bunătăți ale lui Dumnezeu, și întrebuițezi toate*

lucrurile cele bune ale firii și toate bunătățile Harului Său celui Dumnezeiesc, ca pe niște arme, ca să faci război cu însuși Acela care ți le-a dat.

O, ocară neînțeleasă! O, defăimare nemărginită! Deci, cu cât sunt mai nemărginite bunătățile lui Dumnezeu, cu cât sunt mai mari darurile cele firești, cele mai presus de fire, cele de obște, cele din parte, cele ascunse, cele arătate pe care ți le-a dăruit Dumnezeu, cu atât mai nemărginită este răutatea păcatului tău, o omule, păcat care defaimă și ocărăște toate acestea.

Acestea nu sunt socoteli de rând, ci adevărate și fără de grăire împotriva, mărturisește însuși Dumnezeu, uneori jelindu-Se și zicând pentru păcătoși că au călcat Legea Lui și L-au defăimat: „Și ei ca oricare alt om au călcat așezământul meu; în acesta M-au defăimat” (Osie 6, 7). Alteori, că a născut și a crescut pe ocărătorii Săi: „Fii am născut și am înălțat, iar ei M-au defăimat!” (Isaia 1, 2). Alteori, că El îi iubește ca pe cineva drag, iar ei Îl defaimă și-L urăsc: „Precum defaimă femeia pe cel ce este împreună cu dânsa, așa M-a defăimat pe mine casa lui Israil” (Ieremia 3, 20). Iar alteori, că mânia și mândria lor se împotrivesc Lui: „Mânia ta, cu care te-ai mâniat și amărăciunea ta, s-a suit către Mine” (Isaia 37, 29).

Pe acestea le mărturisește și dumnezeiescul Pavel strigând că păcătoșii defaimă bunătatea și îndelungă răbdarea lui Dumnezeu: „Oare, de bogăția bunătății Lui și de suferirea și de îndelungă răbdarea Lui, nu bagi seamă? (Romani 2, 4); că aceștia calcă pe Fiul lui Dumnezeu, că spurcă Sângele Lui, că ocărăsc Harul Lui: „Pe Fiul lui Dumnezeu călcându-L și sângele așezământului spurcat socotindu-l și Duhul darului ocărându-l” (Evrei 10, 29).

Toate acestea, fratele meu, sunt cuvinte vii prin care se arată cât de vătămat și de defăimat este Dumnezeu prin păcat, și mai ales prin păcatul de moarte.

Voiești să înțelegi o, păcătosule, nemărturisita defăimare ce pricinuieste păcatul lui Dumnezeu? Înțelege-o din acea nemărginită răsplătire pe care ți-a dat-o pentru păcat Fiul lui Dumnezeu, cu atâtea patimi și cu o moarte de ocară.

Dacă ai pune, să zicem, de o parte a cumpenei păcatul cel de moarte, iar de cealaltă parte toată dragostea îngerilor, toate darurile împărătesei îngerilor și Născătoarei de Dumnezeu, tot sângele martirilor, toate lacrimile, ostenele și postirile pustnicilor, într-un cuvânt, toate lucrurile cele bune ale sfinților; toate acestea adunându-le la un loc, n-ar cântări cât un păcat de moarte.

Ce spun? Dacă Dumnezeu ar fi zidit atâtea lumi câte sunt stelele cerului și le-ar fi umplut pe toate cu oameni sfinți, care, în mii de ani ai vieții lor să nu facă altceva decât să plângă și să se roage, toate faptele lor cele bune nu ar putea să se cumpănească cu cel mai mic păcat de moarte, ci s-ar vedea ca și cum ai pune de o parte a cumpenei un grăunte de nisip iar de cealaltă parte un munte foarte mare.

Toate vistieriile, toate zidirile nu sunt de ajuns ca să răscumpere măcar o picătură din apa aceea pe care o poftea bogatul în iad, nicidecum să dea o răsplătire sau o răscumpărare ca aceasta. Răscumpărarea acestei nemărginite datorii a păcatului a dat numai și numai Sângele cel neprețuit al lui Dumnezeu; numai Crucea, Piroanele și Patimile Lui, au putut să cumpănească, deopotrivă, greutatea păcatului.

Te minunezi, frate, auzind acestea? Eu mai mult mă minunez de tine, cum îndrăznești să păcătuiești, tu cel care ești creștin, cel care crezi aceste adevăruri, căruia ți se cuvine sau să trăiești viață creștinească sau să nu te mai numești creștin!

2. Cunoștința păcatului din împrejurările lui

Am arătat, umbros, câtă este răutatea păcatului, văzând păcatul în sine. Acum, dorim să-ți arătăm răutatea lui, și din împrejurările ce sunt legate de el sau lucrurile pe care le atinge păcatul.

Primul lucru atins de păcat

Primul lucru pe care-l implică păcatul ești tu însuși, cel ce îl săvârșești. Tu, care stai împotriva nemărginitei slave a Ziditorului tău, cine ești? Un nimic, puțină tină, precum zice Isaia: „*Tatăl nostru ești Tu, iar noi tină suntem*” (Isaia 64, 8) – un om, care nu numai că ai începutul tău din tină și iarăși în tină ai să te risipești, ci și un om care ai primit mult bine de la Dumnezeu: zidit fiind de nemărginita puterea a Lui și înțelepciunea Lui, păzit de neînțeleasa pronie a Lui, răscumpărat cu nenumărate chinuri și dureri ale Lui, fiu al Lui făcut după har prin Botez, părtaș al Tainelor Lui, adăpat cu Sângele Lui, hrănit cu Trupul Lui. Astfel de om fiind, tu păcătuiești? O, înfricoșătoare vedere!

Să păcătuiască un scit, un agarinean, un închinător la idoli! Ar putea fi răbdat! – „De m-ar fi ocărit vrăjmașul, aș fi răbdat”; dar să păcătuiască un creștin, care s-a împărtășit din Duhul lui Dumnezeu? Un creștin, care este oștean sub steagul lui Iisus Hristos? Un creștin, care este prietenul Lui? Un creștin, care a luat de atâtea ori darurile Lui? Care s-a îndatorat pe sineși cu totul Acestuia? Aceasta nu poate să aibă răbdare: „Iar tu omule, cel întocmai la suflet, dregătorul meu și cunoscutul meu, care împreună cu mine te-ai îndulcit în mâncăruri”.

Pentru aceasta are dreptate Fericitul Augustin să spună că atunci când va păcătui un necredincios este vrednic

de muncă, dar când va păcătui un creștin nu este vrednic numai de munca iadului, ci este nevoie să se facă dinadins pentru dânsul al doilea iad. Cuptorul cel mare al focului, care-l va primi, trebuie să aibă, precum cuptorul babilonesc, înșeptite vâpăile, dracii să fie înșeptit mai cumpliti și celelalte diavolești munci să fie înșeptit mai înfricoșătoare și mai multe decât ale necredincioșilor.

Al doilea lucru atins de păcat

Al doilea lucru atins de păcat este pricina pentru care păcătuiești tu, păcătosule. Oare, îndrăznești să faci păcatul pentru vreo mare nevoie a ta? Oare, pentru ca să păzești viața ta? Sau pentru ca să câștigi slavă sau bogăție și împărăție? Ba! Îl faci pentru puțină linte, ca Isav, pentru ca să mănânci puțină miere ca Ionatan, sau pentru ca să câștigi puțin orz, sau o bucată de pâine. „*Mă spurca pe Mine către poporul Meu pentru o mână de orz și o bucățică de pâine*” – așa se jeluiește Dumnezeu prin Iezechiel (13, 19).

Tu lepezi de multe ori Harul lui Dumnezeu, calci Legea Lui, defăimezi facerile Lui de bine, pentru ce? Numai pentru un pic de dulceață amară, numai pentru un câștig de nimic, numai pentru o deșartă nălucire a ta, numai pentru o nimica toată? Iată, în ce fel de covârșire ajunge răutatea inimii tale, o omule, pentru care, cu jale strigă Iisus: „*M-au urât în zadar*” (Ioan 15, 25). Pentru o defăimare ca aceasta a ta nu se cuvenea să plouă cerul peste tine, iarăși, focul și pucioasa Sodomitenilor, ca să te ardă cu totul? Nu se cuvenea să crape pământul, fără de veste, sub picioarele tale și să te înghită de viu, ca pe Datan și pe Aviron?

Al treilea lucru atins de păcat

Al treilea lucru atins de păcat este locul în care faci păcatul, frate. Dacă ai fi ocărat pe Dumnezeu în vreun loc, unde să nu vadă El ocară, putea să fie răbdat; dar dacă Dumnezeu cuprinde toate locurile, ca Cel ce pretutindena este de față și mai mult decât atât, cum este cu putință să se afle vreun astfel de loc vreodată? Deci păcătuiești înaintea feței Lui, o păcătosule, înaintea ochilor Lui și te arăți ca și cum I-ai spune: chiar dacă ești de față, chiar dacă vezi și auzi fiecare gând al meu, fiecare cuvânt al meu, fiecare lucru al meu, chiar dacă ochii Tăi cei prea luminați, cu urâciune văd răutatea, eu vreau să fac aceasta. Dacă vezi și nu-Ți place, puțin îmi pasă de aceasta, îmi ajunge să nu mă vadă ochii oamenilor, dacă mă văd ochii Tăi, nu mă tulbur de aceasta. O îndrăzneală neuzită! O, obrăznicie nespusă!

Care vinovat îndrăznește vreodată să păcătuiască înaintea judecătorului său? Care potrivit vrăjmășește pe stăpânul său, înaintea ochilor lui? Numai tu singur, ticăloase păcătosule, care asemănându-te cu nemărginirea lui Dumnezeu, ești mai mic decât cel mai mic vierme al pământului; îndrăznești să ridici grumazul tău înaintea unei înalte mărimi, cauți să-I iei cununa de pe cap și să o strici – lucru mai îndrăzneț decât dacă s-ar fi ridicat o furnică împotriva soarelui și ar fi căutat să-l stingă: „Înaintea Domnului, Atotțiitorului, au stat împotriva și au alergat înaintea Lui cu ocară” (Iov 15, 25).

Al patrulea lucru atins de păcat

Al patrulea lucru atins de păcat este vremea în care faci păcatul. Din aceasta se arată și mai vârtos răutatea lui, pentru că nu-l faci numai când Dumnezeu te pedepsește și te muncește, ci pururea. Așa se jeluiește însuși Dumnezeu: „Poporul acesta,

cel ce Mă întărită pe Mine înaintea Mea pururi” (Isaia 65, 3). Pururea, adică și când îți dă cele de folos, și când păzește ființa ta, și când îți dă hrană și îmbrăcăminte. Pururea, adică și când te apără de mii de primejdii înfricoșătoare, și când îți dă putere, sănătate, frumusețe, prieteni, avuții și toate celelalte bunătăți pe care le ai. Și, ceea ce este mai greu, în însăși vremea în care le iei pe acestea de la Dumnezeu, tu le întrebuițezi ca arme într-un război neîncetat. Dacă ai fi făcut toate acestea împotriva unui împărat pământesc, ai fi fost cunoscut pentru fărădelege și nemulțumire, ar fi vorbit despre această nemulțumire a ta istoria lumii și s-ar fi rușinat toți oamenii, pentru că au de obște aceeași fire cu tine.

Al cincilea lucru atins de păcat

Al cincilea lucru atins de păcatul cel de moarte sunt înfricoșătoarele răutăți și urmările pe care el le pricinuieste, șapte la număr, ca cele șapte capete ale balaurului celui otrăvitor.

Răutatea întâia a păcatului

— Prima răutate a păcatului este lipsirea Harului lui Dumnezeu. Acest Har este un mărgăritar atât de scump, încât a cheltuit Domnul tot Sângele Său ca să Ți-l răscumpere. Acest Har, tu ticăloase, îl schimbi cu un lucru de nimic și te faci mai fără de socoteală decât pruncii, care schimbă un diamant cu o nucă!

Fără acest Har sufletul tău, frate, rămâne atât de slăbit, încât nu este cu putință, dacă l-ar fi văzut cineva cum este, să nu moară. În Istoriile Bisericești, se arată că o fecioară anume, Ecaterina, a văzut un drac, care era atât de slut, încât ea a fâgăduit să umble pe o cale plină cu cărbuni aprinși și cu

fier înfocat, să umble cu picioarele goale până la sfârșitul lumii, decât să mai vadă încă odată această nesuferită vedere – cu toate că Dumnezeu a asigurat-o că n-a văzut toată urâciunea demonului, atâta câtă este, ci numai o închipuire a urâciunii.

Și dacă numai un păcat de moarte a pricinuit aceluia demon o urâciune atât de grozavă, și din stea luminoasă a cerului l-a făcut tăciune al iadului, oare câtă urâciune a dobândit sufletul tău, frate, pentru atâtea și atâtea păcate? Cine poate să înțeleagă cât de urât este el înaintea ochilor lui Dumnezeu? Câtă putere iese din rănilor lui? Dacă acea fecioară a simțit duhoarea păcatelor și n-a putut suferi, oare cât de urâcios ești înaintea lui Dumnezeu, tu cel ce ești putred cu totul de păcate?

Cu adevărat, nici o jivină din cele târâtoare, nici un balaur, nici o fiară nu este atât de urâtă înaintea ta, o păcătosule, cât ești tu de urât înaintea lui Dumnezeu, cu păcatul. Cu toate acestea, tu, ticălosule, nu vezi sufletul-tău urâțit, ca să te întristezi, ci ca păunul te bucuri: sau pentru hainele frumoase pe care le porți, sau pentru frumusețea feței tale, sau pentru alte podoabe ale tale de afară. Pentru aceasta și Domnul cu dreptate te-a numit pe tine și pe cei asemenea ție, morminte văruiți, care pe dinafară au marmură frumoasă, sau o frumoasă inscripție deasupra, iar înlăuntru are oase împutite (Matei 23, 27).

Răutatea a doua a păcatului

A doua răutate a păcatului celui de moarte este lipsirea sufletului tău, o păcătosule, de Dumnezeiasca înfiere cea după har, care este un dar atât de înalt, încât face ca Duhul Sfânt să locuiască în tine, cu venirea Lui și cu lucrarea Lui. Aceasta te face fiu al lui Dumnezeu și moștenitor al împărăției Lui. Aceasta așează lucrurile tale, făcându-le vrednice de atât de

mare plată, încât cea mai mică faptă a ta este vrednică de atât de multă cinste, cât raiul întreg.

Dar îndată ce vei pierde acest Har, ce te faci? Vai! Fiu al diavolului asemenea aceluia, după cum un fiu seamănă tatălui său, prin firea sa. *Voi de la tatăl vostru diavolul sunteți* (Ioan 8,44).

Răutatea a treia a păcatului

A treia răutate a păcatului este, o frate, lipsirea de moștenirea cea veșnică a raiului, pe care o avea pregătită să ți-o dea Tatăl tău cel ceresc.

Cine poate spune cât este cinstit de toți un întâi născut și moștenitorul unui împărat? Cât este de invidiat? Cât este de fericit? Cu adevărat, nimeni nu poate să spună. Tot astfel, nu poate să spună cineva cât este de nebun, cât este de batjocorit de toți unul care ar vinde dreptul său de întâi născut, moștenirea sa, pentru nimica toată, precum Isav și le-a vândut pentru puțină linte. Fă acum asemănare, o păcătosule, cerului cu pământul, moștenirii împărăției celei nestricăcioase pe care ai pierdut-o cu dreptul de întâi născut al lui Isav și cu moștenirea împărăției pământești celei stricăcioase, și vei înțelege cât de vrednic de răs ești și cât de nebun.

Răutatea a patra a păcatului

A patra răutate pe care ți-o face păcatul este că te lipsești tu, o iubitule, de toate plățile lucrurilor celor bune pe care le-ai făcut mai înainte de păcat.

Dacă ai fi viețuit o sută de ani cu viață aspră, ca un cuvios, dacă ai fi purtat la grumazul tău un lanț de fier două-

zeci de ani, ca Sfântul Evsevie, dacă ai fi locuit într-un mormânt paisprezece ani, precum cuviosul Iacov, dacă ai fi stat patruzeci de ani deasupra unui stâlp, ca Sfântul Simeon Stâlpnicul, dacă ai fi adus la credință mai multe neamuri decât Apostolii, dacă ai fi luat mai multe descoperiri decât Prorocii, dacă ai fi vărsat mai mult sânge decât toți Mucenicii, și după toate acestea, ai fi făcut un singur păcat de moarte, toate faptele bune dinainte și plățile lor se pierd din pricina acestui păcat, și dacă vei muri în păcat, nu-ți vor folosi la nimic acelea. Dumnezeu, pentru dreptul care va păcătui, nu-și va aduce aminte de dreptățile lui cele mai dinainte: *Toate dreptățile lui nu se vor pomeni* (Iezechil 33, 13). Este oare cu putință să se afle în lume vreo altă pagubă mai mare decât aceasta?

Cu adevărat, frate, pentru atâta de mare pierzare a ta, nimeni nu se va dumiri, ca și prietenii lui Iov care văzând paguba și înfricoșătoarea primejdie ce venise asupra lui, șapte zile au stat înaintea lui, tăcând, și neputând să grăiască vreun cuvânt (Iov 2, 13).

Răutatea a cincea a păcatului

A cincea răutate pe care o pricinuieste păcatul este lipsirea de cele mai alese ajutoare ale lui Dumnezeu.

Precum o maică iubitoare de fii, iubește și poartă de grijă din toată inima fiilor săi, tot așa și Dumnezeu poartă de grijă pentru sufletul tău, când este lipsit de păcate de moarte: *Precum mama va mângâia pe fiii ei, așa și Eu vă voi mângâia pe voi* (Ieșire 66, 13). El îl ajută, îl chivernisește, îl ține în brațele Lui, îi îndulcește inima, îi luminează mintea, îi aprinde voința și îi dă putere lucrătoare, ca să lucreze cu ușurință mântuirea lui.

După ce vei păcătui de moarte, chiar dacă Dumnezeu nu te părăsește cu totul, nu va mai vărsa în sufletul tău darurile Sale cele de mai înainte.

Pentru că te lipsești de niște ajutoare ca acestea, se va face mai cu anevoie mântuirea ta. Partea cea mai înaltă a sufletului tău slăbește, se împietrește și se biruiește de către partea cea mai de jos și pătimașă și astfel căzând dintr-un păcat în altul, ajungi în cele din urmă într-un adânc al răutății.

Răutatea a șasea a păcatului

A șasea răutate pe care ți-o pricinuieste păcatul, o frate, este aceea, că te faci pe tine vinovat muncii celei veșnice. Îndată ce vei păcătui de moarte, se șterge numele tău din cartea vieții și te faci vinovat muncilor celor înfricoșătoare ale iadului și te vei munci veșnic.

Răutatea a șaptea a păcatului

A șaptea și cea mai de pe urmă răutate a păcatului, este cea care urmează după moarte. Dacă nu vei omorî păcatul mai înainte de moartea ta, cu o pocăință adevărată și cu o îndreptare desăvârșită, se pogoară, cu adevărat, sufletul tău în lăuntru temnițelor iadului, în locul durerii, în locul cel întunecat, așteptând până la învierea cea de obște, ca să învie și trupul tău și ca să ai și pe acea desăvârșită muncă.

Toate aceste nemărginite răutăți și pagube pe care ți le pricinuieste păcatul, cugetă-le totdeauna și socotește-le, o păcă-tosule, ca să urăști păcatul din adâncul inimii, ca pe un omorător și ca pe cel mai mare vrăjmaș al tău, iar altă dată să nu-l mai faci.

3. Cunoștința păcatului prin pedeapsa pe care a primit-o de la Dumnezeu

A rămas, frate, să-ți arătăm răutatea păcatului și de la pedeapsa cea cumplită cu care Dumnezeu l-a pedepsit: a) la îngeri, b) la oameni și c) în fața lui Iisus Hristos.

a) Pedeapsa păcatului la îngeri

A pedepsit Dumnezeu păcatul la îngeri. Numai pentru un gând mândru și hotărâtor al lor, a surpat în iad multime nenumărată dintre ei. Dumnezeu n-a socotit că ei au fost duhuri nemateriale din firea lor, fără de moarte după ființă, mai înțelepți decât toți oamenii, mai puternici decât toate zidurile cele mai de jos; n-a socotit nici mintea lor cea prea subțire, nici cunoștința lor cea nematerială; ci i-a osândit să fie pedepsiți veșnic cu cele mai cumplite munci ale iadului, ca să ne facă să cunoaștem cât urăște și cât pedepsește Dumnezeu păcatul.

b) Pedeapsa păcatului la oameni

Dumnezeu a pedepsit păcatul la oameni. Pe Adam, omul cel dintâi, îndată ce a călcăt porunca lui, l-a izgonit din rai și l-a osândit pe el și pe noi, urmașii lui, ca să viețuim pe acest blestemat pământ cu sărăcii, cu neputințe, cu dureri, cu suspinuri, cu ticăloșii și pe urmă să pătimim o moarte afară de fire și cu durere. Pe oamenii care au păcătuit în vremea lui Noe i-a înecat cu potop de apă. Pe Sodoma și Gomora le-a ars cu potop de pucioasă și de foc. Mai pe urmă a osândit pe păcătoșii cei nepocăiți, ca să ardă veșnic în focul muncii celei veșnice. Diavoli, chinătorii lor, nu vor ostenii niciodată. Lui Dumnezeu nu-I va fi milă de munca lor, nici nu le va auzi vreodată plângerile lor, ci mai vârtos îi va lupta și îi va urî

veșnic, pentru că acesta este poporul cel ticălos, despre care zice prorocul Malahia: *Poporul împotriva căruia Domnul bate război, până în veac.* (1, 4).

Aceste pedepse ale păcatului ți se par mari, o frate, dar să știi că niciodată, nici un păcat nu se pedepsește de Dumnezeu după vrednicie, ci totdeauna cu milostivire. Un păcătos, măcar de se și muncește mai puțin decât i se cuvine și poate și acesta să zică cuvântul acela a lui Iov: *Ce fel făceam! și nu cu vrednicie m-a certat de cele ce am păcătuit.* (Iov 33, 27)

c) Pedeapsa păcatului în fața lui Iisus Hristos

A pedepsit Dumnezeu păcatul și în fața lui Iisus Hristos, dar cu atât de grea pedeapsă, încât toate pedepsele cele mai sus auzite, asemănându-se cu acestea, sunt ca o umbră. Numai una și cea mai ușoară rană pe fața Mântuitorului Hristos, un ghimpe din spinii cununii Lui, o bătaie a Lui, sunt pedepse mai mari decât dacă ar fi stricat Dumnezeu toată lumea și ar fi aruncat în focul iadului pe oameni, pe îngeri, pe arhangheli și toată zidirea la un loc.

Dar ce înseamnă pedeapsa întregii zidiri, pe lângă cea mai mică a Ziditorului, a Celui fără de prihană, a Celui Prea Sfânt, a Celui Unuia născut Fiu? Tatăl cel ceresc nu S-a mulțumit să pătimească Fiul Său o muncă mică ca să răscumpere păcatul, ci una foarte mare. Voiești, o păcătosule, să înțelegi aceasta? Întoarce-te și vezi pe Iisus cum pătimeste pentru păcatul tău; este vândut, este pus la jurământ, este batjocorit, este tras la judecată ca un osândit! Vezi ochii Lui răniți de loviri! Vezi fața Lui plină de scuișuri! Vezi obrajii Lui vineți de palmuri! Grumazul Lui uscat de sete! Buzele lui amărate de fiere! Capul Lui găurit de cumplitii spini! Brațul și mâinile Lui strâns legate cu funii tari! Umerii Lui chinuți de greutatea cea mare a crucii! Mâinile și picioarele Lui pironite cu piroane

ascuțite! Vinele Lui goale de sânge! Coasta Lui pătrunsă cu sulița! Încheieturile Lui, toate sfărâmate de întinderea pe cruce! Sus fiind spânzurat și cu cumplite piroane pironit, Și-a dat Duhul! Vezi cum tot trupul Lui s-a făcut o rană, fără chip și fără frumusețe omenească: *L-am văzut pe El și nu avea nici, chip nici frumusețe* (Isaia 53, 2).

Treci acum, frate, cu mintea ta la partea cea dinlăuntru a sufletului Lui, ca să vezi acolo, înlăuntru, că mai mult a pătimit cu sufletul decât cu trupul, întristându-Se foarte pentru atâtea păcate, pentru atâtea ocări și pentru atâtea defăimare ce voiau să facă mărimii Lui și patimilor Lui, chiar acei păcătoși pe care, ca să-i mântuiască, atâtea a pătimit. Atât de mare a fost patima cea dinlăuntru pe care a răbdat-o Iisus pentru oameni, încât este cu neputință să o înțeleagă cineva în viața aceasta. Numai în ziua judecării, după socoteala unor dascăli, o va cunoaște fiecare desăvârșit, fiindcă și atunci o va arăta Domnul, ca să o vadă toți oamenii, spre rușinarea păcătoșilor celor osândiți.

Ce zici acum despre păcat, iubitele? Înțelegi cât de nemărginită este răutatea lui, cât a pătimit prea dulcele Iisus ca să-l strice? Deci acum, după ce ai cunoscut răutatea lui, și de la însuși păcatul și de la împrejurările lui și de la pedeapsa cu care Dumnezeu l-a pedepsit, fie-ți milă de sufletul tău, zdrobește-ți inima ta, vino-ți în fire și hotărăște cu întemeiere: de o mie de ori mai bine să mori, decât să faci vreodată vreun păcat de moarte!

A șasea păzire: Rugăciunea

Fericitul Augustin spune că, omul se cuvine să facă ceea ce poate și să ceară de la Dumnezeu ceea ce nu poate. Pentru aceasta și noi, după ce ți-am însemnat cele mai înainte spuse cinci păziri, ca să nu mai cazi în păcat - și pe care păziri poți să

le faci tu însuși, cu a ta putere - mai pe urmă îți dăm și a șasea păzire, care este sfânta Rugăciune. Deci să nu încetezi de a te afierosi pe tine lui Dumnezeu și de a-L ruga fierbinte ca să întărească neputința ta și să întemeieze voința ta în această hotărâre pe care ai luat-o, cu Harul cel din înălțime și cu ajutorul Său, nădăjduind că te va auzi, pentru mare mila Sa, precum Însuși S-a făgăduit: *De va striga către Mine auzi-l-voi pe el, că milostiv sunt* (Ieșire 22, 27). Nu ai putere de la tine însuși? Nu ai întărire în voința ta? Pricina este că nu ceri de la Dumnezeu. *Nu aveți, pentru că nu cereți*, zice dumnezeiescul Iacov (4, 2). Te temi de primejdie? Te înfricoșezi de ispita păcatului? Priveghează și te roagă ca să nu cazi în ea: *Privegheați și vă rugați, ca să nu cădeți în ispită* (Matei 26, 41). Și pentru mai multă înlesnire, iată că îți însemnăm aici această Rugăciune:

Mult Milostive Doamne Iisuse Hristoase Dumnezeul meu, Îți mulțumesc că prin tainica mărturisire, cea către duhovnicescul meu părinte, m-ai învrednicit pe mine păcătosul, să iau de la Tine iertarea păcatelor mele. Urmând lui David celui ce a zis: Juratu-m-am și am hotărât ca să păzesc judecățile dreptății tale, îți făgăduiesc, cu hotărâtoare voință a sufletului meu, că aleg mai bine să iau mii de morți, decât să mai fac de acum înainte vreun păcat de moarte și să amărăsc cu el bunătatea Ta cea nemărginită. Dar de vreme ce voința mea este neputincioasă fără ajutorul Tău, mă rog Ție cu fierbințeală, să mă întărești cu darul Tău, să mă întărești cu ajutorul Tău cel puternic, ca să rămân până în sfârșit neschimbat în această sfântă hotărâre. Iubitorule de oameni, Iisuse al meu, împu-ternicește-mă să petrec în pocăință cealaltă vreme a vieții mele și să dobândesc aici, adică pe pământ, Harul Tău, iar acolo în cer, fericită Slava Ta, pentru rugăciunile prea binecuvântatei Maicii Tale și ale tuturor Sfinților Tăi. Amin.

Cuvânt de pe urmă

Fac sfârșit și pecetluiesc această sfătuire a mea, cu aceste cuvinte:

Tatăl, Cel ce a trimis pe Mergătorul înainte Ioan ca să boteze, a propovăduit prin gura aceluia către păcătoși, spunând: *Pocăiți-vă!* (Matei 3, 2).

Fiul, când S-a arătat în lume, acest cuvânt l-a pus ca început și temelie a propovăduirii Sale: *Pocăiți-vă!* (Matei 4, 17).

Duhul cel Sfânt, când S-a pogorât în chip de limbi de foc, același cuvânt a grăit, prin apostolul Petru: *Pocăiți-vă!* (Fapte 2, 38).

Trei sunt cei care mărturisesc și mărturia Acestora este adevărată, iar mai vărtos însuși Adevărul.

Deci, o păcătoșilor, care sunteți asemenea mie, *pocăiți-vă, pocăiți-vă, pocăiți-vă*, că s-a apropiat Împărăția Cerurilor!

Sfârșit și lui Dumnezeu slavă!

CUPRINS

Notă asupra ediției	5
Precuvântare	6
PARTEA ÎNTÂIA.....	9
ÎNVĂȚĂTURĂ SCURTĂ CĂTRE DUHOVNIC.....	9
CAPITOLUL I.....	11
Ce se cuvine să fi dobândit cineva înainte de a fi făcut duhovnic. 11	
CAPITOLUL II	15
Despre cunoștința ce se cade să aibă duhovnicul despre Dumnezeieștile Scripturi, despre Dogme și despre Sfintele Canoane.....	15
CAPITOLUL III	16
Despre păcatele de moarte, vrednice de iertare și ale lipsirii	16
Păcatele de moarte.....	16
Păcatele cele vrednice de iertare	17
Păcatele lipsirii	18
Treptele păcatului.....	19
CAPITOLUL IV	21
Despre întâia poruncă	21
Despre a doua poruncă	23
Despre a treia poruncă	23
Despre a patra poruncă	24
Despre a cincea poruncă.....	26
Despre a șasea poruncă.....	27
Despre a șaptea poruncă	28
CAPITOLUL V	33
Despre împrejurările și pricinile păcatului	33
CAPITOLUL VI.....	40
Despre Taina pocăinței	40
CAPITOLUL VII.....	42

Despre Prooția cea lucrătoare.....	42
CAPITOLUL VIII	44
Ce trebuie să facă cineva după ce se va face duhovnic.....	44
CAPITOLUL IX.....	65
Cum trebuie să canonisească duhovnicul.....	65
CAPITOLUL X.....	79
Rugăciunea de iertare.....	79
CAPITOLUL XI.....	82
Nu se cuvine duhovnicului să arate păcatele auzite	82
Cuvânt de pe urmă.....	83
PARTEA A DOUA	85
Înainte Cuvântare	87
Despre Sfântul Ioan Postitorul.....	87
CANOANELE SFÂNTULUI IOAN POSTITORUL	90
Alte canonisiri în afară de canoanele Sfântului Ioan Postitorul	115
PARTEA A TREIA	125
SFĂTUIRE CĂTRE CEL CE SE POCĂIEȘTE	125
CUM SE CUVINE SĂ SE MĂRTURISEASCĂ.....	125
Înainte Cuvântare.....	127
CAPITOLUL I.....	130
Cum se cuvine să se pregătească cineva, înainte de mărturisire	130
Câte sunt părțile pocăinței	131
Ce este înfrângerea?.....	131
Ce este părerea de rău	132
Mărturisirea se cuvine să se facă la duhovnici iscusiți	133
Cum să-și cerceteze cineva conștiința sa	133
Adună-te, fratele meu, și mai înainte de a merge la un.....	133
Trei vătămări pricinuieste păcatul la Dumnezeu	134
Trei vătămări pricinuieste păcatul celui păcătos.....	139
Mâhnirea pentru bunătățile vremelnice este nefolositoare ...	143
CAPITOLUL II.....	144

Cum se cuvine să se mărturisească păcătosul	144
Ce este Mărturisirea?	145
Mărturisirea se cuvine să fie de bună voie.....	145
Mărturisirea se cuvine să se facă cu umilință	145
Să nu învinovățești pe altcineva de păcatele proprii.....	146
Mărturisirea se cuvine să fie dreaptă	147
Mărturisirea se cuvine să se facă fără de rușinare	147
Păcatele trebuie să se arate ori aici, ori acolo	149
Pentru un păcat nemărturisit rămân neiertate și celelalte.....	149
Mărturisirea se cuvine să fie hotărâtă	150
CAPITOLUL III.....	153
Păcătosul se cuvine să primească cu bucurie canonul său	153
Ce este împlinirea canonului?.....	153
Pilde ale celor ce au fost canonisiți pentru păcatele lor	153
Cel ce păzește canonul său, este fiu adevărat al Bisericii	155
Cel ce se pocăiește, să ceară el însuși mai mult canon	155
Canonul, ori aici vremelnice, ori acolo veșnic,	156
Cel ce se pocăiește, să se depărteze de Împărtașire	156
CAPITOLUL IV.....	159
Cum să se păzească păcătosul după mărturisire.....	159
Întâia păzire: Aducerea aminte de păcate	159
A doua păzire: Fuga de pricinile păcatului	160
A treia păzire: Mărturisirea aduce cinci lucruri de folos	161
Cum că și patriarhii, mitropoliții, ceilalți arhieriei, duhovniciei și preoții trebuie să se mărturisească des	162
Primul folos al deseii mărturisirii	163
Al doilea folos al deseii mărturisirii.....	164
Al treilea folos al deseii mărturisirii	164
Al patrulea folos al deseii mărturisirii	165
Al cincilea folos al deseii mărturisirii	165
A patra păzire: Aducerea aminte de cele de pe urmă ale tale	166
Ca să scap de toate acestea, niciodată nu voi păcătuî	169
A cincea păzire: Cunoștința păcatului	170
1. Cunoștința păcatului care vine de la păcatul însuși	170

2. Cunoștința păcatului din împrejurările lui	174
Primul lucru atins de păcat	174
Al doilea lucru atins de păcat.....	175
Al treilea lucru atins de păcat	176
Al patrulea lucru atins de păcat	176
Al cincilea lucru atins de păcat.....	177
Răutatea întâia a păcatului	177
Răutatea a doua a păcatului	178
Răutatea a treia a păcatului	179
Răutatea a patra a păcatului	179
Răutatea a cincea a păcatului	180
Răutatea a șasea a păcatului.....	181
Răutatea a șaptea a păcatului	181
3. Cunoștința păcatului prin pedeapsa pe care a primit-o	182
a) Pedeapsa păcatului la îngeri	182
b) Pedeapsa păcatului la oameni.....	182
c) Pedeapsa păcatului în fața lui Iisus Hristos	183
A șasea păzire: Rugăciunea	184
Cuvânt de pe urmă.....	186
Sfârșit și lui Dumnezeu slavă!	186
CUPRINS	187

**Rugăciunea scurtă de mai jos este un dar prețios
de la Dumnezeu pentru oameni**

**Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu,
miluiește-mă pe mine păcătosul!**

Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi!

**Spune, iubite cititorule, cu buzele și cu inima ta tot timpul
aceste cuvinte mântuitoare deoarece ele luminează mintea,
liniștesc inima, ard păcatul, biciuiesc și alungă pe diavoli.**

**EDITURA BIZANTINĂ
Strada Sfinții Voievozi, nr. 2
Sector 1, București
Tel./Fax. 021 310.86.07**